

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1987 г.

София, 2013

Библиография

[Доктор Диагор](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Станислав Лем. Преведе от полски Павел Николов. Списание „Космос“, брой 1 от 1987 г.

[Телевизията беше готова](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Катрин Маклийн. Преведе от английски със съкращения Григор Попхристов. Списание „Космос“, брой 2 от 1987 г.

[Ами ако...](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе от английски Вихра Манова. Списание „Космос“, брой 4 от 1987 г.

[Водопой](#)

Фантастичен разказ. Автор Сергей Казменко. Преведе Антон Воденичаров. Списание „Космос“, брой 5 от 1987 г.

[Магазинче за мечти](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Робърт Шекли. Преведе от английски Рина Костова. Списание „Космос“, брой 5 от 1987 г.

[Подарък за Нютон](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Пол Дж. Наин. Списание „Космос“, брой 7 от 1987 г.

[Последният лов](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Юрий Константинов. Преведе Александър Кючуков. Списание „Космос“, брой 8 от 1987 г.

[Купувачът на знания](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор О. Х. Лесли. Преведе Т. Тодорова. Списание „Космос“, брой 10 от 1987 г.

Доктор Диагор

Научно-фантастичен разказ

Станислав Лем

Нямах възможност да участвам в XVIII международен биороботичен конгрес, но се стараех да следя протичането му чрез вестниците. Това не беше лесно, защото репортерите имат особения дар да извъртат научните данни. Обаче само на тях трябва да благодаря, че се запознах с доктор Диагор, защото в мъртвия сезон те направиха сензация от неговите изказвания. Ако тогава разполагах с научни издания, дори нямаше да узная за съществуването на този необикновен човек, защото го бяха споменали само в списъка на присъстващите, а темата на лекцията му бе пропусната. От вестниците разбрах, че неговото изказване било непристойно, че ако не била дипломатическата разсъдливост на президиума, щяло да се стигне до скандал, защото този непознат самозван реформатор в науката обсипал най-известните авторитети, намиращи се в залата, с ругатни, а когато му отнели думата, разбил микрофона с бастуна си. Пресата изнесе почти цялостно епитетите, с които бе благословил светилата на науката, а в същото време така

съвършено премълча какво в искал да каже, че събуди моето любопитство.

Когато се върнах у дома, започнах да търся следите на доктор Диагор, но не намерих името му в годишника „Проблеми на кибернетиката“. Тогава позвъних на професор Коркоран¹. Той ми каза, че не знае адреса на „тоя побъркан“, а и да го знае, няма да ми го даде. Остана ми единствената възможност да се заема сам с Диагор. Поместих Във вестниците серия от обяви, които за мое удивление подеждуваха бързо. Получих сухо и кратко писмо, написано по-скоро с неприязнен тон. Въпреки това тайнственият доктор даваше съгласието си да ме приеме в „своето имение“ на Крит. Както ми посочи картата, то се намирише на шестдесет мили от мястото, където е живял легендарният Минотавър.

Учен със собствено имение на Крит, прекарващ самотни часове в загадъчна работа!

Същия ден след обяд летях за Атина. Понататък нямаше авиовръзка, но взех кораб, който сутринта спря на острова. С кола под

наем стигнах до един кръстопът. Пътят беше лош, горещина. Околните хълмове имаха цвят на обгоряла мед, като връх на всичко прах покриваше колата, куфара, дрехите и лицето ми.

По протежение на последните километри не срещнах жива душа и нямаше кого да питам за по-нататъшния път. Диагор бе писал в писмото да спра на тридесетия километричен камък, защото след него било невъзможно да се мине. Така че оставих колата под дебелия сянка на една пиния и се заех да изучавам непознатата околност. Теренът бе обрасъл с типична средиземноморска растителност, неприветлива при близък допир с нея: невъзможно е да се отбиеш от някоя пътечка, защото дрехите ти веднага се закачат за обгорените от слънцето бодливи храсти. Лутах се почти три часа по непознатите каменисти места обливайки се в пот. Ядосвах се на собствената си глупост, защото какво в края на краищата ме интересуваше този човек и неговия живот? Тръгвайки на път по обяд, тоест в най-голямата жега, не бях ял и сега ме мъчеше глад. В крайна сметка се върнах при колата, която вече се бе измъкнала от малката сенчеста ивица и прашните ѝ седалки грееха като печка, а цялата вътрешност бе изпълнена със

замайващата миризма на бензин и нагрята лакировка.

Изведнъж иззад завоя се появи самотна овца, приближи се до мен, заблея с глас, напомнящ човешки, и свърна встрани. Когато изчезваше от очите ми, видях малката пътечка, по която изкачваше склона. Очаквах някакъв пастир, но овцата се изгуби и никой не се показа.

Макар че това не беше водач, заслужаващ особено доверие, излязох отново от колата и започнах да се промъквам през гъсталациите. Скоро пътят стана по-добър. Вече се смрачаваше, когато зад малка лимонова горичка изникнаха контурите на доста голяма постройка. Храсталациите отстъпиха място на толкова суха трева, че шумеше под краката ми като обгоряла хартия. Къщата – безформена, мрачна, изключително противна, с остатъци от разрушен портал, бе обиколена от висока телена мрежа. Слънцето залязваше, а аз все още не можех да открия входа. Започнах да викам силно, но без резултат – всички прозорци бяха плътно затворени с кепенци и вече губех надежда, че вътре има някой, когато вратата се отвори и се показа човек.

Посочи ми с жест накъде да вървя. Вратичката се намираше сред такъв гъсталак, че никога не бих се сетил за

нейното съществуване. Добрах се до нея като пазех лицето си от бодливите храсти. Беше вече отключена. Човекът, който я беше отворил, приличаше на монтьор или месар. Имаше коремче и къса шия, пропита от пот кръгла шапчица на плешивата си глава, не носеше сако, затова пък върху ризата със запретнати ръкави имаше дълга мушамена престилка.

– Извинете, тук ли живее доктор Диагор? – попитах аз.

Той вдигна към мене безизразното си лице, някак си много голямо, безформено, с увиснали бузи. Това можеше да бъде лице на касапин. Но очите му бяха ярки и остри като нож. Ив каза нито дума, само ме погледна и аз разбрах, че това е именно той.

– Извинете – повторих – нали вие сте доктор Диагор?

Той ми подаде малка и мека, като на жена ръка, която стисна моята по-силно от очакваното. Раздвижи кожата на главата си, при което шапката се премести на темето му, пъхна двете ръце в джобовете на престилката и попита със сянка на равнодушно пренебрежение:

– Какво всъщност искате от мене?

– Нищо – отговорих веднага.

Предприех това пътуване без предварителен замисъл, бях готов за всичко.

Исках да се запозная с този необикновен човек, но не възнамерявах да търпя обидите му, Вече чертаех мислено план за връщане, а той ме поогледа и каза:

– Като че ли е така. Последвайте ме...

Беше се свечерило. Той ме поведе към мрачната постройка, влезе в тъмен коридор, а когато го последвах там се разнесе каменно ехо сякаш се бяхме озовали във вътрешността на църква. Стопанинът намираще с най-голяма лекота пътя в тъмнината. Не ме предупреди даже за стълбището, така че се спънах и ругаейки на ум, вървах нагоре, където през откренатата врата мъждееше слаба светлина.

Влязохме в стая само с един заслонен прозорец. Формата на това помещение и преди всичко необикновено високия дългообразен свод по-скоро напомняше вътрешността на кула, отколкото жилище. Изпълваха го огромни черни мебели с избеляла от годините полировка, столове с неудобни, изкривени от резбата облегалки, по стените висяха овални миниатюри, в ъгъла се изправяше часовник – истинска крепост с циферблат от полирана мед и махало с размери на старогръцки щит.

В стаята беше доста тъмно – крушките, скрити във вътрешността на сложна по конструкция лампа, покрита с пращен

абажур, светеха едва, така че всички ъгли чернееха. Диагор застана до масата с ръце в джобовете на престилката. Явно чакахме нещо. Сложих куфара на пода, когато големият часовник започна да бие. С ясен и висок тон удари осем пъти, след това нещо в него заскърца и изведнъж се разнесе силен старчески глас:

– Диагор! Ах, ти негоднико! Къде си? Как смееш да постъпваш така с мене! Обади се! Чуваш ли?! За бога! Диагор... всяко нещо си има граници!

В тия думи едновременно трептеше гняв и отчаяние. Но не това ме учуди най-много. Познах гласа: принадлежеше на професор Коркоран.

– Ако не се обадиш... – сипеха се заплашителни думи, докато часовниковите механизми изведнъж заскърцаха отново и настъпи тишина.

– Какво... – казах аз, – пъхнали сте грамофон в тоя внушителен сандък? Не е ли жалко да си губи времето човек с подобни играчки?

Казах това нарочно, защото исках да го засегна. Но сякаш без да ме чуе, Диагор дръпна веригата и хрипливият глас отново изпълни стаята:

– Диагор, ще съжаляваш за това... можеш да бъдеш сигурен! Всичко, което си

преживял, не може да се сравни с оскърблението, което ми нанасяш! Да не мислиш, че ще се унизя да моля?...

– Вече го направи – леко подхвърли другият.

– Лъжеш! Ти си негодяй, съвършен негодяй, недостоеен за името на учен! Светът ще научи за твоята...

Зъбчатите колелца се превъртяха няколко пъти и отново настъпи тишина.

– Грамофон?... – каза Диагор с понятна само нему насмешка. – Грамофон, а?... Не, скъпи мой! В часовника се намира професор Коркоран сам, по-скоро – разумът му, така да се каже. Обезсмъртих го за свое удоволствие, но какво лошо има в това?

– Как да ви разбирам?... – измърморих аз.

Шишкото се замисли дали си струва да ми отговори.

– Буквално – каза най-сетне той. – Обединих всичките черти на личността му... моделирах ги в определена система, миниатюризирах по електронен път психиката му и така получих истински портрет на тая знаменита особа... портрет, поставен в часовник!

– Искате да кажете, че това не е само запис?

Той повдигна рамене.

– Моля да опитате сам. Можете да си

поговорите с него, макар че не е в най-добро настроение, което обаче е напълно обяснимо при тия обстоятелства... Искате ли да говорите с него? – посочи ми часовника. – Моля...

– Не – отвърнах.

Какво всъщност беше това? Лудост? Странна, чудовищна шега? Отмъщение?

– Но истинският Коркоран е сега в лабораторията си, в Европа... – добавих аз.

– Разбира се. Това е само негов психически портрет. Но съвсем точен, неостъпващ по нищо на оригинала...

– Защо сте направили това?

– Трябваше ми. Някога се наложи да моделирам човешки мозък. Това беше крачка към друг, по-труден проблем. Личността нямаше значение. Избрах Коркоран... – знам ли..., защото така ми се прииска. Самият той е сътворил толкова мислещи кутии – рекох си – че ще е забавно да го затворя и него в една, особено ако е музикална.

– Коркоран знае ли?... – подхвърлих бързо, когато вече се извъръщаше към вратата.

– Да – отвърна той равнодушно. – Уредих му даже разговор... със самия себе си. По телефона, разбира се. Но да не говорим за това. Нямах намерение да се изтъквам пред вас. По стечение на обстоятелствата беше

точно осем, когато дойдохте...

Със съвсем объркани чувства продължих след него по коридора, където до стените стърчаха, покрити с паяжини, някакви метални конструкции, напомнящи тела на праисторически земноводни или по-скоро техните изкопаеми останки. Коридорът свърши с врата, зад която цареше тъмнина. Щракна прекъсвач. Стояхме на вита каменна стълба. Диагор тръгна пръв, сплесканата му, люлееща се сянка се движеше по стената от споени каменни блокове. Спряхме пред метална врата, той отключи. В лицето ме лъхна застоял, спарен въздух. Блесна светлина. Не бяхме, както се надявах, в лаборатория. Дългото, с проход в средата помещение напомняше преди всичко зверилник на пътуващ цирк. От двете страни се намираха клетки. Вървах след Диагор, който с кръстосаните на гърба му презрамки на престилката и потната риза наподобяваше пазач на животни.

Откъм нас клетките бяха затворени с метална мрежа. В тъмните отделения зад нея се мяркаха неясни силуети, но във всеки случай не на живи същества. Инстинктивно си поех дъх, очаквайки характерния мирис на диви животни. Обаче във въздуха имаше само дъх на химикали, прегоряло масло и гума.

Мрежата на по-нататъшните отделения беше толкова гъста, че без да искам си помислих за птици, защото никакви други същества не се нуждаят от такава плътна преграда. В следващите клетки желязната мрежа беше заменена с решетка. Напълно като в зоологическа градина, където от птиците и маймуните се преминава към клетките, в които са затворени вълци и големи хищници.

Последното отделение имаше двойна решетка. Около половинметрово пространство делеше вътрешната от външната. Такива решетки слагат при особено кръвожадни животни, за да се направи невъзможно за непредпазливите твърде близкото съседство със същество, което може ненадейно да те нарани. Диагор спря, приближи лице до решетката и зачука по нея с ключа, който държеше. Погледнах вътре. Нещо лежеше в далечния ъгъл, но тъмнината не ми позволи да различа контурите на тъмната фигура. Изведнъж, преди дори да успея да мигна, безформената маса се хвърли към нас. Решетката изтрещя като ударена с чук. Отскочих инстинктивно. Диагор въобще не мръдна. Срещу спокойното му лице стоеше, удържано по незнаен начин от прътите, чудовище, изцяло отразяващо светлината, която се разливаше

като масло по повърхността му. Приличаше на някаква кръстоска между тяло на насекомо и глава на човек. Неизразимо отвратителна и едновременно с това човешка, главата, без мимика, тъй като беше метална, сякаш се беше вторачила в Диагор по такъв кръвожаден начин, че ме побиха тръпки. Решетката, до която се беше притиснала, потрепваше, издавайки силата, с която налягаше металните пръти. Явно съвсем сигурен в тяхната издръжливост, Диагор гледаше странното същество така, както вероятно градинарят или трогнатият от работата си растениевъд гледа особено сполучлив хибриден плод. Стоманената фигура се плъзна с пронизително скриптене по решетката и замря, при което клетката сякаш отново опустя.

Без да каже дума, Диагор продължи нататък, а аз го последвах поразен, макар че вече започнах да разбирам, всъщност бунтувах се срещу предложеното ми от въображението обяснение, защото беше доста противно. Той обаче не ми даде време за размисъл. Спря.

– Не – каза тихо и меко – лъжете се, Тихи, аз не ги създавам за удоволствие и също така не съм жаден за тяхната ненавист. Не ме е грижа за чувствата на моите творения... те просто бяха етапи от експеримента,

необходими етапи. Трябва да ви обясня, но за по-кратко ще започна от средата... Знаете ли какво искат конструкторите от своите кибернетични създания?

Отговори сам, без да ми даде време да помисля.

– Послушание. То дори не е проблем, защото става дума за мълчаливо утвърден принцип. Фатална грешка! Създават машина и залагат в нея програма, която тя трябва да изпълни, било математическа задача, било серия контролни действия, например в някоя автоматизирана фабрика... Фатална грешка, казвам, защото заради бързите резултати се затваря пътят за каквато и да е самостоятелност в работата й... Разберете, Тихи, послушанието на чука, струга и електронната машина в основата си е едно и също..., а нали не това искахме да постигнем?

Възникналите разлики са само количествени. Ударите на чука управляват непосредствено, електронната машина само програмирате и вече знаете точно пътя, по който се стига до решението, както знаете пътя на примитивния инструмент! И най-добре дресираното куче може да не ви послуша, но никой няма да каже в такъв случай, че кучето е „повредено“, докато точно така ще бъде наречена работещата не по

програмата, непослушна машина... Но да оставим кучето. Нервната система даже не на по-голямо от топлийка бръмбарче проявява самостоятелност, дори амебата има свои капризи, свои странности! Без такива странности няма кибернетика. Всъщност всичко се състои в разбирането на тая проста работа. Останалото – той посочи с махване на малката си ръка мълчащата зала и редицата решетки, зад които лежеше неподвижна тъмнина – останалото е само резултат...

– Не знам доколко познавате работата на Коркоран – започнах аз и млъкнах: спомних си за „часовника“.

– Не ме занимавайте с него! – възмути се той и пъкна със свойствен нему жест двата си юмука в джобовете на престилката. – Чухте ли за моята авантюра? Не отговаряйте, зная че сте чули. Тоя идиотски слух ви е тласнал насам. Глупости, Тихи, Просто ме ядоса заслепението на тези хора. Но, господо, казах им, ако ви демонстрирам машина, която извлича корени от четни числа, а от нечетни не иска, това не е дефект, по дяволите, а напротив, прекрасно постижение! Тази машина притежава идиосинкразия, предпочитание, следователно проявява нещо като зачатък на собствено желание, тя има свое виждане,

начало на самостоятелно действие, а вие казвате, че трябва да се преконструира! Да, трябва, но така, че тая нейна своенравност да нарасне още... И какво? Не може да се разговаря с хора, които не искат да видят очевидното... Аз заложих на свободата, на самостоятелните действия на моите конструкции. Разбира се, не тръгна като по вода. Признавам, че бях отначало объркан, дори известно време се съмнявах дали съм прав. Това беше тогава...

Той вдигна ръкава на ризата си: над мускула имаше белезникава рана, обиколена с розова вдлъбнатина, голяма като длан.

– Първите прояви на самостоятелност не бяха особено привлекателни. Не произтичаха от разумна дейност. Невъзможно е от един път да построиш разумна машина. Същото би било, ако някой в стара Елада от строежа на квадриги веднага премине към реактивни двигатели. Не могат да се прескачат етапите на еволюцията! Тоя мой първи питомец – той сложи ръка на осакатеното си рамо – имаше по-малко „разум“ от която и да е буболечка. Но вече показваше самостоятелност и то каква!

– Момент – казах аз. – Говорите чудни неща. Нали всъщност вече сте построили разумна машина? Тя се намира в оня часовник.

– Точно на това казвам плагиатство! – отвърна той разпалено. – Възникна нов мит, Тихи, митът за създаване на „хомункулус“. Защо всъщност трябва да създаваме хора от транзистори и стъкло? Може ли да ми обясните това? Нима атомният реактор представлява синтетична звезда? Или динамомашината – изкуствена буря? Защо разумната машина трябва да е „синтетичен мозък“, създаден по образ и подобие на човешкия? Защо? За да присъединим към трите милиона белтъчни същества още едно, но направено от пластмаса и мед?

– Всъщност какво точно искате да създадете?

Неочаквано той се усмихна. Лицето му удивително наподобява лице на капризно дете.

– Тихи,... сега навярно ще ме вземете за луд: аз не знам какво искам!

– Не разбирам...

– Във всеки случай знам какво не искам. Не искам да повтарям човешкия мозък. Природата е имала свои поводи да го създаде. Биологични, приспособителни, приспособяващи и така нататък. Създавала го е сред океана и гъсталаците, по които пълзели човекомаймуни, сред коварство, нокти и кръв, между апетита и продължението на рода. Но какво ме интересува всичко това като

КОНСТРУКТОР?! Сега вече знаете с кого си имате работа. Но, Тихи, аз съвсем не се гнуся от човешкия мозък, както ме упрекна онова старо магаре Барнес. Изучаването му е свръхважно, неимоверно значително, а ако някой иска, мога веднага да направя най-нисък поклон пред това съвършено творение на природата!

Професорът наистина се поклони.

– Но нима от това следва, че трябва да го копирам? Всички ония нещастници са сигурни, че трябва! Представете си, моля ви, каква група неандерталци са: имат си своя пещера и нищо друго не им трябва! Не искат даже да направят опит за запознаване с къщите, с църквите, с амфитеатрите, нито с каквито и да е постройки, защото си имат своя пещера и ще продължават да дълбаят също такива пещери, докато свят светува!

* * *

– Е, добре... но все пак трябва да се насочите към нещо. В някакво конструкторско направление. Освен това вие очаквате нещо. Какво? Да конструирате гениално същество ли?...

Диагор ме гледаше с наклонена глава, а неговите малки очички изведнъж станаха сякаш по селски насмешливи.

– Като че ли слушам тях... – рече най-сетне тихо. – Какво иска той? Да създаде

гений ли? Супермен? Глупако, нима ако не искам да отглеждам дребни ябълки, означава, че съм осъден да отглеждам едри? Нима съществуват само дребни и едри ябълки, може би има и огромни сортове плодове, нали? Сред неизмеримия брой ОСЪЩЕСТВИМИ творения Природата е създала именно едно, реализирайки го в наше лице. Вероятно ще си помислиш, че защото е било най-съвършено? Но откъде накъде Природата ще се стреми към някакво платоново съвършенство? Направила е това, което е могла да направи, и точка. Пътят не минава през конструирането на ЕНИАК или други изчислителни машини, нито през копирането на мозъка. От ЕНИАК може да се достигне само до други, още по-бързо смятащи математически кретени. Колкото до мозъчните плагиати, може да ги произвеждат, но това не е най-важното. Още повече, че тоя етап – той отново показва цялата, потънала в мъртва неподвижност зала – е вече зад гърба ми, а тези изроди ги държа... и аз не зная... от безразличие или, ако желаете, от сантименталност...

– Изключително сантиментален сте – промърморих аз, поглеждайки въпреки волята си към прикритото му от ризата рамо.

– Възможно е. Ако искате да видите още един от завършените етапи на моята работа,

моля да ме последвате...

Като преминахме витите каменни стълби и пресякохме партера, слязохме в мазето. Сред дебелия бетон, под ниските сводове горяха покрити с мрежа лампи. Диагор отвори тежка метална врата. Намерихме се в квадратно помещение без прозорци. Сякаш водещ надолу към канализационна шахта, посред циментовия под се виждаше кръгъл чугунен капак, затворен с катинар. Учуди ме подобен начин за затваряне на канал. Диагор отвори катинара, хвана желязната дръжка и не без усилие, което сгърчи дебелия му тяло, вдигна тежкото покритие. Като се наведох до него, погледнах надолу. Отворът, облицован със стомана, бе затворен отдолу с дебело бронирано стъкло. През тая голяма леща видях вътрешността на обширен бункер. На дъното му, сред неописуем хаос от овъглени до бяло метални кабели и развалини, засипана с белезникав прах от мазилка и натрошено стъкло, като туловище на разрязано осмоного, лежеше неподвижна черна грамада. Погледнах отблизо лицето на Диагор: той се усмихваше.

* * *

– Този експеримент можеше да ми струва скъпо – призна си професорът, изправяйки своята пълна фигура. – Искях да вмъкна в хода на еволюцията непознат за биологията

принцип: да създам организъм, способен да се самоусъвършенствува. Това означава да се реконструира сам, ако задачите, които си поставя (не знаех предварително какви ще бъдат), надхвърлят възможностите му... Затворих тук, долу, осемстотин елементарни електронни блока, които съгласно с принципа на пермутациите, можеха да се съединяват помежду си както си намерят за добре.

– Успяхте ли?!

– Доста. В случая възниква трудност с местоименията, но да кажем, ТОЙ – Диагор показва неподвижното страшилище – реши да излезе на свобода. И знаете ли, такъв е изобщо първият им импулс – той млъкна, гледайки пред себе си с невиждащ поглед, като че ли сам удивен от собствените си думи. – Това... всъщност не мога да си го обясня, но тяхната самостоятелна активност Винаги започва точно така – искат да се освободят, да се изтръгнат от ограниченията, наложени им от мене. Не мога да ви кажа какво биха предприели в такъв случай, защото не позволих това... може би преувеличавайки малко опасността...

Той не довърши.

– Бях предпазлив, така поне си мислех. Този бункер... строителят, на когото го поръчах, сигурно се е чудил много, но аз плащах добре, така че той не разпитваше за

нищо. Метър и половина железобетон. След това стените са облицовани с бронирана стомана, незанитена, нитовете могат да се скъсат много лесно, а заварена електрически. Двадесет и пет сантиметра най-добра броня, която можах да намеря от бракуван стар военен кораб. Разгледайте всичко подробно!

Приклеках на края на облицованата шахта и като се наведох, видях стените на бункера. Бронираните плочи бяха разкъсани от горе до долу и прегънати като ламарините на някаква огромна консервна кутия. Зеейки, те показваха между разкъсаните си краища дълбока цепнатина, от която стърчаха железни пръти, още с парчета цимент по тях.

– Той ли направи това? – попитах, понижавайки без да искам глас.

– Да.

– Как?

– Не знам. Наистина, направих го от стомана, но умишлено използвах по-мека, незакалена и освен това, когато го затворих, в бункера нямаше никакви инструменти... Мога само да предполагам... Сам не зная дали от предпазливост, но е достатъчно, че осигурих особено добре свода, с тройна броня, а това стъкло ми струваше цяло състояние. Такива се използват при батискафите. Не може да го пробие и

бронебоен снаряд, затова мисля, че не се е занимавал дълго с него. Допускам, че е построил нещо като индукционна пещ, в която е закалил челото си, а може да е индуцирал ток в самите стенни листове, казвам ви, не зная. Когато го наблюдавах, се държеше напълно спокойно: Въртеше се вътре, съединяваше, изучаваше помещението...

– Не можехте ли някак си да се разберете с него?

– Откъде накъде? Трудно е да се говори за интелект на равнището на... гущерите. Покоро стремеж да се освободи. Не мога вече да ви кажа до какво е достигнал, защото тогава много повече се интересувах от това как да го унищожа, отколкото как да го попитам за това или онова.

– И какво?

– Беше през нощта. Събудих се с чувството, че цялата къща се събаря. Бронята като че ли беше разрязал отведнъж, но бетона трябваше да дълбае. Когато дотичах тук, вече се беше заврял до половината в пролома. Най-много след половин час щеше да стигне земята под основите и да премине през нея като през масло. Трябваше да действувам бързо.

– Изключихте електрозахранването?

– Веднага. Но без резултат.

– Не е Възможно!

– Възможно е. Не бях много предпазлив. Знаех откъде минава кабелът, захранващ къщата, но не ми дойде на ум, че по-надълбоко може да се намират и други кабели. За мое нещастие там имало още един. Той стигнал до него и станал независим от моите прекъсвачи...

– Но това предполага разумна дейност!

– Нищо подобно: обикновен тропизъм, но докато растението се стреми към светлината, а инфузорията към определена концентрация на водородните йони, той е търсил електричество! Силата, която му доставяше контролирания от мен кабел, не му достигнала, така че веднага започнал да търси допълнителни източници.

– И какво направихте?

– Първо исках да телефонирам до електроцентрала, по-точно до захранващата подстанция, но по такъв начин бих разкрил същността на работата си. Може би това щеше да затрудни по-нататъшното й развитие. Употребих течен кислород, имах го за щастие. Целият ми запас отиде там.

– Ниската температура ли го обездвижи?

– Получи се свръхпроводимост, така че не толкова беше обездвижен, колкото загуби координация на движенията си. Мяташе се... да ви кажа, това беше гледка! Трябваше да

бързам много, защото не знаех дали няма да се приспособи и към тая баня, затова не си играех с никакво изливане на кислорода, а го хвърлях там, както си е в бутилките.

– А, заради това има толкова...

– Да. Изпочупи всичко, но нищо повече не можа да направи. Чист епилептичен припадък... Не е за вярване, къщата е старинна, на два етажа, но се тресеше. Чувствах как трепери пода...

– Е, добре, а след това?

– Трябваше някак си да го унищожа преди да се вдигне температурата. Не можех да сляза, защото бих замръзнал моментално, взривни вещества също не можех да използвам – не исках в крайна сметка да хвърля къщата си във въздуха... той беснееше, а после само трепереше... Тогава отворих капака и пузнах долу малък апарат с дискова пила от силициев карбид.

– Не замръзна ли?

– Замръзва около осем пъти и тогава го изтеглях (беше завързан с въже), но след всеки път се връзваше по-надълбоко. В края на краищата го унищожих.

С тия думи Диагор пузна бронирания капак.

– Едно нещо не разбирам – казах аз. – Защо се излагате на подобен род опасности?... Навярно ви доставят

удоволствие, иначе...

– И ти ли, Бруте? – отвърна той, спирайки на първото стъпало на стълбата. – А какво друго бих могъл да правя според вас?

Той се обърна и започна да се качва по стълбите. Озовахме се на първия етаж, но тоя път Диагор тръгна в противоположната посока. Спря се пред една врата с облицовка от мед.

– Когато говорих за Коркоран, навярно си помислихте, че завистта диктува думите ми. Не е така. Коркоран не се стремеше към знания. Той само искаше да създаде нещо, намислено от него и тъй като направи това, което искаше и което е в обсега на мислите му, не се добра до никакви знания и нищо не доказва, освен това, че е изкусен в електрониката. Аз съм много по-малко сигурен в себе си от Коркоран. Казвам си: не зная, но искам да зная. Създаването на машина, подобна на човека, някакъв уродлив наш конкурент на тоя свят, би било обикновена имитация.

– Всяка конструкция ще е такава, каквато я създадете – запротестирах аз... Може да не знаете точно бъдещата ѝ дейност, но трябва да имате план как да ѝ се противопоставите.

– Нищо подобно. Казах ви за първия стихиян рефлекс на моите създания – атакуване на преградите, препятствията,

ограниченията. Не си мислете, че аз или някой друг някога ще знаем откъде идва това, защо е така. Приписваме духовен живот на другите хора, защото самите ние го притежаваме. Колкото повече е отдалечено някое животно от човека от гледна точка на строеж и функции, толкова по-малко сигурни са нашите предположения относно психичния му живот. Затова приписваме определени емоции на маймуната, кучето, коня, докато за „преживяванията“ на гущера знаем съвсем малко, а що се отнася до насекомите или инфузориите, аналозите са безсилни. Затова никога няма да разберем дали на определена конфигурация от нервни дразнителни в коремната нервна система на мравката съответства чувствувана от нея „радост“ или „безпокойство“ и дали тя въобще може да преживява подобни състояния. Именно проблемът дали съществува или не съществува психика, който по отношение на животните е банален и не много съществен, при киберноидите се превръща в кошмар. Защото те, едва придобили живот, вече започват да се борят, жадуват да се освободят, но защо е така, от какво субективно състояние са предизвикани тия бурни усилия – това никога няма да узнаем.

– Ако започнат да говорят...

– Езикът ни е възникнал в хода на общественото развитие и предава информация за аналогични състояния, а в краен случай за подобни, защото всички ние сме подобни един на друг. Тъй като мозъците ни са много близки, вие се сещате, че като се смея, чувствавам същото, което вие чувствувате, когато сте в добро настроение. Но за тях няма да кажете същото. Удоволствия? Чувства? Страх? Какво ще стане с тия думи, когато се пренесат от вътрешността на подхранвания с кръв човешки мозък в сферата на електрическите намотки? А ако дори и тия намотки не съществуват, ако подобие то на каквато и да е конструкция бъде цялостно заличено, какво тогава? Ако искате да знаете, експериментът вече е завършен...

Той отвори вратата, пред която стояхме толкова дълго. Голямата стая с бяло боядисани стени бе осветена от четири лампи. Вътре беше задушно и топло като в инкубатор: в средата, върху фаянсови плочки, се издигаше широк метален цилиндър, до който от различни страни идваха тънки тръби. Напомняше ферментационен казан или резервоар за течности, с голям изпъкнал похлупак, стегнат херметично с винт. По стените му се виждаха по-малки капаци, кръгли, плътно затворени.

В помещението беше топло и задушно като в оранжерия. Едва сега забелязах, че цилиндърът не стои на пода, а на поставка от коркови листа, между които са намират някакви порести постелки.

Диагор отвори един от страничните капаци и посочи натам. Като се наведох, погледнах вътре. Това, което видях, не се поддаваше на описание: зад кръглото дебело стъкло се беше разпростряло кално на цвят творение, както с дебели израстъци, така и разклоняващо се в най-тънки паяшки власинки и нишки; цялото тяло, напълно неподвижно, висеше по загадъчен начин, защото съдейки по гъстотата на тая каша или смазка, тя би трябвало да се стече на дъното на резервоара, но това не ставаше. Почувствувах през стъклото лек натиск върху лицето, като неподвижна, застояла горещина и дори, макар че това може да е заблуждение, лек повей на сладникав дъх с привкус на гнило. Калният мицел блестеше сякаш някъде в него или над него гореше светлина, а най-тънките му нишки проблясваха сребристо. Изведнъж забелязах леко движение. Едно калносиво, малко сплеснато разклонение се вдигна и протягайки от себе си капкообразно изпъкнали израстъци, се протегна покрай останалите към мен. Имах чувството, че

някакви, движени от неустойчива перисталтика, хлъзгави и противни вътрешности се приближават към стъклото, докато го докоснаха и спирайки там, срещу лицето ми, извършиха няколко пълзящи, много слаби потрепвания, след което всичко замря. Не можех да се противопоставя на силното чувство, че това желе ме наблюдава. Това беше толкова противно чувство, правеше човека така безпомощен, че, сякаш срамувайки се, дори не смеех да се отдръпна. В тоя момент бях забравил за гледания ме от страни Диагор, за всичко, на което станах свидетел досега. С растящо недоумение се вглеждах в тая подобна на мицел или плесен кал, обзет от неимоверно убеждение, че пред мен се намира не само жива субстанция, но чисто и просто живо същество. Не мога да кажа защо имах това чувство.

Не зная също колко дълго бих стоял така да гледам, ако не беше Диааор, който ме хвана леко за рамото, затвори капака и затегна силно винта.

– Какво е това?... – запитах тогава с чувството, че са ме разбудили. Едва сега успях да реагирам: прилоша ми, гледах объркано ту дебелия доктор, ту медния, излъчващ топлина, резервоар.

– Фунгоид – отговори Диагор –

самоорганизираща се субстанция. Трябваше да се откажа от традиционните конструкции... тая се оказа по-добра. Това е полимер...

– Живо същество ли е?

– Как да ви кажа? Във всеки случай там няма нито белтък, нито клетки, нито тъканна обмяна. Достигнах до това след многобройни опити. Накратко казано, дадох ход на химична еволюция. Селекция, тоест избор на такъв строеж, който на всеки външен дразнител реагира с определена вътрешна промяна, но такава, че не само да неутрализира въздействието му, но и да се освободи от него. И така, най-напред топлинно въздействие, магнитни полета, облъчване. Но това беше едва началото. Постепенно му давах все по-трудни задачи: например използвах определени съчетания от електрически удари, от които можеше да се освободи само ако отговаря с някакъв специфичен токов ритъм... По такъв начин го учех на условни рефлексии. Но и това беше начална фаза. Много бързо започна да се универсализира. Решаваше все по-трудни задачи.

– Не разбирам как е възможно това, след като не притежава никакви чувства – казах аз.

– Ако искате да знаете, самият аз не разбирам много добре. Мога единствено да

ви изложва принципа. Ако пуснете в голяма зала кибернетична „костенурка“, на която е монтирана електронна машина, снабдена с устройство, контролиращо работата ѝ, ще получите система, лишена от „чувства“, но иначе реагираща на всички околни промени. Ако в някое място на залата има магнитно поле, влияещо отрицателно на цялостната дейност на машината, тя веднага ще се отдалечи, търсейки друго, по-добро място, където няма да има подобни препятствия. Конструкторът не е в състояние да предвиди всички възможни пречки, те могат да са във вид на механични трептения, топлина, силни звуци, електрически заряди, каквото и да е. Машината не „възприема“ нищо, защото не притежава възприятия, значи не чувства топлината и не вижда светлината, обаче реагира така, сякаш вижда и чувства. Това е само елементарен модел. Фунгоидът – той сложи ръка на медния цилиндър, чиято повърхност отрази фигурата му като гротескно, изкривяващо образа огледало – може това и хиляди неща повече... Идеята беше такава: течна среда, в която се намират „конструкционни елементи“; първичната система можеше да ги използва за изграждане и вземаше от изобилието им по свое усмотрение, докато се получи това мицелоподобно, което видяхте...

– Но какво всъщност представлява то? Мозък ли?

– Не мога да ви кажа, не разполагаме с такива думи. По наши разбирания това не е мозък, защото нито принадлежи на някое живо същество, нито е направено за решаване на определени задачи. В същото време мога да ви уверя, че това нещо... мисли, макар че не така, както животните или човека.

– Откъде знаете?

– А, това в цяла история – каза той. – Ако обичате...

Отвори много дебела, обвита с листово желязо, врата, почти като на банков трезор. От другата страна я покриваха листово корк и същата пореста материя, върху която стоеше медният цилиндър. В другата, по-малка стая също светеше, прозорецът беше плътно закрит с черна хартия, а на пода, отдалечен от стените, стоеше същият казан, светейки с червен меден блясък.

– Два ли имате?... – попитах изумен. – Но защо?

– Това е вторият вариант – отговори той, затваряйки вратата. Забелязах с какво старание върши това.

– Не знаех кой ще се справя по-добре, имат съществени разлики в химичния строеж и така нататък... Впрочем разполагах с

повече, но другите не струваха нищо. Само тия двата преминаха през всички изпитания. Развиваха са много добре – продължи той, слагайки длан върху изпъкналия капак на втория цилиндър – но не знаех дали това означава нещо. Получиха значителна независимост от околните промени и двата успяха да отгатнат бързо какво искам от тях, тоест да си изработят начин на реагиране, носещ им полза, а именно предпазващ ги от вредни дразнителни. Нали ще признаете – обърна се той към мене с неочаквана бързина – че ако желеподобна каша успее чрез електрически импулси да реши някаква задача, изпратена ѝ посредством други електрически импулси, това вече е нещо...

– Вярно – отвърнах аз, – но що се отнася до мисленето...

– Може това да не е мислене – отговори той. – Не става въпрос за названието, а за фактите. След някое време и единият, и другият започнаха да проявяват растящо (как да го наречем?) безразличие към използваните от мен дразнителни. Въпреки че заплашваха съществуването им. А в същото време моите датчици отчетоха тяхната изключително оживена дейност. Изразяваше се във вид на отчетливи серии освобождаваща се енергия, които регистрирах...

Той ми показва извадена от чекмеджето на една малка маса ивица фотохартия с непостоянна синусоидна линия.

– Серия такива „електрически атаки“ настъпваха и при двата фунгоида, като че ли без каквато и да е външна причина. Започнах да изследвам по-задълбочено нещата, докато открих удивително явление: другият – той показва с ръка вратата, водеща до голямата стая – произвеждаше електромагнитни вълни, а този ги приемаше. Като открих това, веднага забелязах, че действуват, редувайки се: когато единият „предава“, другият „мълчи“.

– Какво говорите?!...

– Истината. Екранирах веднага двете помещения. Видяхте ли ламарината на вратата?... Стените също са покрити, но са боядисани. По такъв начин направих радиовръзката невъзможна. Активността на двата фунгоида се засили, а след няколко часа спадна почти до нула, но на следващия ден вече беше като предишната. Знаете ли какво стана? Преминаха на ултразвукови трептения. С тях си разменяха сигнали през стените и сводовете.

– А, значи затова е коркът! – изведнъж се досетих аз.

– Именно. Можех чисто и просто да ги унищожа, но какво щях да спечеля от това?

Сложих двата контейнера върху звукопоглъщаща изолация. По този начин за втори път прекъснах връзката им. Тогава започнаха да растат, докато достигнаха сегашните си размери. Което ще рече, че се увеличиха почти четирикратно.

– Защо?

– Нямам понятие.

Диагор стоеше до медния цилиндър. Не ме гледаше. Говорейки, от време на време слагаше ръка върху сводестия му капак, като че мереше температурата му.

– Електрическата активност се върна след няколко дена в нормата си, сякаш отново им се отдаде да се свържат. Постепенно заслоних топлообмена и радиоактивното лъчение, използвах всички възможни прегради, екрани и поглъщатели, сложих феромагнитни датчици – без резултат.

– Може би, въпреки всичко, това са независими, самостоятелни дейности – отбелязах аз. – Имайте предвид, че в крайна сметка не разполагате с никакво доказателство.

– В известен смисъл го имам – прекъсна ме той живо. – Виждате ли – лентите са регистрирали и времето. И така, съществува явно редуване: когато единият предава, другият мълчи и обратно. Което е истина, напоследък паузите нараснаха значително,

но редуването не се промени. Разбирате ли какво най-много успях да постигна? По израза на лицето, по държанието на човек, който мълчи и не иска да отрони дума, можете да разберете, да отгатнете неговите планове, неговите добри или лоши замисли, намеренията му. Но нали моите творения, както преди малко можахте да се уверите, нямат лица и сега аз стоя безсилен, без изгледи да разбера нещо. Трябва ли да ги унищожа? Това вече би било поражение. Не искат контакт с човека. Нима е невъзможен, както между амебата и костенурката? Не зная. Нищо не зная!

Той стоеше пред блестящия цилиндър, с ръка, опряна на капака му и разбрах, че вече не говори на мен, може би дори беше забравил за моето съществуване. А и аз не чух последните му думи, защото вниманието ми беше привлечено от нещо необяснимо. Говорейки все по-бързо, още отпреди той многократно вдигаше дясната си ръка и я слагаше върху медната повърхност. Нещо в нея ми се стори подозрително. Движението ѝ не беше съвсем естествено. Приближавайки метала, пръстите потрепваха за миг и това потрепване беше много бързо, неприличащо на нервено. Впрочем, когато преди това жестикулираше, движенията му бяха уверени, решителни, без следа от каквото и

да е трепет. Сега се вгледах по-внимателно в дланта му.

– Диагор, какво ви е на ръката?...

– Какво? На ръката? Коя ръка?... – погледна ме той защото бях прекъснал хода на мисълта му.

– Тая – показах аз. Диагор доближи длан до блестящата повърхност, дланта затрепери и той я поднесе с полуотворени уста към очите си. Треперенето на пръстите престана тутакси, Той погледна още един път собствената си ръка, след това мен и много внимателно, милиметър след милиметър я приближи към метала. Когато краищата на пръстите го докоснаха, мускулите, сякаш обхванати от микроскопичен гърч, затрепериха с едва видимо движение и това движение се предаде на всички пръсти, а той стоеше и гледаше с неопишуемо изражение на лицето. После стисна дланта, опря я до бедрото си, след което доближи с лакът медната повърхност, а кожата на предмишницата, там където докосна цилиндъра, затрепери заедно с трептенето на мускула. Той отстъпи една крачка, вдигна ръцете си до очите, разгледа ги една след друга, след което прошепна:

– Значи аз?... Аз... Чрез мене – аз съм бил... обект на опит...

Стори ми се, че ще избухне в спазматичен

смях, но изведнъж пъкна ръцете си в джобовете на престилката, премина мълчаливо през стаята и каза с променен глас:

– Не знам дали това има... – но нека не говорим. По-добре е вече да си тръгвате. Нямам нищо повече за показване, а и впрочем...

Той млъкна, приближи до прозореца, с едно движение свали закриващата го черна хартия, разтвори широко крилата и задиша тежко, гледайки в тъмното.

– Защо не си тръгвате?... – промърмори, без да се обръща. – Най-добре ще е...

Не исках да си тръгна така. Сцената, която после в спомените ми се струваше неестествена, тогава, поради медния казан, пълен с кално съдържание, което бе променило тялото му в безволев посланик на непонятни сигнали, ме изпълни едновременно с ужас и състрадание към този човек, затова с най-голямо удоволствие ще завърша тук моя разказ. Това, което стана после, беше съвсем безсмислено. Неговото избухване, предизвикано уж от моята натрапчива неделикатност, тресящото му се от гняв лице, оскърбленията, направо лудите викове – всичко това, заедно с покорното мълчание, с което се отдалечих, беше като пълен с фалш кошмар и до ден-днешен не

знам дали той ме изхвърли от своя мрачен дом, дали го направи, защото така искаше, или...

Не зная нищо. Може да греша. Може и двамата тогава да сме станали жертва на илюзия, да сме се поддали на взаимно внушение, нали такива неща стават.

Но ако е така, как да се обясни откритието, което почти месец след моята критска експедиция било направено съвсем случайно, когато във връзка с някаква авария на електрокабелите близо до къщата на

Диагор, напразно се мъчели да влязат вътре и след като влезли насила, разбрали, че сградата е изоставена, апаратите разбити освен два големи медни казана, недокоснати, но съвсем празни?

Аз единствен зная какво съдържаха и точно затова не смея да изказвам каквито и да е предположения по отношение на връзката между тяхното съдържание и изчезването на неговия създател, когото оттогава никой не е виждал.

¹ Професор Коркоран – главен герой от друго произведение на Лем; учен, създаващ кибернетични модели на човешката психика.

Телевизията беше готова

Научно-фантастичен разказ

Катрин Маклийн

– Какво мислите за извънземните същества, мистър Натен? Приятелски ли са настроени? Приличат ли на хората? – попита репортерът от „Нюз“.

– Много приличат – отвърна слабичкият млад мъж.

Навън дъждът барабанеше по големите прозорци, замъглявайки изгледа към летището, на което Те щяха да пристигнат. Локвите по бетоновите писти приличаха на сипаничави от дъжда, а тревата, растяща между тях, блестеше от мокрота и се превиваше под поривите на вятъра.

Встрани, на почтено разстояние от мястото, където огромният космически кораб трябваше да се приземи, се забелязваха сивите сенки на колите с телевизионни камери. Екипажите им чакаха притиснати един до друг в подвижните си съоръжения. Още по-встрани, в пустите пясъци зад далечните хълмове се криеше в кръг артилерията, а далеч на хоризонта в бойна готовност стояха бомбохвъргачите. Те пазеха света от възможна измама от първия

извънземен космически кораб, идващ на Земята.

– Знаете ли нещо за родната им планета? – попита репортерът от „Хералд“.

Джоузеф Р. Натен – слабичкият млад мъж с права черна коса и уморено лице, към когото бе отправен въпросът, бе гледан с уважение от репортерите. Той очевидно беше в края на силите си и те не искаха да го притесняват допълнително, задавайки му едновременно твърде много въпроси. Утре може би той щеше да бъде една от най-големите знаменитости, които някога са се появявали в заглавните страници.

– Не, нищо конкретно.

– Някакви предположения или умозаклучения? – настоя репортерът от „Хералд“.

– Техният свят за тях трябва да е както Земята за нас – отговори несигурно отегченият млад мъж. – Околната среда спомага за развитието на животното, но, разбира се, само в определено отношение. – Той им хвърли бърз поглед и после уклончиво погледна встрани. Пригладената

черна коса бе започнала да прилепва от пот на челото. – Това не е необходимо да означава нещо.

– Подобна на Земята – записа мърморейки един от репортерите, сякаш в отговора не бе забелязал нищо друго.

– Какво ви помогна да се свържете с тях?
– попита репортерът от „Таймс“.

– Смушения. Радиосмушения – след колебание отвърна Натен. – В свободното си време започнах да насочвам антената-радиоприемник към звездите. Вие знаете, че някои звезди излъчват радиосум. По-точно нещо като радиосмушение. Хората отдавна се вслушват в него, опитвайки се да си обяснят защо звездното излъчване на тези вълни идва на такива тласъци. Това не изглежда естествено. – Той направи пауза и се усмихна колебливо, чувствайки, че следващото нещо, което щеше да каже, щеше да го направи знаменит. Това бе една идея, която му хрумна докато се вслушваше; една идея, която бе така проста и съвършена, както тази на Нютон, когато е видял падането на ябълката. – Аз реших, че то не е естествено и се опитах да го дешифрирам. – Той се опита да обясни явлението и да го направи очевидно. – Виждате ли, да се ускори движението на лентата, докато съобщението зазвучи като

радиосмушение и след това да се излъчи, е стар информационен трик. Тайните служби го използват. Този вид писукане съм го чувал и преди.

– Искате да кажете, че те ни изпращат шифровано съобщение ли? – се поинтересува репортерът от „Нюз“.

– Това не е точно шифър. Необходимо е само да го запишете и после да намалите скоростта на лентата. Те не предават информацията на нас. Ако една звезда притежава обитаеми планети и между тях съществува радиовръзка, те биха изпращали тънък интензивен лъч, за да пестят енергия. Вие разбирате, че той е също като прожектор. Теоретично един такъв интензивен лъч може да пътува безкрайно дълго, без да загуби от силата си. Обаче насочването от планета към планета би било трудно. Вие не можете да очаквате, че от такова разстояние един лъч ще се задържи в целта повече от няколко секунди. Следователно, те биха могли да свият по естествен път всяко съобщение в рамките на половин до една секунда и да го изпратят няколкостотин пъти в едно по-дълго излъчване. Така те биха били сигурни, че съобщението е уловено в момента на преминаване на лъча през целта.

– Сигурно имате право – съгласи се репортерът от „Таймс“.

Те се усмихнаха един на друг.

– Как се случи така, че вие вместо само гласове уловихте и телевизионно изображение? – попита репортерът от „Нюз“.

– Не случайно – започна търпеливо да обяснява Натен. – Аз бях разпознал един модел на разложен образ и исках да уловя телевизионно изображение. То е разбираемо на всички езици...

* * *

Един сенатор крачеше нагоре-надолу по залата в близост до журналистите, мърморейки под нос заучената приветствена реч и нервно поглеждаше през прозорците сивата суграшица.

Срещу прозорците на дългата зала имаше малка, повдигната над нивото на пода платформа, от двете страни на която се извисяваха стройните форми на телевизионните камери, подвижните микрофони и бездействащите прожектори, готови да бъдат включени, когато сенаторът започне приветствената си реч към извънземните същества. До нея се намираше овехтяло радиопредавателно устройство без кутия, която да скрива частите му и две телевизионни катодни тръби, проблясващи с голотата си от едната страна и мънкащ нещо

говорител от другата. До тях имаше табло с циферблати и копчета, а на маса пред таблото бе поставен малък ръчен микрофон.

– Аз записах някои от групите писукания, идващи от съзвездието Стрелец и започнах да работя върху тях – каза Натен. – Бяха ми необходими няколко месеца, за да открия синхронизираните сигнали и дори да получа образ.

В паузите, които правеше Натен, репортерът от „Таймс“ откри, че несъзнателно се вслушва за шум от ракетни двигатели на бързо приближаващ космически кораб.

– Как влязохте в контакт с космическия кораб? – попита репортерът от „Пост“.

– Направих копие на филма „Пролетна церемония“ на Дисни-Стравински и го изпратих обратно в същото направление, от което получавахме сигналите. Само за опит. То би стигнало до тях след много години, ако въобще стигнеше, но аз мислех, че библиотеката не би имала нищо против да получи един нов запис. Две седмици по-късно, когато уловихме и забавихме нова партида записи, открихме, че ни отговарят. Съобщението очевидно беше предназначено за нас. Представляваше края на филма на Дисни, прожектиран пред широка публика и после публиката, седяща и чакаща пред

празен екран. Сигналът беше много лесен и силен. Бяхме прихванали предаване от космически кораб. Вие разбирате, че те искаха друг филм. Бяха харесали този и искаха още... – при тази мисъл той им се усмихна. – Вие можете сами да ги видите. Записът е в помещението, намиращо се в дъното на залата, където лингвистите работят с механичния преводач.

Те я отвориха и влязоха пипнешком в тъмното помещение, наблъскано със сгъваеми столове, в което доминираше ярко светещ екран. Вратата зад тях се затвори и в помещението се върна пълният мрак. Остана да се чува само шумът, вдиган от репортерите, които примъкваха столовете си около екрана. Остана прав само репортерът от „Таймс“. Той бе силно изненадан, сякаш бе заспал и после събуден, за да открие, че е попаднал на погрешно място.

Ярките цветове на двойния образ изглежда бяха единственото реално нещо в затъмнената стая. Независимо, че образът бе неясен, той можеше да види, че в действията на екрана има нещо непривично.

Той гледаше към извънземните същества.

Впечатлението беше, че две дегизирани човешки същества се движеха странно, полутанцувайки-полукуцайки. Внимателно, като се страхуваше, че образите могат да

изчезнат, той бръкна във вътрешния джоб на самото си и извади оттам очила с поляризирани стъкла. После завъртя едните лещи на деветдесет градуса спрямо другите и ги постави на очите си.

Двете същества незабавно дойдоха на фокус, реални и стабилни, а екранът се превърна в широк илюзорно близък прозорец, през който той ги наблюдаваше. Те се намираха в помещение със сиви стени и дискутираха нещо със съдържано вълнение. Едрият мъж в зелена туника затвори за момент пурпурните си очи, когато другият каза нещо и с гримаси направи движение с пръстите си.

Драматичен актьор.

Вторият, по-дребен и с жълто-зелени очи, пристъпи до него и заговори бързо с по-нисък тон. Първият стоеше неподвижно, без да прави опит да го прекъсне.

Очевидно предложеното беше някаква изкусна измама и репортерът от „Таймс“ искаше да се убеди в това. Пипнешком той потърси стол и седна.

Може би жестът е универсален – желание или отвращение, наклоняване напред или назад, напрегнатост, отпускане. Може би тези артисти бяха майстори. Сцената се смени: коридор, място, приличащо на парк, в който – той започна да разбира – се намираше

космическият кораб, учебна зала. Там имаше и други същества, които разговаряха помежду си и работеха. Някои от тях разговаряха с мъжа в зелената туника и всичко беше ясно – какво се случваше или как те се чувствуваха. Говореха на един сякаш леещ се език с много къси гласни и разгорещено жестикулираха, движейки ръцете си по странен начин – не бавно, а някак необичайно.

Той игнорира езика, но след време странният им начин на движение започна да събужда у него интерес. Нещо в този начин... Той с усилие отклони съзнанието си от развитието на действието и принудително си съсредоточи вниманието върху физическата разлика: кестеняви късо подстригани коси и разноцветни очи (цветовете се виждаха ясно, защото ирисите им бяха много големи) с кръгла форма, широко разположени върху заострените им в долния край светлокафяви лица. Те бяха с дебели вратове и големи мускули на ръцете, които показваха необикновена за човек сила, но китките им бяха тънки, а пръстите, също тънки и нежни, изглежда бяха на брой повече от обикновено.

Репортерът от „Таймс“ си спомни сенатора, който крачеше нагоре-надолу в залата за наблюдение, чувайки отново приветствената му реч за добре дошли.

Речта не беше само празен надут жест, както предполагаше той. Тя трябваше да бъде преведена от механичния преводач и разбрана от извънземните същества.

От другата страна на светещия прозорец, какъвто беше стереоекрана, едрият главен герой в зелена туника говореше нещо на един пилот в сива униформа. Те се намираха в ярко осветената командна зала на космическия кораб.

Репортерът от „Таймс“ се опита да улови нишката на действието. Той вече се интересуваше от съдбата на главния герой и му симпатизираше. Това бе, може би, в резултат на добрата му игра, част от артистичното изкуство, а този актьор можеше да бъде сценичен идол на цели слънчеви системи.

Контролираната напрегнатост, която се издаваше от потръпването на ръцете, бе твърде бърз отговор на въпроса. Униформеният, неподозиращ нищо, се обърна с гръб към него и се зае с някаква задача, която включваше и карта със светещи по нея червени точки. Движенията му бяха също като на другите. Те всички сякаш се намираха под вода или на филм със забавени движения. Другият, наблюдавайки един превключвател на

таблото, се приближаваше към него. Чуваше се тиха музика.

Лицето на извънземното същество, наблюдаващо превключвателя, се беше приближило до екрана и репортерът от „Таймс“ отбеляза, че ушите му представляват два симетрични и почти съвършени полукръга без видими отвори в тях. Униформеният изрече къса фраза с дълбок глас. Той все още бе с гръб към другия, който говорейки небрежно, продължаваше да се приближава към него. Превключвателят се приближаваше стереоскопично и изпълвайки екрана, стана досегаем. Ръката на другия се показа, стрелна се към превключвателя и го хвана...

Чу се остър звук. Ръката се отвори и замръзна от болка. Зад него неподвижно с оръжие в ръка стоеше фигурата на униформения. Той се беше обърнал и стрелял и сега наблюдаваше с разширени очи как мъжът в зелената туника се олюлява и пада.

Драматичното положение се задържа. Униформеният унило погледна ръката си, държаща оръжието, с което беше убил.

Един друг униформен мъж се появи и взе оръжието от отпуснатата му ръка. Обезсърчен, убиецът започна да обяснява нещо с нисък глас. В същото време музиката

се засили и заглуши думите му, а екранът бавно потъмня като прозорец покрит със сива мъгла.

Музиката затихна.

В тъмнината някой изръкопляска.

Репортерът от „Таймс“ стана тихо, излезе в ослепителнобелия каменен коридор и тръгна обратно по пътя, по който беше дошъл, сгъвайки и прибирайки замислено стереоочилата си.

Залата беше още по-препълнена с хора, отколкото преди да я напусне. Телевизионната камера и микрофоните стояха близо до своята апаратура. Сенаторът се беше разположил на стол и четеше, а в далечния край на залата осем седнали в кръг мъже водеха оживена дискусия на някаква тема. Репортерът от „Таймс“ разпозна няколко, които знаеше лично. Те заемаха високи постове в науката и работеха върху теорията на полето.

* * *

Ръчно направеният предавател-приемател, настроен на предавателната вълна на обикалящия в орбита около Земята кораб, още бръмчеше, а младият мъж, който го бе включил, седеше подпрял брадата си с юмрук на ръба на телевизионната платформа. Той не вдигна поглед при приближаването на репортера от „Таймс“, но

причината беше разсеяност, а не нелюбезност.

Репортерът от „Таймс“ седна до него и извади пакет цигари. После си спомни за приближаващия момент на телевизионното предаване и за забраната да се пуши и наблюдавайки замислено дъждовните капки, удряци все по-слабо стъклата на прозорците, прибра пакета обратно в джоба си.

– Какво не е в ред? – попита той.

С леко поклащане на глава Натен показва, че предчувствува нещо.

– Вие ми кажете.

– Изпитвам подозрение – отвърна репортерът от „Таймс“. – Чисто подозрение. Всичко върви твърде гладко и всеки приема твърде много за дадено.

– Аз все още се вслушвам – каза Натен и малко се отпусна.

– Има нещо в начина, по който се движат...

– Това ме безпокои и мен.

– Сигурен ли сте, че се движат с тази скорост, която видяхме на екрана?

Натен погледна замислено ръцете си.

– Не зная – отвърна той. – Когато завъртя лентата по-бързо, всички те ускоряват движенията си и вие започвате да се чудите защо дрехите им не се развяват зад тях,

защо вратите се затварят така бързо и въпреки това не ги чувате да се затръшват. Защо предметите падат така бързо? А ако намаля скоростта, те всички сякаш плуват. – Той погледна замислено репортера. – Не разбрах името ви.

– Казвам се Джейкъб Люк, от „Таймс“ – представи се той и протегна ръка.

Натен я улови с бързо движение и здраво я стисна.

– Ще ги видим ли? – попита бавно Люк.

Настъпи мълчание. Чу се само леко шумолене на хартия, когато сенаторът обърна страница от списанието, което четеше. В другия край на залата, учените продължаваха дискусията си.

Натен отметна отново назад дългата си черна коса, която сякаш нарочно падаше на очите му, за да му попречи да вижда.

– Разбира се – внезапно се засмя младият мъж. – Разбира се, че ще ги видим. Защо пък не, когато правителството е готово да ги посрещне с приветствени речи, цялата армия се е скрила зад близкия хълм, а навсякъде наоколо има репортери и телевизионни камери? Всички радиостанции са готови да съобщят за кацането им на Земята. – Той достигна до истината без да си поеме дъх. – По дяволите! Не, те няма да кацнат тук. Има някаква грешка. Трябваше да уведомя

висшите чиновници още вчера, когато пресмятанията започнаха да ми изневеряват. Не зная защо не казах нищо. Мисля, че ме беше страх. Около мене имаше твърде много хора от най-висок ранг. Загубих смелостта си. – Натен дръпна репортера за ръкава. – Слушайте, аз не зная какво...

На предавателно-приемателното устройство светна зелена светлина. Натен не я погледна, но спря да говори.

От високоговорителя на устройството се чу глас, говорещ на извънземния език. Сенаторът го погледна нервно и започна да оправя връзката си. Гласът престана да говори. Натен се обърна и погледна високоговорителя. Безпокойството му изглежда бе изчезнало безследно.

– Какво бе това? – любопитствува репортерът от „Таймс“.

– Гласът каза, че са намалили достатъчно скоростта, за да започнат да навлизат в атмосферата. Предполагам, че до пет-десет минути ще бъдат тук. Това беше Бъд. Той е много развълнуван. Той каза: „Господи, на каква мрачна планета живееете!“ – Натен се усмихна. – Шега.

– Какво разбират те под „мрачна“? – попита слисан репортерът от „Таймс“. – Не е възможно валежът да е върху много голяма част от Земята.

Навън дъждът намаляваше. Светлосини ивици небе проблясваха през разкъсванията на облачната покривка и се отразяваха от стичащите се по стъклата на прозорците капки. Люк се опита да помисли за някакво обяснение.

– Може би правят опит да кацнат на Венера.

Това беше смешно и той го знаеше. Космическият кораб следваше лъча, изпратен от Натен.

На устройството отново светна зелена светлина и те спряха да говорят, очаквайки съобщението да бъде записано, забавено и възпроизведено. Екранът внезапно оживя с картина, показваща млад мъж, който седеше на своето предавателно устройство. Той бе обърнат с гръб и наблюдаваше екрана в единия край на устройството, който показваше приближаването на огромна тъмна равнина. Когато корабът се гмурна надолу към нея, илюзията за масивност се стопи и равнината се превърна в турбулентно движещи се черни облаци. Те се разшириха в мастилена вихрушка и после чернотата погълна екрана. Младото извънземно същество – наречено от Натен Бъд – се обърна с лице към камерата, каза няколко думи и се усмихна с неговото „О“. После докосна ключа и екранът посивя.

– Той каза нещо относно избягване на кацането в морето. Те идват – с внезапно напрежение прозвуча гласът на Натен.

– Атмосферата не изглежда така – каза неочаквано репортерът от „Таймс“. – Това не е земната атмосфера.

Няколко души се приближиха.

– Какво казаха те?

– Навлизат в атмосферата. Ще кацнат след около пет-десет минути – осведоми ги Натен.

По залата премина вълна от лека възбуда. Операторите отново започнаха да нагласяват обективите на телевизионните камери и да проверяват микрофоните. Включиха и прожекторите. Все още разговаряйки, учените станаха и отидоха към прозорците. Репортерите в залата се събраха на куп и също се отправиха натам, за да наблюдават великото събитие.

– Къде ще кацнат? – се обърна грубо към Натен репортерът от „Таймс“. – Защо не направите нещо?

– Кажете ми какво да направя и ще го сторя – отвърна спокойно и без да се помръдне Натен.

Това не беше сарказъм. Джейкъб Люк погледна изкосо напрегнатото му и побледняло лице и смекчи тона.

– Можете ли да се свържете с тях? – попита той.

– Едва след като кацнат.

– А дотогава какво ще правим? – попита отново репортерът от „Таймс“ и извади пакет цигари, но спомняйки си забраната да се пуши в залата, пак го прибра.

– Не ни остава нищо друго, освен да чакаме – отвърна Натен.

Това щеше да бъде велик момент в човешката история и те като всички добри специалисти, безстрастни и вглъбени в работата си, се опитваха да забравят този факт.

След безкрайно дълго време репортерът от „Таймс“ си погледна часовника. Бяха се изменили три минути. Той затаи дъх за момент, опитвайки се да чуе шума от ракетните двигатели на приближаващ се космически кораб, но... напразно. Не се чуваше нищо подобно.

Слънцето се показва иззад облаците и освети полето, както гигантски прожектор осветява празна сцена.

Внезапно зелената светлина на устройството отново светна, показвайки, че е получено съобщение. Магнетофонът го записа, забави и после го подаде на високоговорителя. Той изпраща и в

смълчаната в напрегнато очакване зала се разнесе висок глас.

Екранът остана сив, но гласът на Бъд каза няколко думи на своя език. Той млъкна, високоговорителят отново изпраща и екранът угасна. Когато стана ясно, че нищо повече няма да се случи и никакво съобщение относно току-що казаното няма да бъде направено, хората в залата се обърнаха с гръб към прозорците и възобновиха разговорите.

Някой каза анекдот и сам се засмя.

Един от лингвистите остана за известно време обърнат към високоговорителя, а после с учудено изражение на лицето погледна разширяващите се ивици синьо небе, които се виждаха през прозореца. Той беше разбрал.

– Тъмно е – превеждаше слабичкият дешифратор с нисък глас на репортера от „Таймс“. – Вашата атмосфера е ПЛЪТНА. Точно това каза Бъд.

Изминаха още три минути. Репортерът от „Таймс“ се усети, че пали цигара и тихо изруга. После духна клечката и прибра цигарата в пакета. Той се напрягаше да чуе шум от ракетни двигатели. Беше време за кацане, но въпреки това не се чуваше нищо.

На предавател-приемателя светна зелената светлина.

Съобщение.

Репортерът от „Таймс“ инстинктивно се изправи. Натен внезапно се озова до него. Съобщението бе направено на глас, който му заприлича на гласа на Бъд. Той каза нещо и направи пауза. Изведнъж Люк разбра.

– Ние кацнахме – прошепна Натен.

Вятърът метеше белия бетон на пустото летище и люлееше мократа трева около него. Хората от залата погледнаха навън с надежда да чуят шума от двигателите и да зърнат в небето сребристия корпус на космическия кораб.

Натен, който бе седнал на предавателя, се размърда. Той го включи да загрее като същевременно провери и балансира показанията на уредите. Джейкъб Люк се приближи тихо и застана зад дясното му рамо, надявайки се, че би могъл с нещо да бъде полезен. Натен се полуобърна назад, сякаш да го погледне, откачи двата чифта слушалки, които висяха на механическия преводач, включи ги към приемателното устройство и подаде единия чифт на репортера.

От високоговорителя отново се чу глас.

Люк бързо нагласи слушалките на ушите си. Той се зарадва, че ще може да чуе гласа на Бъд. Тогава, сякаш идваше от много далеч, той ясно чу в слушалките записания

глас на лингвиста да произнася една английска дума. Последваха още няколко думи с гласа на някой от другите преводачи, след което от високоговорителя започна да се лее гласът на извънземното същество. Равнодушно произнесените думи се чуваха едва-едва, но въпреки това бяха учудващо ясни.

– Радарите показват, че наблизо няма здания или други признаци на цивилизация. Атмосферата около нас се регистрира от уредите гъста като лепило. Чудовищно газово налягане. Слаба гравитация. Изобщо липсва светлина. Вие не ни я описахте такава. Къде сте, Джо? Това не е някакъв номер, нали? – Бъд се колебаеше.

Лингвистът стоеше и слушаше. Той бавно побледня, кимна на другите лингвисти да се приближат и им прошепна нещо.

Джоузеф Натен ги погледна враждебно, докато взимаше и включваше в преводача ръчния микрофон.

– Джо се обажда – каза той в микрофона на чист английски език. – Аз се опитвам да фиксирам местонахождението ви по нашия сигнал. Опишете ни, ако изобщо е възможно, мястото, където сте кацнали.

Прожекторите осветяваха телевизионната платформа, която бе готова за официалното приветствие към извънземните същества.

Телевизиите по света имаха готовност да изоставят предвидените по програма предавания, за да предадат едно велико събитие. В дългата зала хората продължаваха да чакат и да се вслушват за нарастващия вой на ракетните двигатели.

Този път след появяването на зелената светлина имаше дълго закъснение. Праценето на високоговорителя премина в непрекъснато смущение, през което те едва можеха да чуват слабия глас. Той изрече няколко думи и отново стана неразбираем. Компютърът превеждаше в слушалките им:

– Опитвам... изглежда... ремонт... – Внезапно гласът се чу по-ясно: – Не мога да кажа дали резервният не е излязъл също от строя. Ще го опитаме. При следващия опит може да ви уловим по-ясно. Аз намалих силата на звука. Къде е космодрумът? Повтарям. Къде е космодрумът? Къде сте вие?

Натен остави ръчния микрофон, внимателно нагласи един контролен уред върху записващия блок на приемателя и говорейки през рамо докосна един ключ.

– Този уред ще повтори казаното последния път от мен.

После той седна и остана неестествено притихнал с полуобърната глава, сякаш внезапно бе доловил част от нещо и

безуспешно се опитваше да вникне в смисъла му.

Зелената предупредителна светлина се появи, записът се включи и лицето на Бъд изпълни екрана.

– Чухме само няколко думи, Джо, и приемателят излезе от строя. Сега нагласяваме един видеоекран, за да уловим дългите вълни, които преминават през мрака и да ги превърнем във видима светлина. Скоро ще сме в състояние да изпълним докрай нашата задача. Инженерите казват, че нещо не е в ред със задните двигатели, а капитанът ме накара да изпратя сигнал за помощ до най-близката ни космическа база. – Той се усмихна. – Съобщението ще я достигне едва след няколко години. Джо, аз ви вярвам, но моля ви, измъкнете ни оттук. Нали ще го сторите? Те казват, че най-после екранът е готов.

Зелената светлина угасна.

Репортерът от „Таймс“ отчете времето, необходимо за изпращане на сигнала за помощ, за извършването и записването на току-що полученото съобщение и за преобразуването му на един видеоекран.

– Те работят бързо – каза той обезпокоен. – Тук има някаква грешка с фактора време. Всичко е погрешно. Те работят ТВЪРДЕ бързо.

Скоро зелената светлина се появи отново. Полуобърнат към Люк, Натен нижеше бързо една след друга думите си в пролуката от време, докато съобщението се записваше и забавяше.

– Те са достатъчно близо, за да им повредим приемателя с нашата предавателна мощност.

Ако бяха кацнали на Земята, тогава каква можеше да бъде тази тъмнина около кораба им?

– Може би те виждат в края на ултравиолетовия сектор. Атмосферата би изглеждала тъмна в неговия диапазон – изказа набързо предположението си репортерът от „Таймс“, защото в този момент високоговорителят заговори с младия извънземен глас.

Сега този глас беше разтревожен.

– На хоризонта – полукръг от стръмни скали. Обширно кално езеро, бъкacho от плувачи в него животни. Навсякъде около кораба има огромни странни бели листа и невероятно големи месести чудовища, нападащи и изяждащи се взаимно. Ние кацнахме почти в езерото, точно на ръба на мекия му бряг. Калта не може да издържи тежестта на кораба и ние потъваме. Инженерите казват, че бихме могли да са освободим като излетим, но соплата са

задръстени с кал и има опасност да взривим кораба. Кога ще можете да ни достигнете?

Репортерът от „Таймс“ се опита да си представи как ли би изглеждал каменовъгления период. Очевидно Бъд виждаше нещо, което той не можеше да види.

– Къде са те? – попита тихо той.

Натен посочи положението на индикаторните антени. Репортерът от „Таймс“ проследи с поглед приближаващите се една към друга въображаеми линии – продължения на антените извън прозореца, до мястото сред обляното в слънце пусто летище, изсъхващия бетон и поклащащата се трева, където те се срещаха.

**КЪДЕТО ЛИНИИТЕ СЕ СРЕЦАХА,
КОСМИЧЕСКИЯТ КОРАБ БЕШЕ ТАМ!**

Внезапно го обзе страх от нещо непознато.

– КЪДЕ СТЕ? ОТГОВОРЕТЕ, АКО Е
ВЪЗМОЖНО! НИЕ ПОТЪВАМЕ! КЪДЕ СТЕ?
– предаваха отново от космическия кораб.

Той разбра, че Натен знаеше.

– Къде е корабът? – попита дрезгаво репортерът от „Таймс“. – В друго измерение ли са? В миналото, в друг свят или някъде другаде?

Натен се усмихваше горчиво, а Джейкъб Люк си спомни, че младият мъж имаше приятел на този кораб.

– Предполагам, че те живеят на планета с много висока гравитация и рядка атмосфера, която е в близост до синьо-бяла звезда. Те сигурно виждат в ултравиолетовия диапазон. Нашето слънце е ненормално малко, слабо и жълто за техните представи. Атмосферата ни е така плътна, че екранира ултравиолетовите лъчи – той дрезгаво се изсмя. – Добра шега с нас. Съществува ли изкара, че живеем на странна планета!

– Къде сте? – викаха от извънземния кораб. – Моля, побързайте! Ние потъваме!

Дешифраторът изказа бавно своето предположение и погледна репортера в лицето, търсейки разбиране в него.

– Ние ще ги спасим – каза той тихо. – Вие бяхте прав за фактора време. Бяхте прав като казахте, че те се движат с друга скорост, която аз разбрах погрешно. Тази работа с кодираните съобщения, ускорени, за да се избегне разсейването на лъча... Аз сгреших.

– Какво искате да кажете?

– Те не са ускорявали предаването си.

– Те не са...?

Изведнъж в съзнанието си, репортерът от „Таймс“ видя отново представлението, което току-що бе видял, но този път актьорите се

движеха с шеметна скорост; думите им се сливаха в един замайващ поток; мислите и решенията минаваха с безумна скорост; лицата трудно се различаваха от бързата смяна на израженията им, а вратите се затръшваха бурно, когато актьорите влизаха и излитаха от помещенията.

Не... по-бързо, още по-бързо... Той не си беше представил картината с истинската скорост – един час говор и действие свит в почти моментен „писък“. По-бързо... по-бързо... Това беше невъзможно. Материята не би могла да издържи такъв стрес – инерция... внезапно натоварване.

Това беше лудост.

– Защо? – попита той. – Как?

Натен, посягайки към микрофона, отново се изсмя дрезгаво.

– Оставете ги! – каза той. – На стотици мили оттук няма нито езеро, нито река.

По гърба на репортера от „Таймс“ преминаха тръпки. Той се улови, че докато се опитваше да схване какво се беше случило, бе ровил машинално в джоба си за цигара.

– Тогава, къде са те? Защо не можахме да видим техния космически кораб?

Натен включи микрофона с жест, който показваше разочарованието му.

– За това ще ни е необходимо увеличително стъкло.

Ами ако...

Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

Норман и Ливи закъсняха, естествено, тъй като хващането на влак винаги бе свързано със забавяния в последната минута, така че трябваше да заемат единствените свободни места във вагона. Те бяха в самото начало, местата пред които нямаше нищо друго освен обърнатата обратно на движението седалка, с облегалка на самата предна преграда. Докато Норман качваше куфара върху мрежата, Ливи усети, че малко я е яд.

Ако някоя двойка заемаше обратната на движението седалка пред тях, щеше да се наложи да си гледат физиономиите през целия път до Ню Йорк; или, което едва ли беше по-добре, щяха да издигнат бариера от вестник. Все пак, нямаше смисъл да поемат риска да търсят друга незаета двойна седалка из влака.

На Норман изглежда му беше все едно и това леко разочарова Ливи. Обикновено те споделяха настроенията си. Ето защо, заявяваше Норман, той оставал сигурен, че се е оженил за правилното момиче.

Той щеше да каже:

– Ние си пасваме, Ливи, и това е

ключовият факт. Когато нареждаш мозайка и едно парче си пасне с друго, това е то. Няма никакви други възможности и, разбира се, няма никакви други момичета.

А тя щеше да се засмее и да каже:

– Ако ти не беше в трамвая онзи ден, вероятно никога нямаше да ме срещнеш. Какво щеше да правиш тогава?

– Да остана ерген. Естествено. Между другото, щях да те срещна покрай Жоржета друг ден.

– Нямаше да бъде същото.

– Със сигурност щеше да бъде.

– Не, нямаше. Освен това, Жоржета никога не би ме представила. Тя самата се интересуваше от тебе, а тя не е от типа, който би си създавал възможни съперници.

– Каква глупост.

Ливи зададе любимия си въпрос:

– Норман, ами ако беше дошъл една минута по-късно на спирката и се бе качил в следващия трамвай? Какво смяташ, че щеше да стане?

– Ами, ако рибите имаха крила и отлетяха до една по върховете на планините? Какво

щяхме да ядем в петък тогава?

Но те бяха хванали трамвая и рибите нямаха крила, така че бяха женени вече от пет години и в петък ядяха риба. И понеже бяха женени от пет години, отиваха да празнуват, като прекарат една седмица в Ню Йорк.

После тя си припомни настоящия проблем.

– Искане ми се да бяхме намерили някоя друга седалка.

Норман каза:

– Наистина. И на мен. Но отсреща все още е свободно, така че ще имаме сравнително уединение поне до Провидънс.

Ливи беше неутешима и се почувствува оправдана, когато един закръглен, дребен човечец се появи на пътеката във вагона, Я, откъде ли се бе взел? Влакът бе на половината път между Бостън и Провидънс и, ако бе имал място, защо не си стоеше на него? Тя извади дамската си чантичка и разгледа отражението си. Имаше си теория, че ако не обръща внимание на дребния човечец, той ще отmine. Затова се концентрира върху светлокафявата си коса, която, в бързането около хващането на влака, съвсем леко се бе разтурила: върху сините си очи и малката си уста с пълнички устни, които Норман казваше, че приличат на

една постоянна целувка.

Не е зле, помисли си тя.

После вдигна поглед и видя дребния човечец на отсрещната седалка. Той улови погледа ѝ и широко се усмихна. От краищата на усмивката му плъзнаха тънки бръчици. Той припряно свали шапката си и я постави до себе си върху малката черна кутия, която носеше. Кръг от бяла коса моментално щръкна нагоре, около голямото плешиво петно, превърнало центъра на черепа му в пустиня.

Ливи не можа да се сдържи, да не се усмихне леко в отговор, но след това зърна пак черната кутия и усмивката ѝ се стопи. Тя побутна Норман по лакътя.

Той вдигна поглед от вестника си. Веждите му бяха поразително тъмни, почти се срещаха над основата на носа му и на пръв поглед му придаваха застрашителен вид. Но и те, и тъмните очи отдолу, се наведоха към нея само с обичайния си израз на доволство и малко смущаваща привързаност.

Той каза:

– Какво има?

Не погледна към закръгленото дребно човече насреща.

Ливи направи всичко възможно да посочи какво бе видяла с лек, ненатрапващ се жест с ръка и глава. Но дребното човече гледаше и

тя се почувства глупаво, тъй като Норман само безучастно я зяпаше.

Накрая го дръпна към себе си и прошепна.

– Не виждаш ли какво е написано на кутията му?

Тя отново погледна, докато говореше и нямаше грешка. Надписът не се набиваше много в очи, но светлината го улавяше косо, като една леко по-бляскава повърхност върху черния фон. Плавен и ръкописен, той гласеше: „Ами Ако“.

Дребният човечец пак се усмихваше. Той бързо закима с глава и няколко пъти поред посочи към думите, а после към себе си.

Норман каза настрани:

– Трябва да е името му.

Ливи отговори:

– О, как би могло това да е нечие име?

Норман остави вестника си.

– Ще ти покажа. – Той се наведе напред и каза: – Мистър Ако?

Дребният човечец го гледаше, изпълнен с очакване.

– Знаете ли колко е часа, мистър Ако?

Дребното човечец извади голям часовник от джобчето на жилетката си и показа циферблата.

– Благодаря, мистър Ако – каза Норман. И отново с шепот: – Видя ли, Ливи?

Той щеше да се върне към вестника си, но

дребното човечец заотваря кутията си, като от време на време вдигаше пръст, за да привлече вниманието им. Вътре имаше само една плоча от матирано стъкло, която то извади – около шест на девет инча в ширина и дължина и може би един инч дебелина. Ръбовете му бяха скосени, ъглите заоблени и бе напълно безцветно. После извади и малка телена поставка, върху която стъклената плоча удобно легна. То положи комбинацията на коленете си и гордо погледна към тях.

Ливи каза с внезапно възмущение:

– Боже, Норман, това е нещо като филм.

Норман се приведе по-близо. После погледна към дребното човечец.

– Какво е това? Нов вид телевизия?

Дребното човечец поклати глава, а Ливи каза:

– Не, Норман, това сме ние.

– Какво?

– Не виждаш ли? Това е трамваят, в който се срещнахме. Ето те тебе там, на задната седалка, с онази стара мека шапка, която изхвърлих преди три години. А това сме аз и Жоржета, дето се качваме. Дебелата дама ни скрива. Ето! Не ни ли виждаш?

Той промърмори:

– Това е някакъв вид илюзия.

– Но ти също го виждаш, нали? Ето защо

той го нарича „Ами Ако“. То ще ни покаже какво щеше да стане, ако. Какво щеше да стане, ако трамваят не бе завил...

* * *

Тя бе сигурна в това, Много развълнувана и много сигурна. Докато гледаше в картината на стъклената плоча, късната следобедна слънчева светлина стана по-зрачна и току-що започналото бърборене на пътниците около тях започна да заглъхва.

Как си спомняше тя този ден! Норман познаваше Жоржета и тъкмо щеше да ѝ отстъпи мястото си, когато трамваят зави и хвърли Ливи в скута му. Ситуацията беше толкова абсурдно сантиментална, но бе свършила работа. Тя така се бе притеснила, че той бе въвлечен първо в галантност, а после и в разговор. Дори не се бе наложило Жоржета да го представя. По времето, когато слязоха от трамвая, той знаеше къде работи тя.

Тя още можеше да си спомни, колко сърдито я гледаше Жоржета, нацупено, насилвайки се да се усмихне, когато те двете се разделяха. Жоржета бе казала:

– Норман изглежда те хареса.

Ливи бе отговорила:

– О, не говори глупости! Той просто беше учтив. Но е симпатичен, нали?

Само шест месеца след това се бяха

оженили.

А сега, ето го отново същият трамвай, с Норман и нея, и Жоржета. Докато си мислеше това, равномерният шум на влака, бързото потракване на колелата изчезна напълно и тя се пренесе в люшкащата се вътрешност на трамвая. Току-що се бяха качили с Жоржета, на предишната спирка.

Ливи се поклащаше в такт с люлеенето на трамвая, както правеха и четиридесет други, седящи или стоящи, всички в същия монотонен и доста смешен ритъм. Тя каза:

– Някакъв мъж ти прави знаци, Жоржета. Познаваш ли го?

– На мен ли? – Жоржета хвърли преднамерено небрежен поглед през рамо. Неестествено дългите ѝ мигли трепнаха. Тя каза:

– Познавам го малко. Какво ли може да иска?

– Хайде да видим – каза Ливи. Изпълниха я доволство и лека дяволитост. Жоржета имаше добре известния навик да крие познатите си мъже и беше доста забавно да я дразни по този начин. И освен това, този изглеждаше съвсем... интересен.

Тя се промуши между правостоящите и Жоржета я последва без ентузиазъм. И точно когато Ливи стигна до мястото на младия човек, трамваят силно се наклони на един

завой. Ливи отчаяно посегна към дръжката, достигна я с върха на пръстите си и се задържа. Мина един дълъг миг, преди да успее да си поеме въздух. Неизвестно защо, сторило ѝ се бе, че нито една дръжка не е достатъчно близо, за да я достигне. Някак си усещаше, че според всички природни закони, трябваше да е паднала.

Младият мъж не я погледна. Той се усмихваше на Жоржета и се надигаше от мястото си. Имаше удивителни вежди, които му придаваха доста компетентен и самоуверен вид. Ливи реши, че определено го харесва.

Жоржета казваше:

– О, не, няма нужда. Слизаме след около две спирки.

И те слязоха. Ливи каза:

– Мислех, че отиваме до центъра.

– Да. Просто си спомних за нещо, което трябваше да свърша тук. Няма да ни отнеме повече от минута.

– Следваща спирка Провидънс! – гърмеше високоговорителят. Влакът забавяше и светът на миналото отново се сви зад стъклената плоча. Дребното човече все още им се усмихваше.

Ливи се обърна към Норман. Тя се чувствуваше леко изплашена.

– Ти също ли видя всичко?

* * *

Той каза:

– Какво става с времето? Не е възможно вече да пристигаме в Провидънс! – Погледна часовника си. – Всъщност, възможно е. – После, към Ливи: – Ти не падна този път.

– Значи, наистина го видя? – Тя потръпна. – Ето, такава е тя, Жоржета, Сигурна съм, че нямаше никаква причина да слизаме от трамвая, освен осуетяването на виждането ми с теб. От колко време познаваше Жоржета тогава, Норман?

– От скоро. Колкото само да мога да я разпозная на вид и да почувствам, че трябва да ѝ предложи мястото си.

Ливи сви устни.

Норман се усмихна.

– Не може да ревнуваш от нещо, което е можело да се случи, хлапе такова. Освен това, каква е разликата? Аз щях да съм достатъчно заинтригуван от теб, за да измисля някакъв начин да те срещна.

– Ти дори не ме погледна.

– Почти нямах възможност.

– Тогава как щеше да ме срещнеш?

– По някакъв начин. Не знам как. Но ще се съгласиш, че спорът, който водим, е доста глупав.

Излизаха от Провидънс. Ливи се чувствуваше обезпокоена. Дребното човече

бе следило прошепнатия им разговор с леко избледняваща усмивка, за да покаже, че разбира. Тя му каза:

– Можете ли да ни покажете още?

Норман я прекъсна:

– Почакай, Ливи. Какво се опитваш да докажеш?

Тя каза:

– Искам да видя дена на сватбата ни. Какъв щеше да бъде, ако се бях хванала за дръжката.

Норман беше видимо раздразнен.

– Е, не е честно. Може да сме щели да се оженим в друг ден, нали разбираш.

Но тя каза:

– Можете ли да ми покажете това, мистър Ако?

И дребното човече кимна.

Стъклената плоча пак оживя и леко просветля. Светлината се събра и оформи във фигури. Тиха музика на орган зазвуча в ушите на Ливи без да съществува в действителност.

Норман каза с облекчение:

– Е, ето ме там. Нашата сватба е. Доволна ли си?

Шумовете на влака заглъхнаха отново и последното нещо, което Ливи чу, бе собственият ѝ глас да казва:

– Да, ти си там. Но къде съм аз?

Ливи беше доста назад сред редовете. Почти бе очаквала да не присъствува въобще. През последните няколко месеца, все повече и повече се бе отчуждавала от Жоржета, без съвсем да знае защо. Научи, че се е сгодила от общи приятели и то, разбира се, за Норман. Много ясно си спомняше онзи ден, преди шест месеца, когато за първи път го срещна в трамвая, Тогава Жоржета така бързо я скри от погледа му. Оттогава го беше срещала няколко пъти, но Жоржета винаги бе с него, застанала между тях.

Е, нямаше причини да се сърди; човекът, наистина, не ѝ беше никакъв. Жоржета, помисли си тя, изглежда по-красива, отколкото е в действителност. А той е много красив, действително.

Почувствува се тъжна и доста разстроена сякаш нещо не бе както трябва – нещо, което не можеше съвсем да проумее. Жоржета бе преминала по пътеката между редовете, без да даде вид, че я е забелязала, но тя бе уловила неговия поглед и му се бе усмихнала. Ливи смяташе, че и той се бе усмихнал в отговор.

От много далече към нея се понесоха думите:

– Обявявам ви за...

* * *

Шумът от влака се бе върнал. По пътеката се люшкаше жена, подкарала малко момче обратно към мястото му. Чувах се откъслечни изблици момичешки смях откъм четирите ученички в средата на вагона. Забързано мина кондуктор с някаква тайнствена мисия.

Ливи вцепенено възприемаше всичко това.

Тя седеше там, загледана право напред, дърветата отвън преливаха в неясно, яростно зелено, а телеграфните стълбове галопираха назад. Тя каза:

– Ти се ожени за нея.

Норман я зяпна за миг, после единият край на устата му леко се сви. Той каза безгрижно:

– Не съм го направил наистина, Оливия. Ти все още си моя жена, както знаеш. Просто помисли върху това няколко минути.

Тя се обърна към него,

– Да, ожени се за мен... защото ти паднах в скута. Ако не бях, щеше да се ожениш за Жоржета. Ако тя не те беше искала, щеше да се ожениш за някоя друга. Щеше да се ожениш, за която и да е. Толкова за твоите парчета мозайка.

Норман каза много бавно:

– Добре... проклет... да ...съм!

Той вдигна ръце към главата си и

приглади правата коса над ушите, където тя имаше навика да щръква. За миг изглеждаше сякаш се е хванал за главата.

– Хм, виж сега, Ливи – каза той. – Вдигаш глупава врява, заради един глупав илюзионистки номер. Не можеш да ма обвиняваш за нещо, което не съм направил.

– Щеше да си го направил.

– Откъде знаеш?

– Видя го.

– Видях един абсурден сеанс на... на хипноза, предполагам. – Гласът му се извиси във внезапен гняв. Той се обърна към дребното човече отсреща. – Приключихме с вас, мистър Ако, или каквото там е името ви. Махайте се оттук, Не ви искаме. Махайте се преди да съм изхвърлил дребния ви номер през прозореца, а и вас след него.

Ливи го задърпа за лакътя.

– Стига. Стига! В препълнен влак си.

Дребният човечец потъна назад в седалката, колкото можеше по-далече и скри малката черна чанта зад гърба си. Норман погледна към него, после към Ливи и накрая към възрастната дама от другата страна на пътеката, която го разглеждаше с открито неодобрение.

Той се изчерви и преглътна една остра реплика. През Ню Ландън минаха в ледено мълчание.

Петнайсет минути след Ню Ландън
Норман каза:

– Ливи!

Тя не реагира. Гледаше навън през
прозореца, но не виждаше нищо друго освен
стъклото.

Той отново каза:

– Ливи! Ливи! Отговори ми!

Тя попита безизразно:

– Какво искаш?

Той каза:

– Слушай, всичко това е глупост. Не знам
как го прави този човек, но дори да приемем,
че е законно, ти не постъпи честно. Защо
спря до там? Да предположим, че съм се
оженил за Жоржета, смяташ ли че ти щеше
да останеш стара мома? Доколкото знам, ти
вече беше омъжена по времето на моята
предполагаема сватба. Може би точно затова
аз съм се оженил за Жоржета.

– Не бях омъжена.

– Откъде знаеш?

– Щях да мога да кажа. Зная какви бяха
собствените ми мисли.

– Тогава щеше да се омъжиш до края на
годината.

Ливи все повече се ядосваше. Фактът, че
един остатък от разум вътре в нея шумно
протестираше срещу безпочвеността на
гнева ѝ, не я успокояваше, а още повече я

дразнеше. Тя каза:

– И да го направех, това нямаше да ти
влиза в работата, несъмнено.

– Разбира се. Но щеше да докаже, че в
реалния свят не можем да бъдем държани
отговорни за „ами ако“-тата.

Ноздрите на Ливи се разшириха. Тя
замълча.

Норман каза:

– Слушай! Помниш ли голямото
новогодишно събиране в Уини, по-миналата
година?

– Естествено, че го помня. Ти изля цяло
буре алкохол върху мен.

– Отклоняваш се от темата и освен това
беше само съдържанието на един шейкър за
коктейли. Мисълта ми е, че Уини е една от
най-добрите ти приятелки и ти беше
приятелка много преди да се омъжиш за мен.

– Какво от това?

– Жоржета също ѝ е добра приятелка,
нали?

– Да.

– Добре тогава, Ти и Жоржета щяхте да
отидете на събирането, независимо за коя от
вас съм женен. Аз нямаше да имам нищо
общо. Нека ни покаже събирането, каквото
щеше да бъде, ако се бях оженил за
Жоржета и аз се обзалагам, че ти ще бъдеш
там или с годеника си или със съпруга си.

Ливи се поколеба. Почувствува се искрено изплашена точно от това. Той добави:

– Страх ли те е да поемеш риска?

И това, разбира се, я накара да се реши. Тя яростно се обърна към него:

– Не, не ме е страх! И се надявам да съм омъжена. Нямам причини да чезна по тебе! Още повече, бих се радвала да видя какво ще стане като залееш Жоржета от горе до долу с шейкъра. Тя ще ти вдигне страхотен скандал и то на публично място. Познавам я аз. Може би тогава ще видиш една определена разлика между парчетата мозайка.

Тя се обърна ядосано напред и скръсти ръце на гърдите си

Норман погледна към дребното човече, но нямаше нужда нищо да казва. Стъклената плоча вече бе в скута му, Слънцето грееше косо от запад и бялата пяна на косата му по края на главата беше поръбена с розово.

Норман каза напрегнато:

– Готова ли си?

Ливи кимна и остави шумовете на влака да се стопят отново.

* * *

Ливи стоеше на входа, леко зачервена от неотдавнашния студ. Току-що бе свалила палтото си, покрито със сняг, и голите й ръце още настръхваха при допира с открития

въздух.

Тя отговори на виковете, поздравяващи я с „Честита Нова година“ като повиши глас, за да бъде чута през воя на радиото, Пронизителният глас на Жоржета беше почти първото нещо, което чу влизайки, и тя се запъти към нея. Не бе виждала Жоржета нито Норман от седмици.

Жоржета вдигна вежда – една маниерност, придобита напоследък – и каза:

– Няма ли никой с теб. Оливия? – очите й преметеха непосредствените околности и се върнаха на Ливи.

Ливи отговори равнодушно:

– Мисля, че Дик ще наmine по-късно. Имаше едно-две неща, които трябваше първо да свърши. – Тя се чувствуваше толкова равнодушна, колкото звучеше.

Жоржета се усмихна накриво.

– Е, Норман е тук. Това сигурно ще ти помогне да не си самотна, скъпа. Поне досега винаги е било така.

И докато тя говореше, Норман се показа от кухнята. Той държеше шейкър за коктейли в ръка и подрънкването на ледените кубчета озвучи като с кастанети думите му.

– Стройте се, пируващи веселяци, за да получите смес, която действително ще развесели пира ви... Яа, Ливи!

Той се запъти към нея, сияещ.

– Къде се беше скрила? Струва ми се, че не съм те виждал от двайсет години, Какво става? Дик ли не иска никой друг да те вижда?

– Напълни ми чашата, Норман – остро каза Жоржета.

– Веднага – каза той, без да я погледне. – Искаш ли и ти, Ливи, Ще ти донеса чаша.

Той се обърна и всичко стана за миг.

Ливи извика:

– Внимавай!

Усети как приближава, дори имаше смътното чувство, че всичко това вече се е случвало, но то неумолимо се разигра докрай. Тока му се закачи в ръба на килима, той залитна, опита се да се задържи и изпусна шейкър с коктейла. Той изскочи от ръцете му и една пинта ледено студен алкохол напои Ливи от раменете до подгъва.

Тя застина и дъхът ѝ спря. Шумът около нея изчезна и няколко непоносими мига тя напразно тръска роклята си, докато Норман повтаряше: „Проклятие!“ в извисяващи се тонове.

Жоржета студено каза:

– Твърде зле е, Ливи, Какво да се прави. Предполагам, че роклята не е била много скъпа.

Ливи се обърна и побягна. Отиде в спалнята, която поне беше празна и

относително тиха. На светлината на лампата с реснист абажур на тоалетната масичка, тя зарови сред палтата върху леглото, търсейки своето.

Норман бе влязъл след нея.

– Виж, Ливи, не обръщай внимание на приказките й. Аз наистина дяволски съжалявам. Ще платя...

– Няма нищо. Грешката не е твоя. – Тя бързо примигна и не го погледна. – Просто ще си отида в къщи и ще се преоблека.

– Ще се върнеш ли?

– Не зная. Мисля, че не.

– Виж, Ливи... – Топлите му пръсти легнаха върху раменете й...

Ливи усети нещо странно и разкъсващо дълбоко в себе си, сякаш се откъсваше от облепили я паяжини и...

* * *

И шумовете на влака пак се върнаха.

Нещо наистина ставаше с времето, докато се намираще там вътре... в плочата. Вече бе настъпил дълбок здрач. Светлините на влака бяха включени. Но това беше без значение. Тя изглежда се възстановяваше от болката вътре в себе си.

Норман търкаше очи

– Какво стана?

Ливи каза:

– Просто свърши. Изведнъж.

Норман каза развълнувано:

– Гледай, скоро ще пристигнем в Ню Хевън! – Той погледна часовника си и поклати глава.

Ливи учудено каза:

– Ти го изля върху мен.

– Ами така беше и в реалния живот.

– Но в реалния живот аз ти бях жена. Този път трябваше да го излееш върху Жоржета. Не е ли някак странно?

Но тя си мислеше за последвалия я Норман, за ръцете му на раменете й...

Вдигна поглед към него и каза с голямо задоволство:

– Не бях омъжена.

– Не, не беше. Но ходеше с онзи Дик Рейнхард, нали?

– Да.

– Нямахте намерение да се жениш за него, нали, Ливи?

– Ревнуваш ли, Норман?

Норман изглеждаше притеснен.

– От това? От една плоча стъкло? Разбира се, че не.

– Не мисля, че щях да се омъжа за него.

Норман каза:

– Знаеш ли, иска ми се да не бе свършило до там. Нещо тъкмо щеше да се случи, струва ми се. – Той спря, после бавно добави. – По-скоро, сякаш аз щях да направя

нещо на някой друг в стаята.

– Дори на Жоржета?

– Пет пари не давах за Жоржета. Не ми вярваш, предполагам.

– Може би ти вярвам. – Тя вдигна поглед към него. – Държах се глупаво, Норман. Нека... нека живеем реалния си живот. Нека не си играем с всички неща, които само са можели да бъдат.

Но той улови ръцете й.

– Не, Ливи, Един последен път. Хайде да видим, какви щяхме да бъдем точно сега, Ливи! Точно в тази минута? Ако се бях оженил за Жоржета.

Ливи малко се страхуваше.

– Недей, Норман.

Тя си мислеше за очите му, усмихнати и гладно вперени в нея, докато държеше шейкър, и за застаналата отстрани Жоржета, пренебрегната. Не искаше да научи какво е станало после. Искаше само този сегашен живот, този хубав живот.

Ню Хевън дойде и отмина.

Норман отново каза:

– Искам да опитаме, Ливи.

Тя каза:

– Щом настояваш, Норман.

Тя яростно реши, че това нямаше да има значение. Нищо нямаше значение. Ръцете й се пресегнаха и обгърнаха ръката му. Ливи я

стисна здраво и си помисли: „Нищо небивало не може да ми го отнеме“.

Норман се обърна към дребното човече:

– Нагласете го отново.

На жълтата светлина процесът изглеждаше по-бавен. Плавно, матираното стъкло се избистри, сякаш облаци бяха издухани от невидим вятър.

Норман казваше:

– Нещо не е в ред. Та това сме ние двамата, точно като сега.

Той беше прав. Две малки фигурки седяха на най-предната седалка в един влак. Зрителното поле вече се увеличаваше – те се сливаха с образа. Гласът на Норман бе далечен и затихващ.

– Това е същият влак – казваше той. – Прозорецът отзад е пукнат, точно като...

* * *

Ливи беше ужасно щастлива. Тя каза:

– Искане ми се да бяхме вече в Ню Йорк.

– Ще бъдем след по-малко от час, скъпа – каза той и добави: – Имам намерение да те целуна. – И направи движение, сякаш веднага започва.

– Не тук! О, Норман, хората гледат!

Норман се отдръпна и каза:

– Трябваше да вземем такси.

– От Бостън до Ню Йорк?

– Ами да. Заради уединението би си струвало.

Тя се засмя.

– Забавен си, като се опитваш да играеш на страстен.

– Не е игра. – Гласът му изведнъж бе станал меланхоличен. – Не става дума само за един час, знаеш ли. Чувствувам се, сякаш съм чакал пет години.

– И аз също.

– Защо ли не срещнах първо теб! Изгубихме толкова време.

– Бедната Жоржета – въздъхна Ливи.

Норман нетърпеливо се раздвижи.

– Не я съжалявай, Ливи. Ние всъщност никога не сме се разбирали. Тя с радост се отърва от мен.

– Зная. Затова казвам „бедната Жоржета“. Просто я съжалявам за неспособността ѝ да оцени, какво е притежавала.

– Е, гледай ти да го оцениш – каза той. – Гледай извънредно много да го цениш, безкрайно да го цениш... и най-вече, гледай да го цениш поне наполовина, колкото ценя това, което аз получих.

– Или иначе ще се разведеш и с мен ли?

– Само през трупа ми – каза Норман.

Ливи каза:

– Всичко е толкова странно. Продължавам да си мисля: „Какво щеше да стане, ако не бе разлял коктейла върху мен на онова събиране?“ Нямах да ме последваш навън, нямах да ми кажеш, аз нямах да знам.

Щеше да бъде толкова различно... всичко.

– Глупости. Щеше да е съвсем същото.

Всичко това щеше да се случи друг път.

– Чудя се – тихо каза Ливи.

Шумовете на влака преминаха в шумове на влак. Отвън примигваха светлините на голям град и около тях бе въздухът на Ню Йорк. Вагонът беше изпълнен с енергични, възбудени пътници, които си поделяха багажа.

Ливи бе като остров сред вълнението, докато Норман не я побутна. Тя го погледна и каза:

– Парченцата мозайка си паснаха в края на краищата.

Той каза:

– Да.

Тя сложи ръката си върху неговата.

– Но все пак, това не беше хубаво. Никак не бях права. Мислех си, че след като се имаме един друг, трябва да имаме и всички възможни един друг. Но всички възможности въобще не ни влизат в работата. Реалността е достатъчна. Разбираш ли какво искам да кажа?

Той кимна.

– Има милиони други „ами ако“-та – каза тя. – Не желая да знам какво се е случило в

никое от тях. Никога повече няма да казвам „ами ако“.

Норман каза:

– Успокой са, скъпа. Ето ти палтото – и той се пресегна за куфарите.

Ливи каза с внезапна острота:

– Къде е мистър Ако?

Норман бавно се обърна към празното място срещу тях. Заедно огледаха останалата част от вагона.

– Може би – каза Норман, – е отишъл в съседния вагон.

– Но защо? Освен това, не би оставил шапката си – и тя се наведе да я вдигне.

Норман каза:

– Каква шапка?

И Ливи спря ръка, увиснала във въздуха над празното място.

– Тук беше... почти я докоснах. – Тя са изправи и каза: – О, Норман, ами ако...

Норман сложи пръст върху устните й.

– Мила...

– Извинявай – каза тя. – Хайде, дай да ти помогна за багажа.

Влакът се шумгуна в тунела под Парк Авеню и шумът от колелата прерасна в грохот.

Водопой

Фантастичен разказ

Сергей Казменко

Събудих се. Беше тъмно и тихо, само някъде зад прозореца вятърът шумолеше с листата на дърветата. В прозореца светеше тукашната луна – мъничка и червена. Перденцето бавно се люлееше от диханието на климатичната инсталация. Малко по малко идвах на себе си.

Постепенно се възвръщаха виденията от разбудилия ме кошмар, но сега знаех, че това е само сън. Сега мога без страх, спокойно да си спомня видяното. Това ми се присънва все по-рядко и по-рядко, но се случва. Нощта. Пустинята, нашият лагер при водопоя, И ужасът, надигащ се от тъмнината. Обикновено в този момент се събуждам и не виждам това, което беше по-нататък. Както и днес, успявам да се събудя преди да започне най-страшното.

Ако можеше и тогава всичко да завърши точно така!

Вече не ми се спеше. Осветих циферблата на тавана – посред нощ. Тишина, шумолят листата зад прозореца, някъде далеч се чуват едва доловими крясъци на нощни птици. Тук е хубаво и спокойно, тук може най-

сетне да си почина, Ненаправно се стремях да попадна тук. Тук е почти като у дома.

Но тук тебе те няма. И никога вече няма да те има.

* * *

Ти винаги си била категорична, винаги си действувала безогледно. Аз ти говорех: момиче, защо се самоизтезаваш така? Времето тече и всичко се променя, променяме се и ние заедно с времето. Но ти не желаше да се променяш. Навярно искаше да се променям само аз. Стараех се – ти знаеш това. Но колкото и да се старае, в крайна сметка, всеки от нас остава самият себе си. Ти искаше всичко или нищо и не разбираше, че нищо – това наистина е нищо не само за тебе, а и за мене. Ти беше против всякакви компромиси и в края на краищата не ми остана друг изход.

Защо пристигнах тук? Да разговарям отново със сянката ти, както разговарях с нея много нощи подред, лежейки в койката в каютата си? Да се измъчвам отново и отново с този безплоден разговор? Какви само думи не говорих на твоята сянка! Говорих, че

добротата и любовта могат да победят всичко, че именно това е главното, а всичко останало – второстепенно. Говорих, че за нас все едно няма да има живот един без друг – нима не бях прав? Но твоята сянка беше твое подобие и всички думи бяха напразни. Тя не отговаряше, затваряше се в себе си и аз не можех да говоря повече, защото сърцето ми се разкъсваше от любов, жалост и злост. А след това все пак заспивах и ако отново не ми вървеше, пак виждах насън лагера при водопоя и се събуждах в студена пот.

Но тук! Защо това видение ме преследва и тук? Нима то никога няма да ме остави на мира?

И в тоя момент чух. Не бучене, не, само намек за него. Кратко и едва доловимо. Но този звук ми каза всичко. А пък аз все още се чудех защо кошмарът ме настигна в този дом.

Седнах, спуснах краката си на пода. Нищо друго нямаше в мене освен злоба. Да ми падне тази твар, мислех аз. Те, вярно, са издръжливи, но бих се постарал. Машинално така стиснах юмруци, че мускулите ме заболяха от напрежение. От времето, когато за първи път видях тази твар на ремъче в парка, не мога спокойно да мисля за нея. Собствено, видях я само веднъж, но ми

стигаше.

Значи те се добраха и тук.

А, не, ако е така, то – без мене. Не включих осветлението, скочих, облякох се, Разтворих шкафа, нахвърлях вещите си в куфара. Те не са много. За какво са вещите, ако няма дом? А дом без теб все едно не ми е нужен.

После се спрях. Погледнах часовника. Нямаше смисъл да тръгвам. Първият рейс беше едва призори.

Седнах в креслото и се заслушах.

* * *

Тогава ние също седяхме и слушахме. И гледахме в огъня. Просто нямаше какво повече да правим. Спуснаха ни, за да приготвим лагер, но след два дни товарният кораб загуби управление в атмосферата и рухна в океана. С товарните кораби това понякога се случва. Ние не го преживявахме много – Ендем-VI се оказа добро място, тук можеше да се ходи без респиратори, без да се боиш, че ще пипнеш някоя зараза. От „Алдан“ предадоха, че ще изпатят нов товарен кораб, щом успеят да го комплектуват и с това всичко се размина. Не им беше до нас, бяха се нахвърлили на Ендем-III. Намираха се на триста и осемдесет милиона километра оттук – триста и осемдесет милиона километра до най-

близките хора.

* * *

Тогава това съвсем не ме вълнуваше. Колкото по-далеч, толкова по-добре. Тогава се стараех да бъда сам или поне да виждам по-малко хора. И затова специално избрах Ендем-VI. Бяхме четирима на планетата: аз, Ланкар, Данро и Ила. По-късно случайно разбрах, че Ила поискала да участвува в тази група заради мен. Но тогава не се замислях над такива неща. Тогава мислех само за тебе.

Разположихме лагера в пустинята, недалеч от водопоя. Изобщо половината Ендем-VI е пустиня. Гореща на екватора, студена на полюсите. А другата половина – океан. Ако се измести оста на планетата само с пет-шест градуса – знам, изчислихме го на компютъра – системата на ветровете би се изменила, над континентите отново биха завалели дъждове и би разцъфтял живот. Така е било преди двадесет милиона години, докато двата праеконтинента не се съединили в един съвременен континент. В тази епоха, съдейки по реконструкциите, планетата изглеждаше съвсем иначе. Но сега животът на повърхността е изчезнал, скрил се е в глъбините на пясъка, приспособил се е към новите условия и ние няхме право да променяме каквото и да е. Ние винаги

признаваме на другите правото на този живот, който те водят.

Изворът си пробиваше път изпод камънака по склона на хълма, запълваше неголяма, около десет метра в диаметър каменна чаша и на тънка струйка изтичаше в пясъците. Призори успяваше да намокри земята на около двеста метра по протежение на сухото русло, но към обяд слънцето вече печеше с такава сила, че нито капка не се изливаше от каменната чаша и руслото отново пресъхваше.

През деня в пустинята нямаше живот. Ако човек изкачеше склона на хълма, под който извираше изворът, можеше да види как от хоризонт до хоризонт се простираха бели пясъчни хълмове под бяло непрозрачно небе. Само на северозапад се издигаше верига от каменисти хълмове, тук-там обрасли с черна растителност. Надолу по сухото русло също растяха черни храсти с месести израстъци вместо листа. Денем изглеждаха мъртви и отдавна изсъхнали, но нощем започваха кой знае защо да шумолят и изпускаха тънък, едва уловим смолист аромат.

Сутрин, докато още не беше прекалено горещо, ние се къпехме в каменната чаша и се печехме на брега. Водата беше чиста и в средата стигаше до пояс. Но към обяд тя

прекалено се загреваше и се налагаше да отиваме в палатките под защитата на климатичните инсталации. От пладне до залез спяхме – всички, освен дежурния. А със залеза започваха наблюденията.

Едва се скриваше слънцето и пустинята оживяваше. Заревото не успяваше да угасне, когато буквално от пясъка се появяваха всякакви дребни същества и се устремяваха към водата. След около час настъпваше времето на по-едрия дивеч. От тъмнината пропълзяваха по корем пясъчници и някакви многометрови многоножки, пробягваха на ята от по десет-петнадесет екземпляра грациозни паанки. Горкият Ланкар се измъчваше от невъзможността да работи, а на мен ми беше все едно. Седях на още топлия пясък, гледах нощната суетня при водоема и се стараех да не мисля за тебе. Единственото, което тогава ме безпокоеше, беше здравината на нашия периметър, непресметната за пясъчните вълци.

Те се появяваха малко след полунощ, разпъждайки с воя си, доловим от много километри, всички животинки на водоема. Собствено, заради този вой ги и нарекохме вълци. Външно те по-скоро приличаха на сплескани крокодили с понадигната глава. Веднъж два пясъчни вълка, изостанали от глутницата, се натъкнаха на лагерния

периметър. Разбира се, пробиха го и беше добре, че на пътя им през лагера не попадна нищо съществено. Те здравата се удариха и единият от тях, след като се изскубна извън лагера, се затъркаля от болка по пясъка, но от това не ни стана по-весело. Веднага се свързах с „Алдан“ и изисках срочно да ни изпратят товарен кораб с апаратура, описвайки това, което стана. Този път Валдар вече не можеше така леко да ни пренебрегне и обеща да направи всичко възможно.

Пясъчните вълци пиеха около половин час. След това нещо се променяше. Като по команда всички едновременно вдигаха глави от водата и се откъсваха от местата си. Натезали, но както и преди бързи, те се отдалечаваха в пустинята. И настъпваше тишина.

До самото разсъмване повече никой не се появяваше при водоема. Но отначало не придавахме особено значение на това. С оттеглянето на пясъчните вълци приключваха и нашите наблюдения. Проверяхме сигналната апаратура и се отправяхме да спим до сутринта. Денонощията на Ендем-VI продължаваха около четиридесет часа и ние бързо се приспособихме да ги разбиваме на два периода сън и два периода бодърстване.

На втората нощ, след като пясъчните вълци пробиха периметъра на лагера, се раздаде това бучене. Далечно и неотчетливо.

– Чу ли? – попита Ланкар, повдигайки се от пясъка.

Кимнах и погледнах натам, откъдето се дочу звукът. Но склонът на хълма беше пуст.

Тази нощ не чухме нищо повече, но аз дълго не можах да заспя. В главата ми идваха всякакви мисли, обръщах се от една на друга страна и накрая реших да сменя Ланкар. Но когато се измъкнах от палатката, той не беше на мястото си. беше рано да се безпокоя – с него не се бе случило нищо, иначе би се включила сигнализацията, но почувствувах смътна тревога. Вече се готвех да го извикам по радиото, когато забелязах, че пресича периметъра.

– Според мен, аз го видях – каза Ланкар приближавайки се.

– Кого?

– Този, който бучеше. Там, недалеч от върха. Този участък е извън обзора на монитора.

– Защо не предупреди никого?

– Не исках да ви будя. Ако нещо се бе случило, щях да вдигна тревога.

Едва сега осъзнах, че той е облечен в защитна униформа. В пълна защитна

униформа, даже надянал шлем на главата си. Олекна ми на сърцето – но все едно – безделието няма да доведе до добро. Още две седмици такъв живот и от нямане какво да прави всеки ще започне да предприема разни авантюри, а аз все пак отговарях за всички. Ние прекалено се разпуснахме тук и вече гледахме на планетата едва ли не като на курорт, където ще изпращат на почивка уморените сътрудници на експедицията. Забравихме и да мислим за това, че практически планетата още не е изучена.

Тази нощ никой от нас не успя да се наспи. Данро и Ила също дълго не могли да заспят и се оплакваша от главоболие. Но медицинските тестове на всички бяха в нормата и за момента основания за тревога нямаше. След закуската Ланкар легна да си отспи, а аз започнах разговори с „Алдан“, които заради отдалечеността, отнемаха маса време. Валдар съобщи, че товарният кораб ще може да бъде комплектуван най-рано след три-четири дни. За кой ли път вече той предложи да ни приберат от повърхността, но аз отново отказах.

Обядвахме без апетит и мълчешком се разпълзяхме по ъгълчетата си. В палатката беше прохладно, след няколко минути вече се почувствувах много по-добре и заспах. Докато сме спали, Ланкар измайсторил от

всякакви вехтории, които се търкаляха непотребни в ремонтния комплект, двойка трейсери и успял да ги монтира на върха на най-близкия хълм, където през нощта беше видял някакво движение. След вечеря му помогнах с настройката в апаратната палатка.

Ние с Ланкар седнахме на голям камък до самия периметър и мълчаливо загледахме склона на хълма. След уморителната работа ми се искаше да си почина и честно казано, ако не беше смътното чувство на тревога, обхванало ме от вчера, бих оставил Ланкар сам и бих отишъл да спя.

Беше тихо и спокойно, че не забелязахме как започна това. По-точно, стори ни се, че пропуснахме самото начало. Внезапно видяхме как по склона на хълма право срещу лагера се движи нещо черно и огромно. Като че само преди секунда там нищо, абсолютно нищо не бе имало, като че ли то се бе кондензирало от въздуха или се бе появило от пясъка и сега се приближава към нас огромно и неотвратимо, заплашвайки да смачка под себе си целия лагер.

Исках да скоча, но краката не ме слушаха. Само след секунда разбрах – или убедих себе си – това е страх, най-обикновен страх сковаваше движенията ми. И осъзнаването на това, че се боя, така ме удиви и ядоса, че

само тази злоба бе достатъчна да се вдигна и да достигна с ръка бутона за обща тревога. Но сигнал за тревога не чух. Само бученето, така познато. И даже когато отдясно избухването на дезинтегратора проряза тъмнината, не чух нито звук.

А след това черната маса, която почти беше надвиснала над лагера, изведнъж изчезна така внезапно, както се и появи и аз чух воят на сирената, гласовете на Данро и Ила, бясното биене на собственото ми сърце.

Когато след четиридесет минути пристигна запитването от „Алдан“ – там също бяха получили сигнала за тревога и естествено се бяха паникьосали – вече бях изпратил предварителното донесение. Собствено, нямаше какво да се докладва. Приборите – и монитора на външен обзор, и автоматиката на периметъра, и даже монтираните от Ланкар трейсери – не бяха регистрирали нищо заплашително. Склонът на хълма беше свършено пуст. Прегледът на видеозаписите показва, че той е бил пуст и тогава, когато Ланкар стреля с дезинтегратора по приближаващата се към нас черна маса.

Общо взето, работата беше ясна – бяхме станали обект на психическо нападение. Теоретически е възможно – и експериментите го бяха потвърдили – да се

изпращат в нервната система и да се приемат от нея сигнали, прескачайки сетивните органи. Обаче всеки индивидуален организъм има своя структура за преработка на информацията, реалната разшифровка на която е практически непосилна за високоорганизираните организми, притежаващи мозък, поради постоянната изменчивост на същата тази структура. Напълно възможно се бе оказало единствено налучкването на такива въздействия върху нервната система на живото същество, които да предизвикват и неимоверно да усилват най-простите, основните чувства – страх, любов, ненавист и подобни на тях. А по-късно бяха открити и живи организми, способни да правят точно това. Нищо чудно, че такъв организъм обитаваше и Ендем-VI.

В кошмарите си често виждам утрото след тази нощ. Толкова ясно, тихо и спокойно. Ние седим на закуска и обсъждаме как ще изследваме това явление, когато пристигне апаратурата. Съвсем не ни е страшно сега, когато се ориентирахме в същността му. Нали сме учени.

Както показва прегледът на показанията от уредите, по време на психическото нападение отново се бе разнасяло познатото ни вече бучене, но източникът му се е намирал в падината между хълмовете, която

трейсерите, монтирани от Ланкар, не оглеждаха. Веднага след закуската се облякохме в пълна защитна униформа и се отправихме да търсим по-удобни площадки за монтиране на трейсерите. Върнахме се чак към пладне. По това време Ила и Данро вече бяха завършили преустройството на лагера и сега стесняваха периметъра, за да могат максимално да го усилят. Във вътрешността на лагера оставаха само палатките с неголяма площадка пред тях и два изградени от плоски камъни бруствера, с монтирани зад тях дезинтегратори на стативи. Разбира се, и при такава конфигурация някой засилил се пясъчен вълк, спокойно би пробил периметъра, но ние се надявахме да отпъдим пясъчните вълци със светлинни избухвания на сигналния маяк.

След това ни извика „Алдан“. Наложих се да давам отчет за положението в лагера. Валдар съобщи, че товарният кораб е изпратен и отново попита дали няма да е по-разумно да ни приберат от повърхността. Разбира се, въпросът му беше излишен. Сега и дума не можеше да става за напускане на планетата. Само шест денонощия – и отново ще можем да работим. Дори не се заех да разпитвам групата съгласни ли са да останат на Ендем-VI, а отговорих на Валдар, че

оставаме.

Не се виня за това. Ако бях отговорил по-различно те, все едно, не биха съумели да ни помогнат.

Разговорът отне много време и когато излязох от палатката, заревото вече догаряше. Пясъкът под краката още излъчваше дневната топлина, но духаше лек ветрец, създавайки усещането за приятна прохлада. Беше свършено тихо.

Те стояха до самия периметър. Всички бяха в пълна защитна униформа, даже бяха спуснали забралата на шлемовете. Когато се приближих, Ланкар се обърна към мене и каза:

– Никой не идва при водопоя. Това не ми харесва.

Включих светоусилвателя и се огледах. Пустинята беше неподвижна даже при чашата на водоема, там, където по това време обикновено пясъкът не се вижда от масата дребни животинки.

– Ланкар – казах аз. – Запитай метеосистемата. Възможно е да приближава ураган. Или земетресение – поискай същевременно данни от сеизмографите. След това съобщи за всичко на „Алдан“. Действуй. Ти, Ила, иди до водоема и вземи проби от водата. Данро, ще я прикриваш за всеки случай. Не я изпускай от очи, но извън

периметъра не излизай, каквото и да се случи. Хайде, по-бързо – подканих ги аз, а сам пресякох лагера и загледах по посока на хълмовете. Опасността ни заплашваше оттам – знаех това. Чувствувах, че тя е съвсем близо и когато изведнъж отново чух познатото вече бучене, се втурнах в апаратната палатка.

– Метеоусловията са в нормата – каза Ланкар. – Сеизмографите показват обичайната активност.

Кимнах, настаних се пред саморъчно направения пулт за управление на трейсерите, включих екраните. Ланкар, завършил предаването на съобщението, се приближи и застана зад гърба ми. Екраните бяха празни, близо до трейсерите не се движеше никой. Превъртях записа. Не, бученето не ми се беше причуло, двата трейсера, както и лагерният монитор го бяха зафиксирани, но източникът на звука отново беше извън полезрението им, някъде на възвишението зад падината, от която бученето се бе чуло предния ден. Онзи, който издаваше звука, избягваше да се приближава до оставени от нас предмети. Ако имахме на разположение най-примитивен разузнавателен планер, като онези двадесет, които рухнаха заедно с товарния кораб в океана, бихме могли да му

хванем дирите само за десетина минути. Тогава щяхме поне да знаем от кого трябва да се страхуваме. Но нямахме почти нищо.

* * *

Тази нощ чухме бученето още няколко пъти. То винаги се донасяше отдалеч, от възвишението зад падината и този, който го издаваше, не попадна нито веднъж в полезрението на трейсерите. И нищо повече не се чу, нищичко, освен шумоленето на вятъра, който, както обикновено, се вдигна пред разсъмване. През цялата нощ никой не се и приближи до водоема и чашата му се препълни съвсем скоро след залез слънце. На сутринта, когато се запали зората на изток, ручеят беше намокрил пясъка на около петстотин метра от извора. Водата, както трябваше да се очаква беше обичайната, напълно годна за пиене, но и така ни беше ясно, че не във водата е работата.

Час и половина след изгрев слънце аз, Ила и Ланкар тръгнахме към водоема, оставяйки Данро да дежури в лагера. Толкова пъти всяка сутрин се бяхме спускали от лагера към извора, че ако на гърба ни не беше защитната униформа, би могло да се помисли, че всичко е както преди. Спряхме се на брега, огледахме се. Аз отидох малко настрана и погледнах към храсталака, растящ по руслото на ручея.

* * *

Внезапно чух отзад ужасяващ, нечовешки вопъл. Крещеше Ила. Очите ѝ бяха широко разтворени, толкова широко, че ми се струваше – всеки момент ще изхвъркнат. Тя гледаше по посока на мене, но край мене, през мене, гледаше с такъв ужас, че неволно се огледах, макар да съзнавах, че там няма нищо, че не бива да се оглеждам, че не бива да губя нито миг. В същата секунда се хвърлих към нея, но вече беше късно. Тя издърпа ръчния дезинтегратор и стреля – стреля право в мене! Ако не се бях спънал в нейния шлем, изтърколил се към краката ми, би ме улучила право в главата, а така целият заряд се плъзна по шлема някъде около слепоочието ми и само ме отхвърли настрана. Но със следващия изстрел тя би ме довършила, ако нещо – тогава не разбрах какво точно – не отвлече вниманието ѝ. С два скока се озовах до нея, избих от ръцете ѝ дезинтегратора и я блъснах на пясъка. Тя падна по гръб, но веднага скочи пак на крака и без да спира да крещи се втурна да бяга от водоема.

Тогава тичах много добре, но успях да я настигна едва след около триста метра. Може би, защото бягаше без шлем и полесно дишаше. Но най-вероятно, защото я гонеше ужасът. Хванах я за ръката, рязко я

дръпнах настрани и двамата се затъркаляхме по пясъка, веднага скочих, но тя така си и остана да лежи неподвижно, в неестествена поза, заровила лице в пясъка. Дясната ѝ ръка навярно беше изкълчена. Внимателно я обърнах по гръб. Тя беше жива, дишаше, но не реагираше на нищо. Очите ѝ бяха широко разтворени както преди. Едва сега за първи път забелязах, че има кестеняви очи – същите като твоите. В тях беше попаднал пясък, но тя даже не мигаше. Внимателно я повдигнах и бавно, като гледах да не се хлъзна по пясъчния склон, се потътрих към лагера. Беше твърде тежко да вървя – за това отиваха всичките ми сили и едва когато пресичах периметъра, се учудих, че никой не ме посреща.

Те бяха вътре. Двамата. Ланкар лежеше до далечната страна на голямата палатка, но влизайки, видях само краката му, останалото закриваше навелият се над него Данро.

* * *

– Вкарах му тирангал – каза той с уморен глас, обръщайки се към мен. – Ще трябва да го пренесем на студено.

Внимателно оставих Ила на пода, приближих се. Беше страшно да се гледа към Ланкар. Раната с овъглени краища се простираше от десния хълбок до средата на гърдите. Ако не беше защитната униформа,

щеше да бъде прерязан на две части. Без тирангала той вече щеше да е мъртъв. Изобщо, той и така вече бе мъртъв, но, благодарение на вкарания препарат, умирането на тъканите му можеше да се забави с около осем - десет денонощия. Разбира се, ако ни се удадеше да осигурим охлаждане.

– Отначало ще се оправим с нея – кимнах към Ила. – Изтичай до водоема за шлема ѝ. И донеси същевременно вода.

Пристъпих до аптечката, извадих от нея инжектор на бета-кантал и се наведох над Ила. Препаратът подействува бързо. Дишането стана по-дълбоко и равно, кожата леко порозовя, но очите ѝ, както и преди широко разтворени и напращени с пясък, не се промениха.

– Как стана това? – попитах аз.

– Не видях, тъкмо проверявах настройката на периметъра. Чух вик, след това изстрели. Излязох – той лежи на пясъка до самия бряг, а вие с Ила хуквате нанякъде. – Данро говореше сподавено, пряко сили, с някакво треперене на гласа. На мен самия също не ми беше добре, леко ми се повдигаше, искаше ми се да легна и да затворя очи. Знаех – това е реакция, това ще мине. Нямах право да се отпускам.

– Добре, след това ще прегледаме записа

– казах аз. – Сега иди активирай запасния генератор и пригответи в палатката на Ланкар хладилната камера. Пригответи я направо за двама, още не се знае какво ще стане с нея. Аз ще отида да се свържа с „Алдан“.

На пулта светеше червеният индикатор – автоматиката беше изпратила тревожното съобщение преди шестнадесет минути в момента, когато Ила беше свалила шлема си. Сега вече вървеше предаването на панорами, зафиксирани от лагерния монитор пет секунди след сигнала за тревога. Погледнах екрана – видях Ланкар, проснат върху окървавения пясък край брега на водоема, нас с Ила, побягващи от лагера, а след това седнах на пулта и започнах предаването на съобщението. „Всички са живи“ – започнах да предавам. Това е главното, това е, което те са длъжни да узнаят преди всичко. Бързах, защото знаех как ще се почувствуват след пет минути, когато сигналът за тревога достигне „Алдан“. „Всички са живи – повторих още веднъж и продължих: Ланкар е получил сериозни наранявания, приложен е тирангал. Ила беше подложена на психическо нападение, характерът на пораженията засега не е установен. Изисква се спешна помощ.“

Слънцето вече висеше почти в зенита си, вятърът, който духаше от сутринта, утихна и

пустинята наоколо лежеше така величествено и безжизнено, както и преди. Но някъде там, съвсем наблизо се беше притаил враг, който всеки момент можеше да нападне отново. Стоях, оглеждах се и постепенно започна да ми се струва, че той е съвсем наблизо, отзад, винаги отзад, накъдето и да се обърна. Стиснах зъби, върнах се в апаратната палатка и седнах зад пулта.

Ние живеем в океан от информация, но само нищожна част от нея достига през сетивата ни до мозъка и само малка частица от тази нищожна част достига равнището на нашето съзнание. Но нищо в света не остава безследно, всяко събитие оставя следи, нужно е само да знаеш какво търсиш. Аз вярвах – този, когото търсех, е оставил своите следи в показанията на приборите, те са регистрирани в лагерните блокове памет, те могат да бъдат открити, ако се намери поне някаква връзка, ако имаме поне някаква представа за нашия противник.

Е, какво пък, за начало ще видим как се случи всичко това. Превъртях записа назад до момента, в който пресякохме периметъра, отправяйки се към водоема, след това увеличих изображенията ни така, че запълних с тях целия екран и пушнах възпроизвеждането. Без да бързаме, се

спускаме към водата – аз напред, Ила и Ланкар малко по-назад. Те гледаха встрани, даже от време на време се озъртаха, но лицата им бяха неразличими зад светофилтрите на шлемовете. До края на каменната чаша постояхме малко, след това аз се обърнах надясно, направих крачка, втора, трета... Ланкар се огледа, отдалечи се на около пет крачки и заразглежда нещо под краката си. В този момент Ила се докосна до фиксатора на шлема си. Рязко увеличих изображението и, забавих скоростта. Бавно-бавно тя вдигна ръце и започна да сваля шлема. В момента, когато долният му ръб се оказа на равнището на ушите и, лицето ѝ започна да се променя. По инерция тя съвсем свали шлема, но веднага го изтърва, обхвана глава с ръце и приклепна. Лицето ѝ сега не беше в монитора, но аз знаех що за лице е. До края на дните ми то ще ме преследва в кошмарите.

По-нататък бе станало точно така, както и мислех. Видях себе си, хвърлил се към Ила, видях как зарядът на дезинтегратора, разтопявайки пясъка десет крачки по-назад, само закачи шлема ми, видях как се метна Ланкар и налетя на следващия заряд... Сега следваше да се търси причината за това, което се случи.

Превъртях записа от самото начало,

поставяйки временни маркери. Моментът, когато излязохме извън периметъра, моментът, когато Ила започна да сваля шлема, моментите на изстрелите... След това включих програмата за търсене на първични корелации и се обърнах към свързочния пулт. Докато работеше програмата за търсене можах да отговоря на запитванията от „Алдан“.

Очите ми пробягаха през съобщенията. Първите панически запитвания след получаването на сигнала за тревога нямаха значение. Но за шестнадесетте минути, в които те бяха наблюдавали фрагменти от сцените, които току-що разглеждах с подробности, е било направено много: била е обявена обща тревога в експедицията, бил е приготвен за излитане резервният катер, бил е определен предварителният състав на спасителния екипаж. В момента, когато е пристигнал моя доклад, в катера вече е бил натоварен реаниматор, а Сиен-Ал, хирургът на експедицията е излетял от Ендем-III. Е, какво пък, помислих тогава, ако и по-нататък всичко продължи гладко, все пак ще успеят да спасят Ланкар. Наистина, ще му се наложи да прекара три месеца в реаниматора, но това все пак е по-добре, отколкото да загине така нелепо. Самият аз, след като попаднах в срутване на Риенда,

почти половин година прекарах в реаниматора. А след като излязох, срещнах тебе. Но тогава, седейки зад свързочния пулт в приборната палатка не мислех за тебе. Може би, откакто се разделихме за първи път изобщо не мислех за теб.

Автоматиката продължаваше да предава за „Алдан“ картините, записани от монитора, с вложената телеметрия от всичките ни прибори. Изпратих кратък отчет за това, което беше станало, и за състоянието ни в настоящия момент, след което се свързах с Данро. Той беше наместил изкълченото на Ила, а в останалото нямаше никаква яснота. Диагностиката показваше поражение на мозъка от непонятно естество, състоянието й беше критично. Данро се опасяваше, че в скоро време ще се наложи и на нея да се вкара тирангал. До старта на спасителната група оставаше около час. Съобщих за това на „Алдан“, за да коригират действията си.

Върнах се на пулта на монитора и без особена надежда за успех започнах да преглеждам резултатите от първичния корелационен анализ. Не се надявах особено. Не чак толкова много бяха регистрирали нашите прибори и не чак толкова големи бяха изчислителните мощности в лагера, че да имам основания за надежда. По-скоро би трябвало да се

надявам на своята интуиция, за да мога от многото случайни, нямащи значение връзки, отбелязани от компютъра, да съумея да видя точно тези, които бяха важни.

Но ми провървя. В момента, когато сеизмографът, поставен в пустинята на юг от лагера, бе зафиксирал звуковата вълна от втория изстрел – щастлива случайност, нищо повече, съвпадение, което бе позволило на програмата да отдели при анализа този момент от всички останали – северозападният сеизмограф бе зафиксирал сътресения на почвата недалеч от себе си. Това бяха нечии стъпки или скокове по повърхността на пустинята, това беше връзката, която търсех!

Не смеейки да повярвам в успеха, зададох на компютъра анализа на тези сигнали и търсенето на подобни на тях в показанията на другите прибори. Тази половин минута, през която чаках отговора, седях, страхувайки се да помръдна. Накрая резултатите се появиха на екрана. Всички данни за търсения обект бяха постъпили от сеизмографите, останалите прибори не бяха зафиксирали нищо. Сигналите бяха получени от точка, намираща се на три и половина километра северозападно от лагера и възникнали половин секунда, след като до тази точка бе достигнала звуковата вълна от

първия изстрел. Обектът се бе движил по повърхността на пустинята и бе имал тегло от три до двадесет и седем килограма. Подхождаше много на този, който ни нападна. Природата е икономична и едва ли би снабдила със способност за психическо нападение същества и без това притежаващи значителна сила – пясъчните вълци например.

Но трябваше да се провери всичко. Помислих малко и си спомних, че неведнъж бяхме стреляли с дезинтеграторите – и денем, и нощем. Веднъж трябваше да се провери настройката на сеизмографите, друг път – да се зафиксира нашето положение в оптичната система на метеоспътника. Имаше още няколко контролни изстрела след сливането и при разконсервацията на оръжието. Информацията е достатъчна. Изисках нужните програми, зададох параметрите и се свързах с Данро.

– Не знам какво да правя – каза той уморено. – Тя умира.

Очаквах това, но все пак думите му ме шибнаха неочаквано и безполезно.

– Вкарвай тирангал. Сега идвам.

Когато се върнах, от „Алдан“ вече беше дошло съобщението за излитането на спасителната група. Не си дадох труд да отговарям, веднага се приближих до пулта на

монитора. Всичко се оказа точно така, както и очаквах. Преди пустинята около водоема живееше. Даже през деня съвсем малко под повърхността на пясъка пъплека множество живи същества. От звуците на изстрелите те потрепваха или замираха, заравяха се по-дълбоко в пясъка или отпълзяха от тревожещите ги звуци, общо взето, реагираха някак и нашите прибори фиксираха тази тяхна реакция. Сега пустинята около лагера беше мъртва и този, който се движеше по повърхността ѝ недалеч от нас, беше по всяка вероятност наш враг.

Той се придвижваше безшумно, правейки понякога неголеми скокове и само те се фиксираха от сеизмографите на фона на шумовете. Съумях да проследя неговите придвижвания през последното денонощие. Той – сега бях почти уверен в това, макар и още да не бях получил окончателното потвърждение – издаваше бученето, което ние слушахме в продължение на последните няколко нощи. Той беше причината за възможната гибел на другарите ни. Той беше съвсем близо до нас, само на три и половина километра и можеше отново да нападне.

Той трябваше да бъде унищожен.

Ние не обичаме да убиваме. Даже защитавайки се. Стараем се да не се намесваме в чуждата биосфера. Даже за

изследователски цели, доколкото е възможно не прекъсваме живота на същества от други светове. Единственото, което поне в някаква степен оправдава убийството – това е спасението на човешкия живот. Но и тогава това е несправедливо убийство, тъй като човекът сам е поставил себе си в опасно положение, пристигайки неканен в чуждия свят.

Аз знаех всичко това. И винаги съм считал такъв възглед за правилен.

Но пред очите ми и досега стои лицето на Ила, когато тази твар разкъсваше мозъка ѝ. Аз все пак съм само човек – аз исках да откъсвам.

– Данро, намерих го – включвайки връзката, – казах аз.

Сега, когато знаехме кого трябва да следим, когато знаехме как „звучат“ неговите скокове, когато знаехме къде примерно се намира той, не беше трудно да се настрои апаратурата. Сега той беше в ръцете ни – това ни успокои. Ако тогава не бяхме почувствували увереност, че контролираме ситуацията, всичко би могло да завърши другояче. Но вече нищо не можеш да върнеш.

Свързахме се с „Алдан“ и затова загубихме около час. Те, разбира се, одобриха решението да се унищожи тази

твар. Според мен, Валдар тогава би се съгласил с всичко, само и само да останем живи. А и нямаха никакво морално право да ни забраняват това. Трябва честно да си призная – искаше ни се да се разделим с някого отговорността за това, което все пак беше несправедливо – убийството на съществото от този свят. Така и направихме, но цял час беше загубен и когато излязох от лагера, слънцето вече залязваше.

Пред самото излизане стрелях нагоре и няколко секунди някъде там, зад хълмовете, то направи пет скока. Не беше стигнало далеч от точката, където приборите го бяха открили предния път и сега знаехме неговото точно положение.

Бавно се изкачвах по възвишението, държейки дезинтегратора готов, макар че до целта все още имаше повече от три километра. Пясъкът се разпълзяваше под краката ми – проявяваше се умората от тежкия ден. Когато се изкачих на гребена на първата верига хълмове, слънцето вече се бе скрило зад хоризонта. Само заревото, пламтящо над половината небе, осветяваше околностите. Огледах се – при водоема вече цареше сумрак, лагерът беше почти неразличим на фона на пясъка. Падината отпред също тънеше в тъмнина. Включих светоусилвателя, проверих още веднъж

връзката и тръгнах по-нататък. Трябваше да се спусна надолу, да се изкача на следващата верига хълмове и там, почти веднага след гребена да намеря и убия тази твар.

Не знаех какво ме чака напред и ще се окаже ли моята защита достатъчна, но кой знае защо изобщо не се страхувах.

Заревото угасна, когато бях по средата на следващото изкачване.

– Как вървя? – попитах Данро.

– По графика – отговори той. – До целта, ако тя все още е там, има деветстотин метра по права линия. Само вземи пет градуса по-надясно.

– Така правилно ли е? – попитах, когато преминах петдесет метра.

– Почти. Като излезеш на гребена, ще те коригирам.

В гласа му се долавяше някаква неувереност, като че ли размисляше да ми каже ли нещо или по-добре да премълчи.

– При тебе всичко ли е наред? – попитах аз.

– Как да ти кажа... – той малко замълча. – Тук за сега всичко е наред. Но сеизмографите фиксират някакви колебания на почвата на север. Източникът на колебанията се приближава към лагера.

– Далечно ли е?

– На пет-шест километра. Нали разбираш – цялата апаратура е настроена на теб и тази твар и не искам да размествам настройката, а инак не мога да определя какво означава всичко това. За всеки случай ще бъда нащрек.

Погледнах в тази посока, но не видях нищо. А и какво можех да видя – хълмовете закриваха хоризонта. Но това, което той каза, не ми хареса и ускорих ход. До настъпването на пълната тъмнина оставах всичко двадесет минути. При всички случаи трябваше да се бърза.

Това стана, когато достигнах гребена.

– Данро, къде е той? – попитах, държейки дезинтегратора готов. Но не чух отговор. Вместо него, отзад, откъм страната на лагера се дочуха изстрели и до слуха ми достигна могъщ нарастващ бумтеж.

Огледах се. Лагерът едва се виждаше зад гребена и в първия миг видях само блясъците на изстрелите. Но сетне тъмна вълна се изсипа върху него, приплесна и се търколи по-нататък, оставяйки на пътя си неподвижни черни точки. Без да се спира, тя премина покрай водоема и се скри в пустинята.

Лагерът вече го нямаше.

Виждаха се платнищата на палатките, разхвърляни около водоема, някакви сиви

сенки, лежащи на пясъка, повалената мачта на монитора.

Разбрах, че останах сам.

По-късно, след няколко дни, щяхме да възстановим записите и да видим как е станало всичко това. Щяхме да видим по разшифрованите показания на приборите как пясъчните вълци, заровени в пясъка, много денонощия са чакали недалеч, за да могат да преминат към извора, как са се събирали постепенно на група, как са се сливали в големи глутници, докато не се бе образувала тази страшна вълна, която се изсипа върху лагера. Те се бяха устремили към водопоя в единен порив, но някъде по средата на пътя към водата, ги бе настигнал ужасът и те се бяха понесли като разрушителна лавина далеч, далеч от този ужас през хълмовете, през лагера, през водоема и по-нататък в пустинята, докато ужасът най-сетне не ги бе освободил и те не се бяха разпръснали по нейните простори. Те така и не бяха успели да се напият и след това намирахме труповете им в пясъците – вече съвсем изсъхнали, вече разпадащи се, като хартиена пепел.

Но всичко това стана по-късно.

А тогава стоях на върха на хълма, безсилен да се помръдна, и гледах към това, което остана от лагера. Не знаех какво да

правя.

И точно сега с бялото на окоето забелязах движение. Животното беше съвсем близо, на някакви си стотина метра – бяла топка на фона на белия пясък – и побягваше. Обърнах се, но първият изстрел премина малко високо, а след това то се скри в някаква вдлъбнатина и макар че още два часа се мятах по околните пясъци, стреляйки напосоки по всичко, което ми изглеждаше подозрително, така и не успях да го догоня и убия.

Намерих го след две денонощия. На някакви си стотина метра от водоема. Вече мъртво. Така и не бе успяло да се добере до водопоя.

Било му е нужно толкова малко! Само да утоли жаждата си, но ние стояхме на пътя към водата. Не му се е удавало да ни изгони, а не е знаело други пътища, освен да ни убие. По-късно, когато сериозно се заехме с изучаването на Ендем-VI, намерихме много луоки – вече не си спомням кой им даде това име. Те са симпатични, не са капризни и леко се опитомяват. А способността им за психическо нападение се развива само в личинковия стадий, ако личинката живее в естествени условия: След това се оказва възможно развъждането им навсякъде – извън Ендем-VI те не представляват

опасност.

Но аз ги ненавиждам.

И ненавистта ми не е отслабнала през годините, изминали оттогава. Тази нощ, седейки в тъмната стая в очакване на разсъмването, ги ненавиждах повече, отколкото когато и да било.

Тогава, в пустинята, стоейки над трупа на това същество, вече съвсем изсъхнал, слушайки как под утринния вятър шумоли неговата псевдокозина, разбрах, че никога повече няма да мога да се върна при тебе. То се е стремило към водата, само към водата и заради това е било готово да помете всичко по пътя си. Даже това, което не е представлявало опасност. Даже това, което е можело да помогне. То не е знаело и не е искало да знае други пътища към целта.

А ти, нима ти не си като тях?

Нима ти не се отказваше от всякакви постъпки, считайки, че това е твое право – да постъпваш със собствения си живот така, както ти смяташ за правилно, без да помислиш, че с това погазваш правата на другите хора? Ти също се стремеше към своя водопой и знаеше само един път към него.

Това може да се прости на звяра, но не и на човека. Ето защо не се върнах при тебе.

И ето, аз съм тук. Тук е хубаво и спокойно, тук е почти като у дома. Тук може най-сетне

да си почина и да събера мислите си. Да реша какво да правя по-нататък с живота си.

Но даже и тук ме настигна тази твар.

Отново чух бученето и скочих на крака. Нищо друго нямаше в мен, освен едно диво първобитно желание – да убивам!

Бученето се дочуваше от хола. Не мислех за нищо – нито за това кой тъпак в докарал тук луок, нито за това какви могат да бъдат последствията. Забравих за всичко на света, отново се почувствувах там, на Ендем-VI, на върха на хълма, когато тази твар се оказа в ползрението ми.

Бях длъжен да я убия.

Стареейки се да стъпвам съвсем безшумно, се приближих до вратата на хола, постоях послушвайки се, сетне внезапно я разтворих широко.

Но в хола нямаше луок.

До широкия прозорец, гледащ към градината, се трудеше робот-чистач. Той напръскваше стъклото с препарат, след това с манипулаторите си одираше образувалата се ципа и я поглъщаше. Когато се отмести от мястото си, двигателят му забуча точно така, както бучат луоките. Само в провинцията може да се докара робот да такова състояние.

Подпрях се с гръб на касата на вратата, изтрих попита от челото си. И изведнъж

почувствавах, че целият треперя, че зъбите ми тракат. Дотук трябваше да я докарам! Само като си помисля – съвсем се разнебитих, също като този робот. Него поне още могат да го ремонтират, а мене? Протегнах ръцете си напред, няколко пъти стиснах и отпуснах юмруците си. Затворих очи, направих пет дълбоки вдишвания. Треперенето постепенно намаляваше и накрая стихна съвсем. Роботът продължаваше да се труди до прозореца, издавайки от време на време такова познато бучене.

Изведнъж нещо в мен се скъса, видях себе си отстрани такъв, какъвто съм и се ужасих от видяното. Какво е това? Нима това съм аз? Как станах такъв? Какво право имах да стана такъв?

Та нали ние сме хора! Та ние сме разумни същества! Ние сме длъжни да се стремим да се разбираме един друг. Ние не трябва да се предаваме и да се обръщаме настрана. Аз

бягах от тебе, стремейки се да забравя всичко, да го изхвърля от главата си, да го оставя завинаги в миналото. Аз също бягах към своя водопой – забвението. И не мислех на каква цена ще го достигна.

Та с какво толкова съм по-добър от теб, с какво съм по-добър от луока?

...Сега вече е ден. Тихо и пусто е в този дом. Толкова уютен и спокоен. Всички отдавна вече са се пръснали из околните гори и ще се върнат едва за обяд. Аз останах тук сам и днес никъде няма да замина.

Днес на разсъмване не заминах, но утре заминавам. Не защото роботът ме върна към тези страшни спомени. Не. От тях все едно няма къде да се скрия. А тук – тук е по-добре, отколкото в единичната каюта в поредния трансгалактически рейс. Тук е хубаво и спокойно, тук е почти като у дома.

Но тук тебе те няма.

Магазинче за мечти

Научно-фантастичен разказ

Робърт Шекли

Уейн стигна до края на дългата редица сиви камъни, висока колкото човешко рамо, и там намери Магазинчето за мечти. Беше точно такава, каквото го описваха неговите приятели – малка колиба, построена от парчета дърво и желязо, отчасти от коли и няколко реда счупени тухли – всичко това бе небрежно боядисано със светлосиня боя.

Уейн погледна назад по протежение на оградата от скални отломъци, за да се увери, че не го следят. След това плътно притисна пакета под мишница и като изтръпваше при мисълта за собствената си дързост, отвори вратата.

– Добро утро – каза собственикът.

Той също изглеждаше точно така, както го описваха – висок възрастен мъж с хитро присвити очи и отпусната уста. Казваше се Томпкинс. Седеше на стар люлеещ се стол, на чието облегало се бе настанил пъстроцветен папагал. В помещението имаше още един стол, както и маса, на която се виждаше стара ръждива спринцовка.

– Чух за вас от някои приятели – каза Уейн.

– Тогава вие знаете цената.

– Да – отвърна мистър Уейн, показвайки пакета. – Но първо искам да попитам нещо.

– Те всички искат да питат – каза Томпкинс, обръщайки се към папагала, който премигна с клепачи. – Хайде, питайте!

– Искам да знам какво ще стане.

– Ето какво – каза Томпкинс с въздишка. – Вие ми плащате таксата. Аз ви поставям една инжекция, от която ще заспите. След това с помощта на някои приспособления, които имам в съседното помещение, освобождавам съзнанието ви.

Казвайки това, Томпкинс се усмихна и мълчаливият му папагал като че ли също се усмихна.

– Какво ще стане след това?

– След като съзнанието ви бъде освободено от конкретната действителност, вие ще можете да изберете действителност от безбройните светове, които са съществували на Земята от началото на нейната история.

Ухилвайки се, Томпкинс се поизправи в стола и продължи с ентузиазъм:

– Да, приятелю, макар и да не подозирате това, от момента, в който тази изнурена Земя е напуснала Слънчевата огнена утроба, тя е оставила след себе си други възможни светове. Светове без край, произхождащи от малки или големи събития. Всеки Александър и всяка амеба може да бъде началото на безброй светове, както всеки камък, голям или малък, хвърлен във водата, създава безброй вълнички. Нима всеки предмет не хвърля сянка? Е, добре, приятелю, Земята има четири измерения, следователно нейните сенки са с три измерения – действителни отражения на всеки момент от нейното съществуване. А това са милиони, милиони светове! Безкрайност от светове! И вашето освободено от мен съзнание ще може да избере един от тези светове и да живее в него известно време.

Мистър Уейн изпита неловкото чувство, че пред него стои цирков клоун и разгласява чудеса, които просто бяха невъзможни. Но той си припомни, че и в неговия собствен живот се бяха случвали неща, които никога не би повярвал, че могат да се случат. Никога! Така че чудесата, за които говореше Томпкинс, може би, също бяха възможни.

– Моите приятели ми казаха още...

– Че аз съм един изпечен мошеник? – попита Томпкинс.

– Някои от тях намекнаха за това – каза мистър Уейн предпазливо. – Но аз се опитвам да бъда безпристрастен. Те казаха още, че...

– Аз знам какво са ви казали вашите проклети приятели. Те са намекнали за изпълнението на желанията. Това ли искате да чуете?

– Да, те ми казаха, че каквото и да е моето желание...

– Точно така – каза Томпкинс – нещата стоят точно по този начин. Вие можете да избирате от безброй светове. Вашето съзнание обаче се насочва и води единствено от мечтите. Най-дълбоките ви желания излизат на повърхността. Ако вие например сте таили тайното желание да убивате...

– О, едва ли, едва ли! – извика мистър Уейн.

– Тогава вие ще отидете в свят, където ще можете да убивате, да се къпете в кръв, да надминете Цезар, Сад или който и да е ваш идол. Или да предположим, че искате да имате власт. Вие ще изберете свят където ще бъдете бог – буквално и в действителност. Един кръвожаден господар или премъдър Буда.

– Много се съмнявам дали аз...

– Има и други възможности – каза Томпкинс, – вариращи от рая до ада. Необузdana сексуалност, чревоугодничество, пиянство, любов, слава – всичко, което пожелаете.

– Невероятно! – каза мистър Уейн.

– Да – съгласи се Томпкинс – това, което ви споменах, не изчерпва всички възможности, комбинации и разновидности на скритите желания. Вие например може да предпочетете обикновения пасторален живот на остров в Южните морета сред наивни туземци.

– Това би ми допаднало повече – каза мистър Уейн с малко притеснена усмивка.

– Но това никой не знае. Дори вие може би не подозирате какви са вашите истински желания. Те може да включват собствената ви смърт!

– Това често ли се случва? – припряно попита мистър Уейн.

– Понякога.

– Аз не искам да умирам – каза мистър Уейн.

– Това... не се случва често – поправи се Томпкинс, поглеждайки към пакета, който мистър Уейн държеше.

– Но откъде мога да знам че всичко това е истина? Вашата цена е изключително висока

– това ще струва всичко, което имам. А доколкото знам, вие ще ми дадете наркотик и аз ще сънувам! Всичко, което притежавам, само за една доза хероин и красиви измислици!

Томпкинс се усмихна окуражително.

– Моите опити не притежават действието на наркотик и вашите преживявания няма да бъдат само един сън.

– Ако това е вярно – каза мистър Уейн, леко раздразнен, – защо не мога да остана в желания свят завинаги?

– В момента работя върху този проблем – каза Томпкинс. – Ето защо моята такса е толкова висока – да набавям материали, да експериментирам. Опитвам се да намеря начин да направя прехвърлянето постоянно. Досега не съм успял да прекъсна връзката между човека и неговия свят. Тя винаги го връща обратно и нищо не може да прекъсне тази нишка освен смъртта. Но аз все още се надявам, че ще успея.

– Ако успеете, това ще бъде голямо постижение – каза учтиво мистър Уейн,

– Да, ще бъде! – извика Томпкинс с искрено вълнение. – Тогава ще превърна това магазинче в спасителен изход, който ще бъде достъпен за всички! Всеки ще може да се пренесе в света на своите мечти, в света,

който най-много му допада и ще остави това проклето място на червеите и плъховете...

Томпкинс прекъсна мисълта си по средата и отново стана ледено спокоен.

– Страхувам се, че това са само мечти. Аз все още не мога да предложа бягство завинаги от Земята, поне не такава, което да изключи смъртта. И може би никога не ще мога да постигна това. Засега всичко, което мога да ви предложа, е една ваканция. Промяна, поглед в един друг свят – свят на вашите скрити желания. Вие знаете цената. Аз ще ви върна всичко, ако останете недоволен!

– Много мило – искрено се зарадва мистър Уейн. – Но остава другото, за което ме предупредиха моите приятели. Десетте години от живота ми.

– Това е неизбежно – Каза Томпкинс, – и не може да бъде възстановено. Моят опит подлага нервната система на изключително голямо напрежение и съответно се намалява продължителността на живота. Това е една от причините, заради които нашето така наречено правителство обяви опитите ми за незаконни.

– Но те не съблюдают тази забрана много строго – обади се мистър Уейн.

– Не. Тези опити са официално забранени като пагубно мошеничество. Но те също са

хора и искат да напуснат Земята така, както и всички останали.

Цената, размишляваше мистър Уейн, притискайки плътно пакета, и десет години от моя живот срещу изпълнението на моите скрити мечти. Наистина трябва да помисля!

– Помислете – каза Томпкинс с безразличие.

През целия път до в къщи мистър Уейн мислеше за това. Когато влакът пристигна в Порт Уошингтън, той още размишляваше – дори и в колата, която го откара в къщи той мислеше за Томпкинс, за думите му, които обещаваха възможно изпълнение да неговите желания.

Но всичко свърши щом влезе в дома си. Джанет, жена му, настояваше да предупреди прислужницата, която отново започнала да пие. Синът му Томи се нуждаеше от помощ за яхтата, която щяха да пуснат на вода следващия ден. А неговата малка дъщеря му заразказва за деня, прекаран в детската градина.

Мистър Уейн разговаря с прислужницата твърдо, но учтиво. Помогна на Томи да боядисат корпуса на яхтата с антикорозионна боя, изслуша Пеги за нейните приключения в градината. По-късно, когато децата си легнаха и те с Джанет останаха сами във

всекидневната, тя го попита дали се е случило нещо.

– Какво може да се случи?

– Изглеждаш разтревожен от нещо – каза Джанет. – Имаше ли много работа в кантората?

– О, нищо особено...

Той, разбира се, не би казал на Джанет, нито на някой друг, че бе взел свободен ден и бе посетил Томпкинс. Нито можеше да сподели мислите си за правото на всеки човек веднъж в живота си да види изпълнени своите най-съкровени желания. Джанет не би могла да разбере това, тя бе прекалено земна.

Следващият ден в кантората бе необикновено напрегнат. Уол Стрийт бе в паника заради събитията в Близкия изток и Азия и цените на акциите се променяха. Мистър Уейн се залови за работа. Той се опитваше да не мисли за своята постъпка, за която трябваше да заплати с всичко, което имаше, и с десет години от живота си. Каква лудост! Старият Томпкинс трябва да е ненормален!

През почивните дни той придружи Томи в разходките му с яхтата. Старата лодка се държеше отлично и не пропускаше нито капка вода през шевовете на корпуса. Томи искаше нови платна за яхтата, но мистър

Уейн отхвърли това. Може би следващата година, ако работата потръгне по-добре. Засега и старите платна щяха да свършат работа.

Понякога нощем, когато децата спяха, той и Джанет излизаха с яхтата. По това време Лонг Айлънд бе тих и спокоен, лодката се плъзгаше покрай мигащите буйове срещу огромната жълта луна.

– Знам, че таиш нещо в душата си – каза Джанет.

– Моля те, мила!

– Има ли нещо, което да криеш от мен?

– Не, нищо!

– Сигурен ли си?

– Абсолютно!

– Тогава ме прегърни. Сега е добре...

* * *

Изпълнение на най-съкровеният желания... Дойде есента и яхтата трябваше да бъде изтеглена на брега. Борсата се стабилизира, но Пеги хвана шарка. Томи искаше да научи разликата между обикновените бомби, атомните и водородните бомби, кобалтовите бомби и всички други бомби, за които говореха в новините. Мистър Уейн обясняваше, доколкото можеше. После внезапно прислужницата напусна.

Тайните желания бяха нещо хубаво. Може би той наистина искаше да убие някого или да живее на някой южен остров? Трябваше да прецени и своите задължения. Имаше две деца и съпруга, по-добра, отколкото той заслужаваше.

Може би около Коледа...

Но по средата на зимата поради късо съединение в инсталацията стана пожар в незаетата спалня за гости. Никой не пострада и пожарникарите потушиха пламъците, без да причинят големи щети. Това обаче измести всички мечти на мистър Уейн на заден план, защото спалнята трябваше да се възстанови, а мистър Уейн се гордееше много със старата си добре поддържана къща.

Бизнесът продължаваше да е несигурен заради международното положение. Тези междуконтинентални ракети, атомни бомби, спътници... Мистър Уейн прекарваше по-голямата част от дните си в кантората, а понякога и вечерите. След това Томи заболя от заушка. Част от покрива трябваше да се поправи. После дойде време яхтата да се подготви за пролетното ѝ пускане на вода.

Така измина една година и той нямаше време да мисли за Томпкинс и тайните желания, може би следващата година...

* * *

– Е, – каза Томпкинс, – добре ли сте?

– Да, добре съм – каза мистър Уейн и стана от стола, притискайки с пръсти слепоочията си.

– Искате ли да ви върна таксата?

– Не. Преживяното бе напълно достатъчно.

– Винаги е така – каза Томпкинс, намигвайки на папагала. – Е, какво видяхте?

– Видях света в неговото близко минало.

– Това се случва често. Разбрахте ли вашето скрито желание? Убийство? Или южен остров?

– Предпочитам да не говорим за това.

– Повечето хора не искат да споделят с мен – каза Томпкинс намръщено. – Проклет да съм, ако знам защо!

– Защото поне аз така мисля, светът на тайните желания е неприкосновен. Не се обиждайте... Смятате ли, че ще можете някога да го направите постоянен? Изборът на свят имам предвид.

Томпкинс повдигна рамене.

– Опитвам се и ако успея ще чуете за това. Всички ще чуят!

– Да се надяваме – мистър Уейн отвори пакета и сложи съдържанието му върху масата. В пакета имаше чифт армейски обувки, един нож, две рула медна жица и три малки консерви говеждо.

Томпкинс огледа всичко със светнали очи.
– Много добре – каза той, – благодаря ви!
– Довиждане – Каза мистър Уейн. – и аз
трябва да ви благодаря!

* * *

Мистър Уейн напусна магазина и забърза надолу край оградата от сиви камъни. Зад нея, докдето погледът му стигаше, лежеше безкрайна равнина от развалини. Те бяха останки от разрушени градове, изгорели дървета и фин бял прах, който някога е бил човешка плът. „Да-а – каза си мистър Уейн – загубихме най-доброто, което бяхме постигнали.“

Последната година, която отмина, му струваше всичко, което притежаваше и десет

години от живота. Но той не съжеляваше за това. Дори всичко да бе само сън, видението си струваше да бъде изживяно, Но сега трябваше само да забрави за Джанет и децата. Тях ги нямаше вече. Поне докато Томпкинс успееше да усъвършенствува своя метод. Сега трябваше да мисли за собственото си спасение.

С помощта на миниатюрния си ръчен гайгер той намери една дезактивирана пътека сред развалините. Трябваше да се добере до укрытието преди да бе мръкнало, преди да се появят плъховете. Ако не побързаше, щеше да пропусне и вечерната дажба картофи.

Подарък за Нютон

Научно-фантастичен разказ

Пол Дж. Наин

Уолас Джон Стайнхоуп бе много чувствително същество, човек, изпълнен с дълбока загриженост за благополучието на ближните си. Всяка несправедливост, дори най-малката, караше сърцето му да затупти със законно възмущение. Той бе защитник на справедливостта, а девиз на живота му бе едно предписание на древното английско право: „Нека възтържествува правдата“.

Дори в детството си, самотният и затворен по характер Уолас се терзаеше, като четеше за безкрайните, притъпяващи ума изчисления, които великите математици от древността били принудени да правят. Само като знаеше, само като си помислеше, че превъзходният интелект на Гаус е погубил буквално месеци от безценното си съществуване, за да извършва отегчителни пресмятания, които днес дори някой тъпак би могъл да направи за минута с домашния си компютър, бе истинска агония за Уолас. А да размишлява върху безкрайните трудности, които бе преживял божественият Нютон при изследванията си върху гравитацията – и то само заради някаква си грешка от един

градус ширина – това бе почти непоносимо за Уолас.

Всъщност Нютон играеше особена роля в живота на Уолас (а и той в Нютоновия, както ще видим скоро). Докато другите велики математици и физици просто са били затруднени в работата си поради липсата на съвременни изчислителни средства, то Нютон бе пропилял толкова много ценно време за други, ненаучни занимания! Та само квазирелигиозните му писания, повече от половин милион думи, надминаваха по обем всичките му научни трудове. Каква загуба за науката! Уолас не можеше да се начуди каква ли е била причината за толкова пропиляване на Нютоновите способности и отегчаваше приятелите си до границата на издръжливостта им с постоянни разсъждения върху тази загадка. Но въпреки това всички те много обичаха Уолас, възхищаваха му се и го търпяха.

Съчувствието на Уолас към предшествениците му бе толкова дълбоко, че дори когато порасна и собствените му изключителни способности като математик-

физик му спечелиха международна репутация, мисълта за безкрайните мъки на научните му прадеди никога не излизаше от главата му. И затова бе много благоприятно, че най-голямото му откритие му даде възможност да направи нещо! Уолас Джон Стайнхоуп се закле да помогне. Той бе убеден, че това е мисията му на земята – и нито можеше, нито би се поколебал. Така че, когато закопчаваше презрамките на раницата с машината на времето на гърдите си, възлението му бе лесно разбираемо.

– Успях. Готов съм. Ще се върна в миналото и ще поднеса този дар, този ключ към душевното облекчение, в знак на признателност към великия Нютон! – Уолас държеше в ръката си малък, но мощен джобен калкулатор. Той бе истинско чудо на съвременната електроника. Калкулаторът съдържаше интегрирани в голям мащаб схеми и микропроцесорен чип Зет-8000 и се захранваше единствено от малка, самостоятелна атомна батерия. Можеше да събира, да изважда, да умножава и да дели, да намира квадратни и кубични корени, тригонометрични и хиперболични функции, да повдига на степен, да намира логаритми – и всичко това за някакви си микросекунди, Освен това бе програмируем и микропаметта му можеше да съхранява 500 инструкции.

Отговорите калкулаторът показваше на екрана си с червени светодиоди, което щеше да освободи младия Исак от оковите на оскъдните му математически средства. Сега Нютон щеше да се раздели завинаги с логаритмичните таблици!

Но Уолас Стайнхоуп не бе глупак. Той разбираше и се страхуваше от парадоксите на времето. Знаеше, че тайната може да се повери на Нютон, но калкулаторът не биваше да оцелее след неговото време. Затова Уолас бе вградил в него малък топлинен механизъм за саморазрушение. След пет години работа, калкулаторът щеше автоматично да се разтопи и да се превърне в неузнаваемо обгоряло парче шлак. Но пет години щяха да са достатъчни, за да се завърши работата и да се освободи могъщият мозък на Нютон от досадните изчисления.

Изключително доволен при мисълта за голямата добрина, която му предстоеше да извърши, Уолас нагласи пространствено-временните координати за веселата стара Анелия, щракна ключа и изчезна.

* * *

Той се материализира в Линкълншир през пролетта на 1666 година и тръгна на среща със съдбата. Това бе втората и последна година от голямата чумна епидемия и Нютон,

търсейки спасение от агонията и смъртта, които разкъсваха Лондон и заплашваха колежа Тринити в Кеймбридж, се бе завърнал в къщи, за да работи в уединение. Годишите на Черната смърт бяха златните години на Нютон – през тях той щеше да разработи основите на висшата математика, да обясни цветния спектър на бялата светлина и да проумее принципа на закона на притеглянето. Но колко по-лесно би станало всичко това, ако можеше да бъде освободен от спящите го вериги на безкрайните изчисления. Подаръкът на Уолас щеше да ги свали.

* * *

Бе ранна вечер и като следваше картата на местността, съставена от негов приятел – картограф и любител-историк, Уолас се добра до притихналото градче Улструп-он-Колстърюърт. Точно тук, в малка ферма, Уолас щеше да се срещне със своя герой от древността. Ръмеше слаб студен дъжд. Той се приближи към вратата. Отвътре мъждукаше лоена лампа, в през полупрозрачното стъкло се виждаше силуетът на човек, приведен над масата. От комина се извиваше уханен дим на добре изсъхнало дърво за горене сякаш, за да извести, че вътре има живот.

Сърцето на Уолас щеше да се пръсне от

вълнение. Той почука на вратата. След миг силуетът се изправи и се отдалечи от прозореца. Вратата се отвори и на прага застана Исак Нютон, млад двадесет и три годишен човек, с интелект, който Хюм и Волтер смятаха за „най-великия и най-рядък гений, който някога се е появявал, истинско украшение и образец на човешкия род“. Ако не бе важността на мисията, която сам си бе възложил, Уолас би принадлежал от цялото това вълнение.

– Тук ли е домът на Исак Нютон? – попита той с разтреперан глас, с какъвто влюбените обикновено разкриват най-съкровени си чувства.

Младежът, среден на ръст, с гъста коса, която вече бе започнала да се прошарва, отвори широко вратата и рече:

– Това е моят дом, странниче. Влизай в стаята, моля те, преди да си се поболял от влагата.

Исак въведе Уолас в стаята и мълчаливо наблюдаваше как гостът му сваля мокрото си палто и шапката. Преносимата машина на времето той постави внимателно на пода до стената. Калкулаторът бе навредим в пластмасовия си калъф в джоба на Уолас.

– Благодаря ти, мастър Нютон, Може ли да седнем и да поговорим. Струва ми се, че ще ти трябва време, за да размислиш върху

думите ми.

Исак посочи стола при масата, премести друг стол от тъмния ъгъл и седна до Уолас.

– Речта ти звучи особено, странниче, От тукашните места ли си или пътуваш отдалече? Моля те, започни бавно с разказа си.

Уолас се разсмя високо при този въпрос – реакция, която се дължеше на нервната превъзбуда, която го бе обзела, и сам се изненада от това, Исак също бе изненадан.

– Прости ми, моля те. Това е, защото идвам толкова отдалече, за да се срещна с теб. Разбираш ли, аз идвам от бъдещето. – Уолас не бе човек, който има навик да притиска картите в гърдите си.

Сега бе ред на Нютон да се изсмее.

– О, това е много смешно. Да не си приятел на Бароу от колежа Тринити. Такъв номер е в неговия стил. От бъдещето, няма що!

При вида на листата, разхвърляни върху работната маса на Нютон, Уолас изпита истинска болка в очите. Какви ли чудеса предстоеше да се родят там. При всяка друга обстановка, той би попитал какво съдържат, но жребият бе хвърлен. Трябваше да убеди Нютон в правдивостта на разказа си.

Налагаше се обаче да го стори много внимателно. В никакъв случай не биваше да

насочва интереса на Нютон от калкулатора към машината на времето. Трябваше да направи нещо драматично, нещо, което да прикове и задържи вниманието на неговия идол.

– Да-да, разбирам, че ти в трудно да повярваш. Но погледни тук. Това ще те убеди, че говоря искрено. – Уолас извади лъскавата черна калъфка на калкулатора от джоба си и го включи. Светодиодите на екрана блеснаха в яркочервено в сумрачната стая. Исак отвори широко очи и дръпна стола си назад. Дали се бе изплашил?

– В името на нашия Спасител, това дело на Луцифер ли е? Очите му блестят с цвета на неговото царство. Ти сигурно си някой от земните му вестители?

– О, боже, не, не съм. Погледни, мастър Нютон, нека да ти покажа, че тук не се крие никаква черна магия, никаква измама. Всичко е напълно разбираемо в светлината на природните закони. Това е автоматичен калкулатор, устройство, с което могат да се извършват всички твои безкрайни изчисления.

При тези думи Уолас натисна кутията на калкулатора от двете ѝ страни, освободи капака и го отвори. Пред очите на Исак се разкри вътрешността на електронното чудо, наблъскана с печатни платки, множество

интегрални схеми, малкия екран със светодиоди и капсулираната атомна батерия. Исак не можеше да откъсне поглед и Уолас видя, че естественото любопитство на великия му ум започва да побеждава първоначалната враждебност.

– Но къде се зъбните колела, лостовете, пружините и храповиците, които извършват изчисленията? Виждам само черна кутия със светлинки, които светят в червено – а как става това, къде е лампата или свещта, която дава светлината? – и мно̀го малки части със странни форми. Очевидно в кутията ти няма нищо, което да се движи.

– О, всичко става с електроника, мастър Нютон. Централният процесор има достъп до транзисторната памет, която съдържа декодиращата логика, необходима за изпълнение на съответните алгоритмични процеси, чрез които се намира отговорът на конкретната задача, въведена с тези копчета. Действителната работа в кутията се извършва чрез контролираното движение на електрони и дупки в подходящо обработен полупроводников материал под въздействието на електрични полета, индуцирани... – Уолас, все още обзет от ентузиазъм, говореше без да спре и да помисли за безкрайната техническа пропаст, която го разделяше от Нютон.

– Стига, стига – извика Исак. – Разбирам само две-три думи, а смисълът им ми е съвсем непонятен. Но явно, за да се извършват изчисления, трябва да се извършва механична работа, а това означава движение. Пак повтарям, в твоята кутия нищо не се движи. Как може да работи?

Уолас бе объркан. Той бе пренебрегнал стотиците години прогрес след времето на Нютон и това бе глупава грешка, грешка на дете.

– Извинявай, мастър Нютон, говоря прекалено бързо, за да ме разбереш.

Исак го изгледа намръщено, но Уолас не забеляза, че е засегнал гордостта му. Значи така, говорел много бързо! Уолас се готвеше да изложи нещата на по-солидна техническа основа, но изведнъж замръзна. Това бе невъзможно! Нютон наистина бе гений, но въпреки това задачата бе невъзможна. Уолас би трябвало да му обясни уравненията на Максвел, булевата алгебра и строежа на компютъра, електрониката и технологията на производство на полупроводникови устройства. Всичко това бе прекалено много и освен това представляваше опасност! Какви ли щяха да бъдат потенциалните темпорални парадокси на всички тези знания извън правилната им последователност във времето? Дали Нютон – съвсем невинно – не

би могъл да разкрие някоя частица от тези знания извън естественото ѝ място в историята? Уолас се поколеба и щом видя, че Исак отново започва да го гледа подозрително, разбра, че трябва да стори нещо, каквото и да е, веднага.

– Не можеш да отречеш онова, което виждаш с очите си – отвърна Уолас. – Нека да ти покажа как действа. Ще разделя две числа, като само натискам копчетата. Гледай. – И той набра наслуки числото 81918, делено на 123. Горкият Уолас, сред всички възможни числа, той бе избрал най-неподходящото.

След милисекунди отговорът светна на екрана с огненочервени цифри. Уолас погледна гордо резултата и след това, като вече предвкушаваше учудването на Исак, се обърна да погледне великия човек. От онова, което видя, го побиха тръпки, а кожата му настръхна. Нютон бе паднал на колене с изцъклени очи и ръце, вдигнати сякаш за молитва.

– Белегът на Звяра, това е белегът на Звяра! Така пиша в Откровението на Йоана: „Тука е нужно мъдрост, който е разумен, нека сметне числото на Звяра, защото е число на човек; а числото му е Шестстотин шестдесет и шест!“

Нютон стана, отпусна се на стола си и продължи:

– Дяволската ти кутия носи белега на господаря си. Сега няма никакво съмнение, че тя наистина е творение на Падналия архангел!

Уолас бе изумен от яростното поведение на Нютон. Геният на XVII век отново се бе изправил на крака, бе отишъл заднешком до камината и сега стискаше в ръка горещия ръжен.

– Чакай, моля те, почакай. Последни, сега ще умножа две други числа, виж... – Уолас бързо набра две числа и отговорът блесна, изписан с червените светодиоди. Исак първо отвори широко очи от уплаха, като видя чудото, което вършеше тази вълшебна електроника, а после ги затвори.

Уолас започна да се отчайва – той не бе очаквал нищо подобно.

– Не разбираш ли... представи си колко отегчителна работа, колко ненужен труд ще ти спести тази машина. И тя е твоя!

– Така ли? Но само срещу душата ми! Нали винаги такава е цената, която дяволът иска за прелъстителните си дарове от ада!

Като изкрещя последните думи в лицето на Уолас, Исак вдигна ръжена високо над главата си.

– Върви си пратенико на мрака! Сега знам, че си служител на бащата на Антихриста, но всемогъщият господ ще ме запази, стига да

остана непоколебим във вярата си. Върви си или ще пръсна мозъка ти по пода, на който си стъпил!

Исак бе отворил широко очи, а с устата си пръскаше слюнка. Уолас се стъписа при вида на този дивак, който го заплашваше със смърт.

– Моля те, моля те, изслушай ме, моля те. Моля те да разбереш... аз самият съм учен, точно като теб. Схващането за дявола и всичко, свързано с него, противоречи на моите вярвания. Как мога да съм служител на дявола, след като аз дори не **признавам съществуването му! Трябва да ми повярваш!**

– Богохулство! – изкрещя пронизително Исак. – Собствените ти думи те издадоха. Да отречеш съществуването на Сатаната в този грешен свят означава да отречеш и съществуването на Господа. Сега напусни дома ми, тъмен звяр от пъкъла, или кълна се в небесата, аз ще те унищожа!

И като изрече тези думи, Исак замахна с ръжена и само по чудо не уцели Уолас.

Онемял и объркан от това неудържимо избухване, Уолас пхна калкулатора в джоба си, грабна шапката, палтото и машината на времето и тичешком излезе от къщата. Забързан в студената дъждовна нощ, той се обърна само веднъж и видя Исак Нютон на

светлината на отворената врата.

– Върви си, върви си, клетки пратенико на Господаря на злото. Връщай се в смрадливия си пъкъл при вечния адски огън. В този дом се прекланят на светата троица и тук няма място за такива като теб!

Уолас се впусна в нощта, а незакрепената машина на времето подскочаше и го удряше в гърдите.

Той тича, без сам да знае колко дълго, докато накрая падна изтощен до някакъв поток, придошъл от дъжда. Уолас плачеше от гняв, безпомощност и изненада. Да бъде изгонен от великия Нютон! Пратен по дяволите! В ужасния си гняв Уолас захвърли и калкулатора в потока и набра координатите на завръщането си. Той се стопи от света на Нютон така бързо и безшумно, както бе пристигнал.

* * *

Колкото до самия Исак Нютон, след като бе прогонил пратеника на дявола от дома си, той се бе върнал с разтреперани крака на масата. Той отмести настрана грубите си изчисления на орбитата на Луната около Земята и се закле да се покае пред Спасителя. По някакъв начин бе показал, че вярата му е недостатъчна и бе подложен на изпитание. А изпитанието сигурно още не бе свършило. И той отново насочи

превъзходния си ум към задачата да определи как точно е изменил на своя бог Йехова. Той взе в ръка перото и написа първата от многото стотици и хиляди думи, които религиозните трактати щяха да отнемат от времето, отсъдено му да живее.

* * *

Пет години по-късно, много след като Нютон се бе завърнал в Кеймбридж, група деца, излезли на разходка, се изплашиха от гейзера пара, който изригна изведнъж от близкия поток. След малко, когато изригването свърши, най-смелото (или най-безразсъдното) от тях огледа внимателно дъното на потока – намери само няколко парчета причудливо усукан, горещ – както си спомни момчето, – твърд черен камък и ги захвърли обратно. Случката скоро бе забравена.

* * *

Уолас Джон Стайнхоуп се появи в собственото си време, което отстоеше на повече от 300 години от Нютоновото. Общо взето, той си остана същия, както преди пътуването си – любезен, щедър и чувствителен. Готов да се притече на помощ на всекиго – човек или животно, – той се раздаваше направо безразсъдно. Всъщност, що се отнася до приятелите му, той им се струваше дори още по-добър (те естествено не знаеха каква е причината за тази толкова желана промяна, но ако я знаеха, биха аплодирани).

Нали разбирате, Уолас Джон Стайнхоуп никога вече не спомена с добра дума Нютон; нещо повече, той изобщо престана да го споменава.

Последният лов

Научно-фантастичен разказ

Юрий Константинов

– Аз трябва да го убия сам – натърти решително ереянинът. – Ето с тези ръце – протегна той пред себе си юмруци. – Да усетя как в него затихва животът...

Почти незабележима сянка на досада премина по загорялото лице на мъжа, седящ отсреща на откритата тераса на извънградската вила. Тромавото тяло на Егера едва се побираше в гъвкавите обятия на биокреслото, готово всеки миг да измени формата си, Егера замислено прехапа устни, погледът му се плъзна покрай застиналия в очакване ереянин – натам, където зад тъмнеещата гора трептеше изумруденото сияние на мегаполиса.

Ако ереянинът можеше де чете чужди мисли, сигурно би се почувствувал оскърбен.

„Още един, мечтаещ да потопи ръцете си в кръв – мислеше Егера. – Колко време е нужно за премахването на тази човешка страст, завещана от прадедите. Виж, те са можели да си позволят разкош като лова, Тогава ловците не са били обявявани извън закона.“

– Значи настоявате всичко да бъде

истинско? – попита отново той.

– Да – трепна ереянинът, – както преди стотици години. И оръжието трябва да бъде древно, със заряди от ... Как се казва този гърмящ прашец?

– Барут – отговори Егера. Той гледаше ереянина с някакво отчуждено съчувствие – както лекарят, открил смъртоносни симптоми, гледа болния.

– Бих могъл да ви намеря кожа – реши все пак да предложи Егера, надявайки се на чудо, – истинска кожа...

– Трябва ми самият звяр – настояваше ереянинът. – Искам сам да го убия и одера. Чуйте – в погледа му пламнаха искрите на подозрителността – приятели ви препоръчаха като един от малкото специалисти, способни да организират истински лов тук, на Земята. Последните години прекарах на отдалечените спътници на Ерея и мечтаех, разбирате ли, мечтаех за такъв лов. Бях закачил в каютата си стара холограма с изображението на леопард. Имах време да обмисля всички детайли. Въобразявах си как бавно ще напълня

старинните патрони, как ще вдъхна мириса на овлажнелите листа в есенната гора. Това не би ви се сторило чудачество, ако бяхте прекарвали толкова време далеч от Земята. А вие ми предлагате кожа...

– За мен беше важно да се убедя, че наистина не можете да минете без това – отговори Егера. – Добре, ще ви организирам лов. Макар че... колко време ви е нямало на Земята?

– Повече от осем години.

– През това време тук много неща се промениха. Планетарният съвет издаде закони...

– Вдигате си цената? – усмихна се ереянинът. – Не се тревожете, няма да се пазаря.

Егера погледна в зениците на ереянина и усмивката по устните му угасна.

– Цената... – произнесе той презрително. – Колкото и да платите, все ще е малко. На Земята почти не останаха животни. Хората като вас, родили се и прекарвали по-голямата част от живота си на други планети, трудно могат да осъзнаят какво означава това. Искате да убивате? Моля, отидете на гала-сафарито...

– Как ли не – промърмори ереянинът, – Да хабя сили и време да стрелям по несъществуващи фантоми, по някакви

обемни изображения. Не, тази атракция не е за мене.

– Гала-сафарито е само един от начините да се запази животното – каза Егера. – Има и други...

– Виждали ли сте някога жив елфаузавър? – прекъсна го ереянинът.

Егера поклати глава.

– Убивал съм тези твари на Ерея още преди да забранят техния лов. И след това – добави той след пауза. – Това е огромна движеща се планина-паст, способна да погълне всичко, което е поне малко по-слабо. Не съм срещал нищо по-страшно. Но всеки път, когато поразявах бронираното му тяло с лъчев заряд, изпитвах нещо като угризение на съвестта. Елфаузавърът няма нужда да се дебне, той не може да се измъкне изпод мерника и няма почти никакъв шанс да ме убие. Това не е лов. Истински лов е възможен само тук, на Земята.

– Е, добре – въздъхна Егера, – ще приготвя антикварно оръжие. Естествено ще откажете да ви придружа?

– Само ми покажете пътеката – кимна ереянинът. Чертите на лицето му се отпуснаха. – Радвам се, че ме разбрахте. Това наистина ми е необходимо, нищо не може да се направи. Само искам да попитам...

„Естествено – помисли Егера, – те всички питат за това. Защото в душата си все пак съзнават какво означава лов – лов на Земята.“

Той мълчеше, давайки възможност на ереянина да промълви:

– Много ли има още... от тези животни?

Егера му отговори както на всички:

– Онзи, по когото ще стреляте, не е последният.

И също като всички ереянинът се облегна назад в креслото и се усмихна.

* * *

Стадото сърни стремително пресече рядката гора, оставяйки след себе си ивица отъпкана трева, премесена с пръст, няколко съборени сухи клонки и мирис, който опияняваше звяра.

Леопардът още веднъж подуши с наслада прясната следа. Светът се състоеше от множество миризми, течащи по въздуха като невидими ручей, които го обливаха и будеха неясни желаня. И нямаше мирис, по-вкусен от този – мирис на храна, на живот. Той го зовеше, разгорещаваше кръвта му. Огромната котка прескочи с няколко безшумни скока поляната, наведе глава и побягна по следата в бърз тръс, с който можеше да измине не един километър. Внезапно леопардът спря, като че се натъкна

на прозрачна стена. Чувствителните му ноздри доловиха друг мирис, който често придружава смъртта. Леопардът се сви в тревата, опитвайки се да разбере откъде идва опасността. Тя беше някъде наблизко, невидима, засега, но реална като гнетящо затишие преди ураган. Звярът я усещаше дори не по миризмата, а с всяка клетка на гъвкавото си, съвършено изработено от природата тяло. Точно тази необяснима свръхчувствителност вече неведнъж го беше спасявала.

Преди стотина години ловецът и звярът можеха да застанат един срещу друг на пътеката. Сега вече човекът получи възможността да убива, без да напуска комфорта на мегаполиса. Опасността стана неуязвима, безплътна. Стволът на дървото можеше да се взриви, превръщайки се в облак газ, който убива мигновено, но запазва непокътната скъпоценната кожа. От главозамайваща височина можеше да се откъсне тънка самонасочваща се игла-заряд, от която няма спасение, а от невидима засада в скалите – да пръсне смъртоносен лъч.

Само свръхчувствителните към опасността получаваха шанс да останат живи. Когато и те останаха твърде малко, цялата територия на Земята около

мегаполисите беше обявена за резерват. Планетарният съвет издаде по-строги закони срещу ловците. Най-закоравелите заплашваше изгнание от Земята и дори още по-сурово наказание, като за особено опасни престъпници.

И все пак се намираха такива, които като наркомани – не можеха да не ловуват. Някои проявяваха страхотна изобретателност, изплъзвайки се от контрола на специалните спътници и хеликоптерите на егерите. Някои бяха готови да заплатят каквато и да е цена за няколкото мига, изпълнени с тръпчиво наслаждение и риск.

...Звярът отскочи встрани, вдигайки облак от паднали листа, и побягна със скокове, като не можеше да се избави от гнетящото го предчувствие. Това беше един от тридесетте леопарда, останали по онова време на Земята.

* * *

Егера помогна на ереянина да нахлузи петнистия комбинезон и да пристегне патрондаша. След това грижливо извади от калъфа двуцевка. Ереянинът разгледа пушката, надникна в цевите, няколко пъти запъна и спусна петлетата, поклати възхитено глава. За пръв път държеше в ръцете си толкова древно оръжие.

Егера му обясни как да се прикрива и

какво да прави, ако се появи патрулен хеликоптер. Не беше сигурен, че ереянинът запомни напътствията – изглеждаше твърде възбуден.

От другия калъф Егера извади още една пушка, която изглежда не отстъпваше по възраст на първата.

– За какво ви е? – не се сдържа ереянинът.

– Всеки има своя лов – отговори неопределено Егера.

– Разбирам – кимна ереянинът, макар че нищо не разбра.

Те навлязоха в гората. Напред вървеше Егера, след него ереянинът тихо го следваше. Егера мислеше за жена си. Когато я целуна привично на тръгване, тя попита:

– Точно ли стреляш?

Той кимна учуден, а тя продължи:

– Познавам те вече няколко години и ти все още нищо не си донесъл от гората. А древните ти пушки миришат на барут. По кого стреляш?

Той знаеше, че тя рано или късно ще зададе този въпрос, но все пак не беше готов за него.

– Ще поговорим по-късно, след... – отговори Егера и тръгна, а сега недоизказаността го мъчеше. Той мислеше как по-добре да обясни на жена си на какъв

лов ходи всичките тези години. Тя беше много по-млада, деца нямаха и той се страхуваше да не я загуби.

Когато до пътеката останаха десетина крачки, те се спряха.

– Ще ви оставя тук – каза Егера. – Виждате ли колибата вдясно? Тя е за в случай на дъжд. Най-важното е да не изпуснете звяра, Той непременно ще дойде.

Ереянинът кимна и Егера си тръгна, сякаш изведнъж се разтвори в златистия есенен здрач. Ереянинът погледне след него, после тръгна напред. След като се огледа, той се настани удобно зад едно паднало дърво, обрасло с мъх. Лек, влажен, миришещ на гъби вятър го лъхаше в лицето и ереянинът разбираше, че звярът, колкото и да е предпазлив, няма да може да го подуши.

И Егера разбираше това. От привичното си укритие на хълмчето той виждаше по-голямата част от пътеката и напрегнатия профил на ереянина. Той наистина се оказа добър ловец – двамата едновременно забелязаха звяра. Егера безстрастно наблюдаваше как ереянинът се цели дълго, с наслаждение, как плавно, почти нежно пръстът му докосва спуська...

Леопардът познаваше добре пътеката – по следите си, по миризмата. И макар че този път криеше в себе си нещо непознато,

неразбираемо за него, той отново и отново идваше на пътеката. Свъръхвнимателен, той прекрачваше тук някаква забранена граница, страшна и недостъпна за повечето му роднини, отгатвайки с инстинкта си, че това е пътят към спасението.

Звярът пристъпваше меко, вслушвайки се в гората, неотделим от заобикалящите го треви, дървета и камъни.

Внезапно предчувствието, което никога не му изменяше, го накара да се хвърли на земята с широко разтворени лапи. В същия миг в горската тишина изплющя рязък, отривист звук...

...В горската тишина изплющя рязък, отривист звук, ереянинът трепна зад своето дърво, усетил под плешката си къс жилещ удар и почувствува, че се проваля в някаква ослепяваща го бездна. Без да изпуска топлия приклад, той се просна на посипаната с листа земя, отметнал безжизнено глава. Застаналото му лице запази израза на радостно предчувствие.

* * *

Егера наведе пушката си и изхвърли горещата гилза. После се изправи и се спусна към неподвижно лежащия ереянин. Приседна на дървото и гледа известно време побелялото му лице. После се обърна и очите му се срещнаха с жълтите очи на

звяра. Леопардът се приближи и потърка муцуна в ботуша му. Егера извади от пакета парче месо. Той гледаше как леопардът яде, като облизва също като котка тревата, където е лежало месото. След няколко минути в далечината се показва бръмчащата точка на патрулния хеликоптер и звярът изчезна.

Пилотът излезе от кацналата машина, след него се изтърколи сребристото кълбо на медицинския робот. Пилотът се здрависа с Егера и седна до него, а приличащия на метален паяк робот приближи до лежащия ереянин и подвижните му манипулатори замърдаха във въздуха.

– Колко пъти вече – каза пилотът, гледайки ереянина – и все не мога да свикна. Колко много прилича на мъртвец.

– След два дни ще бъде по-жив от нас двамата – отговори Егера.

Роботът извади от тялото на ереянина остатъците от пластмасовата ампула и ги хвърли встрани.

– Силфидомин? Както винаги? – попита пилотът.

– Както винаги.

– Значи след няколко дни той ще се събуди, но вече няма да бъде той...

– Няма да бъде точно той – поправи го Егера неохотно. – Просто желанието му да убива ще изчезне. Това беше последният му лов.

Роботът сръчно наместваше тялото на ереянина в меката капсула. Известно време те наблюдаваха бързите и точни движения на автомата.

– А кога ще бъде твоят последен лов? – попита пилотът, като ставаше.

Егера го изгледа, после премести поглед към зелените свещи на младите ели, които се издигаха в далечината, и видя познатите, налети със златист огън очи. За миг цялото му същество бе пронизано от почти мистичен ужас – стори му се, че звярът разбра въпроса и също чака неговия отговор...

Купувачът на знания

Научно-фантастичен разказ

О. Х. Лесли

Нева не обичаше да носи вечерния вестник в къщи. Плашеше я нетърпението, с което мъжът ѝ Кол изтръгваше вестника от ръцете ѝ. Гледаше го как прелиства припряно, докато намери страницата с обявите. Тя знаеше какво ще последва. Дишайки тежко, сумтейки с възмущение, погледът му шареше по изпълнените колони на вестника, а след това захвърляше смачканите листове под колелата на инвалидния си стол.

Но този път това не стана. Когато Нева влезе. Кол я посрещна с кротка усмивка и неговото умно, фино лице остана спокойно. Когато тя сложи вестника на коленете му, той го отбори без да бърза и даже хвърли поглед на заглавията, преди да мине към страницата с обяви.

Ободрена от държанието му, Нева каза:

– Кол, хайде остави, това толкова те разстройва.

Той се усмихна:

– Няма нищо, мила. Днес се чувствавам чудесно. Нищо не може да ме разстрои.

– Толкова съм щастлива!

Тя седна в краката му и сложи русата си глава на коленете му. Той погали дългите ѝ меки коси. Даже и в този полумрак белите нишки личаха. Кол почувствува болка – та тя беше само на тридесет години!

След малко той пак се развесели:

– Добре, миличка! Но нека да прочета вестника! Кой знае, може пък да намеря идеалната обява: „Търсим специалист по психосемантика, желателно инвалид. Високо заплащане, намалено работно време...“

– Кол!

Той я подкани.

– Хайде, богиньо, иди да свариш няколко картофа – умирам от глад.

Тя стана и като си подсвиркваше някаква мелодия, се запъти към уютната кухничка на техния двустаен апартамент.

Кол Дънхю разтвори вестника и, като следеше с пръст отгоре надолу, прегледа колоните с обяви, които предлагаха работа. Не беше много трудно да се убеди, че търси безнадеждно. Неговата специалност беше смятана за непрактична и, което е по-лошо, малко хора я владееха. За съжаление само в

тази област той беше изключителен специалист.

Кол стисна дръжката на инвалидния стол, като така подтисна нарастващото чувство на гняв и отвращение към самия себе си.

После обърна на другата страница и започна да чете обявите за покупко-продажби, Както винаги, повечето бяха обяви на посредническото бюро „Купувам-продавам“ (К-П) и предложения от посредниците на бюрото „Придобийте знания“ (П-З) или от частни лица.

„Продавам знания (съвършени) по минералогия, завършил колеж Кристалография, геология, минно дело. С дваисетгодишна практика. За сведения: Ню Йорк 7, бюро „Адамс „П-З“.

„Продавам перфектни знания по френски. Завършил френско училище, живеещ постоянно във Франция. Готов да пожертвува всичко. Телефонирайте след шест часа, Оксфорд, 5-99-00.“

„Продавам знания в нова област по съпротивление на материалите. Инженер, с тригодишно обучение в колеж и четири години стаж по специалността. За сведения в отдела на Харви от бюрото (П-З), Бруклин, Гранд, 150.“

Кол набързо прегледа и обявите за покупки. Най-после откри нужната обява,

която се появяваше във всеки брой на вестника.

„Купувам знания в различни области, без ограничения. Заплащане максимално, осигурявам и всички вноски на бюрото „П-З“ и неговите подразделения. Обърнете се към: Ню Йорк, 17, Медисън 585, Бюро „П-З“, Отделение Мейн.“

Кол все още се вглеждаше в думите, когато от кухнята излезе Нева със спретната престилка, която подчертаваше стройната ѝ фигурка. Кол ѝ се усмихна.

– О, Кол, не можеш да си представиш колко ми е хубаво, когато си такъв!

– Нямам ли право и аз да съм щастлив? Днес съм поласкан. Заинтересуваха се от моята особа.

– Така, значи! – тя смешно наклони главата си напред, като че ли се преструваше на ревнива жена. – И коя е тази блондинка?

– О-о, но ти знаеш, че си единствената блондинка в живота ми. Ако трябва да говорим сериозно, това е един нисък и плешив човечец от фирмата, която се нарича бюро „Мейн“. Един от тези чиновници – търговец на знания.

Нева помръкна. Предпочиташе да не слуша нищо за тези бюра „П-З“. Цялата система за купуване и продаване на знания я

плашеше и я изкарваше извън релси. Веднъж Кол се опита да ѝ обясни как става това, но тя си запуши ушите и отказа да слуша. Да търгуваш със знания, какъв леден цинизъм, с какъвто играят на борсата – това е безбожно, това значи да нямаш нищо свято в душата си.

– И какво искаше той? Защо е дошъл при нас?

– Сега ще ти обясня. Доколкото разбрах от думите на моя малък, плешив приятел, цялото това бюро „Мейн“ е предприятие, което обслужва само един-единствен човек. Той говореше много внимателно наистина, но от думите му аз разбрах...

– Не разбирам за какво говориш.

– Е, знаеш как действуват тези бюра „П-3“. Те са само посредници. Който иска да продаде своите знания, с тяхна помощ намира купувачи. Така правят и тези, които искат да купят знания. Бюрото прибира вноските и в края на краищата всички са доволни.

– Но самите те не... – Нева с мъка преглътна – се занимават с процеса...?

– Не, те не извършват прехвърлянето на знания. Това е работа на самите купувачи и продавачи. Те намират някоя подходяща за трансформация специализирана лаборатория за „П-3“. Но ето какво разбрах

аз за бюрото „Мейн“ – то е собственост на Емерсън Уери.

– На кого?

– На Уери. Вече ти разправях за него. Той е ужасен богаташ. Има много атомни заводи. Само че на Уери му омръзнало да събира долари. Сега купува знания, разум.

Нева потрепери. Погледна към кухнята, откъдето се чуваше обичайното успокояващо бълбукане на врящата в тенджерката вода. Тя не обичаше разговорите за купуване и продаване, но днес Кол беше толкова добре настроен, че тя не се реши да му противоречи. Само попита:

– Но защо, Кол? Защо му са всички тези знания?

– Иди ги разбери! Тези богаташи много често се стремят към власт. Вероятно и Уери е такъв. И сигурно главата му е претъпкана с тези дяволски знания, повече отколкото на който и да е друг в света. И все не му стига.

– Но защо?

– И аз се чудя. Израснал е в бордеите, бил е бедно момче, не знаел дори да чете. Може би сега му се иска да се сравнява с всички „люксови момченца“, като купува това, което те знаят. Но кой би могъл да си представи, че ще му дотрябва психосемантика?

Нева беше потресена.

– Кол!

– Не се вълнувай толкова – усмихна се той. – Нямам намерение да си продавам знанията. Може специалността ми да е скромна, може даже да не мога да изхранвам семейството си, но това е всичко, което имам.

– Ужасно! Да ти предлагат такова нещо!

– И защо пък не? Това също е бизнес. Аз имам това, от което се нуждае Уери, а той пък предлага пари. Няма защо да се разстройваш.

Нева потрепери, стана ѝ противно.

– Бър-р! Повръща ми се. Да окрадеш мозъка на човек, като изтръгнеш знанията му, както... както се изтръгват зъби. Ако това се случи с тебе, Кол, не бих могла да го понеса.

– Дори и за пет хиляди ли?

Кол се протегна към нея и я прегърна. После прошепна:

– Понякога ми се струва, че съм се побъркал. Може пък този, плешивият, да е прав. Пет хиляди ще ни бъдат много полезни, мила. Няма да ни стигнат за дълго, но ще ни помогнат. Пък може и на мене да ми стане по-добре, ако си пречистя мозъка от тая психосемантика.

– Не говори така!

– Не е ли така? Каква полза имам от нея, Нева? Какво повече съм аз от безполезна

вещ в този стол?

Той изпадна в депресия и Нева го прегърна силно, за да му даде малко сили.

– Ти си талант, Кол – горещо го убеждаваше тя. – Никога не забравяй това. Не помниш ли, че ти го казаха още в университета?

– Талантите също трябва да ядат. Техните жени също. Помниш ли моята книга, нещастния ми шедьовър в тираж 517 екземпляра.

– Чудесна книга беше! „Научен преглед“.

Той горчиво се усмихна.

– Кол! – извика Нева. И цялото напрежение на тази вечер се скъса като силно опъната струна, От очите ѝ потекоха сълзи като кипящата вода, която прехвърли ръба на тенджерата.

На другата сутрин Нева са събуди късно, след като беше спала неспокойно, Изскочи да направи закуска за Кол. Тя беше стенографка клас 3-А в кметството, но високата квалификация не ѝ даваше право да закъснява. Набързо целуна Кол и хукна.

Когато излезе, Кол обиколи със стола си стаята, опитвайки се да се настрои за работа и да се върне към поостарялата, разбита пишеща машина, която стоеше на края на масата. Статията по неговата специалност, написана до половина, плод на дълги

размисли, трябваше да се появи в малотиражно научно списание, което плащаше съвсем условно на своите автори, само заради престижа.

„Престиж и картофи – криво са усмихна Кол. Престиж печен, престиж варен, престиж със сос.“

Очертаваше се калпав ден.

Около единайсет часа, той вече беше написал осем реда на машината и се зарадва, когато звънецът на вратата прекъсна работата му,

Застаналият на прага човек свали шапка, светлината от прозореца блесна на неговото плешиво теме.

– Пак ли сте вие? – учуди се Кол. – Вчера вече ви казах, мистър...

– Бийч – вежливо подсказа плешивият, като влизаше към хола и сваляше палтото си. Той нежно стискаше лъскаво, кожено куфарче под мишница. – Вчера си беше за вчера – усмихна се плахо той. – Имах възможност да поговоря още веднъж с моя клиент и съм готов да ви направя друго предложение.

– Напразно си губите времето, мистър Бийч.

– Това не е сигурно. Още нищо не съм ви казал – той седна и щракна масивните металически закопчалки на куфарчето.

– Ето какво, мистър Уери направо се прекланя пред вашите знания и е щедър като никога досега. Да си кажа право, той надхвърли себе си.

– Слушайте, работата не е в цената. Просто не ми харесва цялата тая „П-З“ кантора и не искам да имам с нея нищо общо.

– Сигурен ли сте?

Кол се поколеба.

– Е, добре, казвайте цената и се махайте!

– Петнайсет хиляди – Бийч побърза да извади дебела автоматична писалка и развъртя капачката. – Вие трябва да подпишете първи.

– Чакайте! Нямам намерение да подписвам нищо.

– Може би не чухте добре? Казах ви – петнайсет хиляди.

– Много добре ви чух. Даже ако бяхте казали петдесет хиляди, пак не бих седнал да продавам мозъка си.

Плешивият погледна Кол, както свещеник гледа богохулник – смаяно, но с маска на безкрайна търпимост.

– А-а! – каза той накрая. – Разбирам. Изглежда вас ви плаши самият процес на трансформация. Вярно, не мога да ви се сърдя, мнозина имат лъжлива представа за това. Но нека да ви уверя, че това е толкова

просто, даже по-просто от операция на сливиците. Апаратурата на фирмата „П-3“ прави подробен запис на биотоковете – точно копие само на тези знания, които подлежат на трансформация. След „операцията“ вие просто оставате без тези знания, а пък купувачът ги придобива. А иначе вие не се променяте ни най-малко. Бъдете благоразумен, мистър Дънхю. Колкото по-скоро се разберем за лабораторията...

Кол втренчи поглед в широкия, плешив череп на мистър Бийч, като че ли се прицелваше къде най-добре да удари с брадвата. След това изръмжа нещо, дотътри се до вратата и я отвори.

– Вън!

– Но мистър Дънхю...

– Вън! И кажете на мистър Уври да отиде да граби мозъка на някой друг!

Плешивият припряно събра нещицата си и побърза към вратата.

– Е, добре, мистър Дънхю. Моля ви, не ми се сърдете. Аз си върша работата. Ще съобщя на мистър Уври вашето решение, но все пак, трябва да знам каква цена ще ви...

– Никаква! – изкрещя Кол. – И се махайте оттук!

Той затръшна вратата с такава ярост пред носа на мистър Бийч, че от стената падна

една снимка в рамка, като откри по-тъмен квадрат на избелелите тапети. Кол отиде и я вдигна. Стъклото така се беше счупило, че почти нищо не се виждаше от снимката. На нея бяха двамата с Нева, в деня на сватбата им. Тогава той беше изправен и висок.

За да завърши статията си му бяха нужни два седмици. След като я написа, той тръсна на масата за хранене една купчина листове, която после набута в кафяв плик. После написа адреса и се обърне към Нева, която шиеше нещо до прозореца:

– Ще го изпратиш утре, нали?

– Разбира се, Кол – тя погледна към него, като се намръщи. – Тревожи ли те нещо? Нещо си подтиснат днес.

– Просто съм зает. Свърших си статията. Сега остава да побързат и да я публикуват, а ние да се възгордеем.

– Какво е това?

– Не се безпокой.

Той се придвижи до бюрото и хвърли плика върху него. После взе получената през деня от бюрото „Мейн“ поща, понамръщи се и я хвърли обратно. Това движение не остана незабелязано от Нева.

– Какво е това, Кол? От кого е писмото?

– Пак от оная компания. Изглежда, че мистър Уери още не се е отказал от идеята си. Последното му предложение е за трисет

и пет хиляди. И ми се струва, че той няма да спре дотук. Ако издържим още от този чудак може да се изстиска и милион.

Нева заряза работата си.

– Не говори така. Няма да го издържа. Дори и за десет милиона.

– Не се вълнувай, миличка. Моята работа е всичко, което ми е останало на този свят. Не – побърза да добави той. – Нямам намерение да се продавам.

Нева се усмихна през сълзи и се притисна към него. Няколко минути по-късно някой позвъни на вратата.

– Мисис Дънхю? Казвам се Емерсън Уери – представи се новодошлият.

Нева притисна ръце към гърдите си.

Уери беше едър мъж. Изпълваше цялата врата. Сигурно тежеше поне сто фунта над нормата. Но майсторската ръка на шивача прикриваше пълнотата му. Лицето му имаше дребни черти, а очите му се скриваха от тежки вежди. Той влезе в стаята непринудено, като разнасяше из нея аромат на скъпи пури. Въпреки че не пушеше в момента.

Гостът свали шапката си и учтиво каза:

– Извинете ме за неочакваното посещение. Надявам се, че ще ми отделите няколко минути.

Кол се приближи към вратата да посрещне

госта.

– Какво обичате, мистър Уери?

– Вие ли сте Колвин Дънхю?

– Да.

– Ще ми позволите ли да седна за малко?

– Да – развълнувано каза Нева, като се опитваше да скрие уплахата си от този човек. Знаеше как се чувствава Кол сега.

Едрото тяло на Емерсън Уери изцяло скри стола.

– Няма да ви губя времето, мистър Дънхю. Но от днешния си разговор с мистър Бийч...

– Слушайте – съдържано каза Кол – този ваш наемник, мистър Уери, е като чума в нашия дом. Ще ви бъда много задължен, ако го отпратите. Разберете най-накрая, че аз не продавам знанията си. Точно това му казах днес и на него.

– Вече ми беше предадено – затова съм тук.

– Предложете ми милион – каза Кол. Преди малко подхвърлих на жена ми, че вие ще го направите. Предложете ми милион.

– Ако това е вашата окончателна цена...

Нева спря да диша. Дори и Кол беше потресен от готовността, която звучеше в отговора, но после се овладя.

– Не съм съгласен – каза той. Стоката не се продава. Сбогом, мистър Уери.

– Една минута само. Като идвах насам имах пред вид съвсем друго заплащане.

– Какво?

Уери се усмихна. Извади тънка пура от малкото си джобче и я предложи на Кол,

– Запалете, моля ви. На мен ми е забранено, а аз обожавам аромата на пурите.

– Не, благодаря ви.

Уери с въздишка прибра пурата, постави ръце на колената си и каза:

– Моето предложение, мистър Дънхю е за нещо много по-ценно от пари. Да ви кажа направо, въпросът е да ви изправим на крака.

Нева скочи от вълнение. Като нямаше къде да отиде, побърза да седне отново.

Кол мълчеше, като гледаше Уери.

– Звучи малко необичайно, разбира се – каза Уври. – Но аз съм тук с такова предложение. Когато ми отказахте за първи път, мистър Дънхю, аз сви позволих да проуча историята на вашата болест. Интересна история, вероятно вие сте чували, че аз притежавам доста широки познания в някои области на медицината...

– Които са купени и заплатени с пари – каза Кол.

– Точно така, купени и заплатени с пари. Но това ми позволи да проумея вашето

заболяване, Нещастен случай, увреждане на долните центрове на двигателната система. Съчувствувам ви.

– И после? – попита Нева с треперещ глас. – Кажете, какво искахте да кажете после?

Уери й се усмихна мило.

– Има един човек.

– И какво?

– Човекът са казва Уикрайт, той е доста известен лекар. Вие си имате специалност, мистър Дънхю и Уикрайт си има своя. И се е случило така, че той може да прави фини и сложни операции на пациенти с подобно заболяване. Неговите операции винаги са успешни.

В стаята стана толкова тихо, че дълбоката въздишка на Нева се чу съвсем отчетливо.

– Продължавайте – каза Кол.

– Днес говорих с доктор Уикрайт. Той вече не е млад и затова рядко използва своя талант на хирург. Неговите операции са скъпи – около десет хиляди долара.

– Не вярвам – рязко каза Кол. – Не съм чувал никога за него.

– Доскоро и аз никога не бях чувал за психосемантика – усмихна са Уери. – Но след като чух за нея, мистър Дънхю, реших да получа тези знания на всяка цена. Надявам се, че съм достатъчно ясен.

Нева застана до Кол.

– Не, мистър Уери, не е достатъчно. Ако Кол ви даде своите знания, гарантирате ли, че ще може отново да ходи?

– Почти съм уверен. Ако се съмнявате, идете при самия доктор Уикрайт, Но не разчитайте на благотворителност, мисис Дънхю, това няма да стане. Уикрайт е достатъчно богат. И ако се занимаваше с благотворителност, колко посетители щеше да има... – и той разпери ръце.

– Добре – каза Кол. – Ако това е всичко, което искахте да кажете, мистър Уери, можем да смятаме разговора за приключен.

– И това ли не ви интересува никак?

Нева понечи да отвори уста, но мъжът ѝ я прекъсна.

– Абсолютно – каза той – сбогом, мистър Уери.

Великанът се надигна.

– Поне обмислете предложението ми в края на краищата – додаде той. – Разбирам колко е трудно това за вас, мистър Дънхю. Такъв активен човек – и изведнъж прикован към своя затвор на колела. Ако бяхте здрав, бихте могли да получите добро място на преподавател. А вашата бедна жена, разбира се...

– Вън! – извика Кол.

Гостът стана, поклони се и излезе.

* * *

В петък вечерта, пет дена след посещението на Уери, Кол Дънхю се събуди от дрямката си в своя инвалиден стол и тревожно погледна кухненския часовник. Той показваше осем и половина.

От циферблата, той премести погледа си върху тъмния отвор на прозореца. На небето блещукаха звезди.

– Нева! – извика той високо.

Отговор нямаше. Той се уплаши. Като обезумял, поставен в клетка звяр, обиколи цялото малко жилище. Чак след пет минути се сети да запали лампата. После огледа стаята и се заслуша в тишината, която я изпълваше.

Той отида до телефона започна да набира служебния телефонен номер на Нева. След това се сети, че автоматът в службата ѝ се заключва в шест часа. Затвори слушалката и се приближи към вратата, като се вслушваше в звуците отвън. Тя никога не е закъснявала толкова! Ако нещо ѝ се е случило, за какво му е животът тогава?

В девет часа той чу познатите стъпки по стълбата.

– О, Кол – каза тя с влизането си – извини ме, моля те, трябваше да обиколя магазините. Мислех да си дойда към осем и половина, но имаше толкова народ...

– И какво купи?

– Какво купих ли? – тя прокара ръка по косите си с познатия му жест.

– Лъжеш ме, Нева. Не си била по магазините. Кажки къде ходи?

– Казвам ти, по магазините – тя захвърли палтото си и се упъти към кухнята. – Отивам да приготвя вечерята, веднага.

– Нева!

– Извинявай, Кол! Ти сигурно си умрял от глад.

– Не искам да ям. Искам да знам истината.

В кухнята Нева вадеше с трясък тенджери и тигани. Кол яростно се запъти след нея със стола си.

– Какво има, Нева? Какво си правила толкова време? Да не би... Да не би да е замесен някой мъж?

Тя се обърна толкова рязко, че закачи с крака си дръжката на един тиган и той с трясък падна на земята.

Нева се хвърли към Кол и зарови глава на гърдите му.

– Не, не! – още малко и щеше да се разплаче. – Не искам да си мислиш такива неща, Кол! Няма да ти позволя.

– Тогава къде беше.

Тя вдигна глава.

– За пари, Кол. Тази вечер спечелих малко пари. Може би не чак толкова много, но ако поговорим с този човек и разберем...

– Пари? За какви пари говориш?

– Седем хиляди и петстотин долара – най-високата цена, която дават, така ми казаха в Бюрото. Имах голям късмет, Кол, трябваше да се възползувам.

– И в какво се състоеше?

– „П-3“! – извика Нева.

– Какво?

– Бях в бюрото „П-3“ във вторник. На Четиридесета улица. Тогава не ми дадох надежда, но днес сутринта ми се обадиха. Аз исках десет хиляди, но изглежда не можах да намерят купувач...

– Какъв купувач? – той я хвана за раменете и силно я разтърси. – За какъв купувач говориш?

– Продадох моите знания по стенография.

Той я пусна, всичко му се завъртя пред очите.

– Кол, трябва да ме разбереш – тя се разплака, но той дори не я утеши. – Знам какво мислиш за това, но понякога се налага, пък и в съвсем безопасно, честна дума! Само че... сега вече няма да мога да работя както преди. Това е то. Ще трябва да си намеря някаква друга работа.

– Нева! – гримаса изкриви лицето му.

– Това беше много важно, Кол. Нима не разбираш? Сега няма да имаме работа с този Уери. Сега можем направо да отидем при доктора. Сега можем сами да му платим.

В очите на Кол избликнаха сълзи за първи път откакто той беше инвалид.

* * *

Шофьорът на таксито беше услужлив. Той излезе от колата, отида при задната врата и подхвана креслото-количка със силните си ръце. Нева се опита да му помогне, но той само са усмихна и я помоли да се отдръпне. С помощта на Кол той успя да избути креслото на тротоара пред жилищната сграда на Пето авеню.

Когато таксито си замина, Кол и Нева се загледаха във внушителната фасада на зданието. Изглежда, че и интериорът също не му отстъпваше по великолепие.

– Готови ли сме – каза Нева – хващаме ли бика за рогата?

– Хващаме го.

Той потегли с креслото към парадния вход, Преминаха по плюшената пътека към асансьора и като влязоха в него, натиснаха копчето за осемнайсетия етаж.

След като позвъниха, на вратата излезе възрастна жена. Тя беше в черна рокля с висока яка. Държеше се строго, с

достойнство, но клепачите ѝ бяха зачервени от плач.

Тя ги покани вътре. Впечатлението, което им направи фасадата на сградата, не ги беше подвело. Вътрешността ѝ наистина беше смайваща.

– Доктор Уикрайт скоро ще ви приеме – каза жената в черно и се оттегли.

Когато докторът влезе в стаята, те бяха изненадани от старостта му. Посивял, разрошен, с дълбоки бръчки, той се придвижваше с патерица.

– По-добре да не бяхте идвали – каза той.

Нева го погледна с изненада.

– Не ви разбирам. Когато разговаряхме с вас миналата седмица...

– Аз обещах да поговоря с вас – заядливо отговори Уикрайт със старческия си глас. – И това е всичко, което обещах да направя. Не предполагам, че ще доведете мъжа си.

– Надявах се, че вие ще го прегледате и изследвате.

– Неговата болест ми е добре известна. Мистър Уери също се интересуваше от мнението ми. Гледал съм рентгеновите му снимки и всички други изследвания.

– Как така? – учуди се Кол. Ами ние още не сме се уговорили за цената?

– За цената? Нима споменах нещо за цена?

– Моля ви, разберете ни добре – побърза да се намеси Нева. – Знаем, че парите не са най-важното. Заговорихме за тях само за да не си помислите, че търсим благодееяние.

Старецът поклати глава и със стон се отпусна на стола.

– Не се чувствавам здрав – каза той. – Лекарите също боледуват.

– Искате да кажете, че не можете да ми помогнете? – извика Нева. – Това ли искате да кажете? Не можете, защото сте болен?

– Болен ли? Не е толкова просто, Погледнете ме – аз не съм просто болен, аз съм стар. Аз съм почти на седемдесет. Това е цялата работа, разбирате ли?

– Хайде да си вървим – каза Кол.

– Не! Доктор Уикрайт, кажете ни истината. Можете ли да направите тази операция – попита Нева.

– Някога можех отговори старецът. – И се справих чудесно дори преди пет месеца. Но това беше последната операция.

– Преди пет месеца? Тогава вие можете да я направите и сега! Само още един път. Трябва да я направите!

– Не мога! – той се надигна, краката му се люлееха. – Не мога! И никога повече няма да мога. Свършено е.

На съседната врата са появи жената, облечена в черно.

– Менфорд – каза тя много тихо.

– Да?

– Менфорд – повтори тя, като гледаше със съжаление Нева и Кол – кажи им истината.

Нева се обърна към нея.

– Каква истина? Какво искате да кажете?

– Той не може да направи операцията – хладно отговори тя. – Той вече не знае как да я направи.

– Какво значи „вече не знае“?

– Кажи им Менфорд? – с тъга изрече жената. – Кажи им за какво получи трийсет сребърника.

– Аз имах право! – зарева старикът. – Имах! Аз съм вече стар, заслужил съм си почивката?

– Вие сте продали... – каза Кол. – Добре ли ви разбрах, докторе?

– Да! И не се срамувам от това. Продадох своите знания.

– И кой ги купи?

– Един човек, който се казва Уери – каза жената.

Когато нещата се уталожиха, в дома на Дънхю настъпи спокойствие. Те говореха за вчерашния ден, както се говори за отминало инфекциозно заболяване, Сега те мислеха за утрешния ден и им се искаше той да свърши по-бързо.

Кол дописваше последната част от своята

статия по психосемантика, като хвърляше всичките си усилия. А Нева се беше отдала изцяло на първите глави от учебника по стенография.

В четвъртък сутринта, две седмици след тяхното посещение при доктор Уикрайт, една ниска черна лимузина с меко бръмчене припълзя по тротоара до техния дом. Шофьорът, облечен в ливрея, бърз и изпълнителен като войник, позвъни на вратата и помогна на Нева да намести своя мъж-инвалид в колата.

След половин час те пристигнаха в лабораторията „П-3“, която се намиреше на Горно парк-авеню. Емерсон Уери беше вече там, говореше непринудено с техническия персонал, който трябваше да извърши трансформацията на знания „от мозък в мозък“.

Тук той се чувствуваше като у дома си и се държеше по-свободно. Но човекът с него – уравновесен, с бели коси – беше съсредоточен и напрегнат.

– Това е доктор Лорънс Моузес – посочи своя спътник Уери. – Моят личен лекар. Нещо повече – моят телохранител. Без него и крачка не мога да направя.

Уери се усмихна най-напред на Кол, после на Нева.

– Може ли жена ми да остане тук? –

попита Кол.

– Разбира се, – отговори Уери. – Значи, ако сте готови, да започваме.

– Момент – гласът на Кол потрепери – искам да изясним за последен път нашите условия, мистър Уери. – Надявам се, че разбрахте, че на мен не ми трябва нито цент от вашите пари? Нужна ми е само гаранцията, че ще върнете на доктор Уикрайт знанията, които сте купили от него. И се надявам, че вие ще уредите всичко останало.

– Не се безпокойте, доктор Уикрайт ще направи всичко. Но вие не можете да искате да гарантирам успешния край на операцията.

Нева потрепери и Уери я погледна бащински.

– Не се безпокойте, мила моя. Той няма да се изложи. След няколко месеца вие ще можете да се разхождате с вашия мъж. Хайде, джентълмени...

– Един момент – съсредоточеният доктор Моузес се надигна от креслото си. – И аз искам да ви кажа нещо, преди да сте се уточнили.

– Но, Лоуренс...

– Не се опитвайте да ме спрете, Емерсон, безполезно е да разговаряме с вас на тази тема. Сега говоря с мистър Дънхю.

Кол погледна доктора въпросително.

– Какво искате да кажете?

– Ето какво: като личен лекар на мистър Уери, аз му забранявам да проведе тази „П-3“ трансформация. И искам и вие да знаете. Нещо повече, аз възнамерявам да помоля и вас да се откажете от нея.

– Какво?

– Искам Вие и Вашата жена да се откажете от трансформацията и да са върнете в къщи Разбирам колко е важна тя за вас. Но сега става дума за нещо не по-малко важно. Става дума за нормалното психическо състояние на човека.

– Не ви разбирам.

– Лоуренс е паникьор, – усмихна се Уери, – той недооценява възможностите на човешкия мозък.

– Аз знам в какво състояние е вашият мозък! – озъби се Моузес – и знам, че вие сте прехвърлили границите на възможното, Емерсон. Вие сте толкова натъпкан с придобити с „П-3“ трансформации знания, че мозъкът ви може да не понесе повече и...

– Мозъкът си е мой! – рязко го прекъсна Уери. – И всички ваши диаграми и осцилограми не могат да ви кажат това, което аз знам.

Пръстите на Кол побеляха от стискаме на дръжките на креслото.

– Чакайте, ако има някакъв риск...

– Само за мистър Уери – каза Моузес –

чувствувам, че тази трансформация ще прелее чашата...

– Друго имаш ли, Лоуренс? – тънка усмивка се прокрадна на лицето на Уери – тогава да не губим време. – Имам да върша разни работи довечера. И, разбира се, мистър Дънхю също като, мен иска да свърши по-бързо тази работа.

Той махна с ръка на операторите.

– Ние сме готови – каза.

* * *

Двете кресла, облечени в мека кожа, почти се допираха с гърбовете си. Те приличаха на корици на книги, забутани в полица с електронни апаратури. Зад тях мигаше лампичка и припукваше електронноизчислителна машина, готова да моделира биотоковете на младия и стария мозък. Махнаха едното кресло и го замениха с количката на Кол. Когато прикрепиха електродите към слепоочията на Кол Дънхю и Емерсон Уели, на лицето на Кол беше застинала маската на напрежение, а Уери самонадеяно се усмихна. Дадоха им успокоително. Включиха електронната машина и тя започна делово да гука. Операторът спокойно следеше въртящите се дискове със записи, като сверяваше данните от преносимото табло, което държеше в ръка. Светнаха нови лампи и перото на

самопишещото устройство задраска по хартията. Някъде между креслата машината нададе вой. Щракна прекъсвач. Воят на машината се усили и неочаквано се превърна в разкъсващ писък. Сред цялата тази какофония ясно се чу риданието на Нева Дънхю.

Изведнъж Уери, както беше заспал в креслото си, нещо промърмори и се разсмя. Операторите се раздвижиха бързо, но без паника. На изчислителното табло замигаха цял ред червени лампички, които после ярко светнаха, а след това угаснаха. Уери отново се засмя и каза нещо високо, но несвързано. Нева хвана доктор Моузес за ръка и той не я отстрани. Секундите се нижеха като цяла вечност, след това стана тихо.

Почти тихо.

Само смехът на Емерсон Уери нарушаваше тишината.

Това по-скоро приличаше на кудкудякане, доволно кудкудякаме. Даже след като освободиха ръцете им от ремъците, Уери продължаваше да се смее.

– Емерсон – прошепна доктор Моузес.

– Боже бой! – произнесе Нева.

А Уери се смееше. Дънхю притискаше с ръце пулсиращите си слепоочия.

– Емерсон, какво ви е? – попита доктор Моузес.

– Умник си ти, плъхчо – заливаше се от смях Уери. – Мислиш, че си голям хитрец. Забол си нос в тия дебели книги – и какво получаваш за това? Двайсет зеленички на седмица. И това е всичко, Ричи...

– Какво става с него? – попита Нева.

– Говори за своя брат.

– Какво му има – учуди се Кол. – Какво мърмори?

– Предупреждавах го – каза докторът – казах му, че отива много далече...

– Вълк изяжда вълка! – виеше Уери. Гадост е това, а не живот! Какво ти дава той, Ричи? Мамо, Ричи пак забодя нос в книгата! Какво ти казвах бе, умник? Кой печели сега? Двайсет хиляди на месец – това е нещо! Най-голямото предприятие в града и никакъв колеж не ми е притрябвал! Ей, Ричи, искаш ли да ми станеш портиер?

– Спрете го! – изкрещя Нева, като закри лице с ръцете си.

– Много е късно – каза Моузес – освен, ако вие не...

– Паричките, паричките – това е всичко! – смееше се Уери. – Това ви го казвам аз! В живота си не съм прочел една книга, само обявите „купувам“ и „продавам“. Ето всичкото ми четене. Погледни себе си и погледни мен. Кой е успял повече? Кой?

– Какво трябва да направим? – Кол се

обърна към Моузес.

– Да се върнем в началото – отвърна докторът. – Вземете си знанията обратно, мистър Дънхю. Това е единственият начин. Неговият мозък е преуморен, той иска почивка.

– Но какво ще стане с доктор Уикрайт, с операцията – попита Нева.

– Аз се наемам да проследя дали Уери ще изпълни уговорката с вас, да върне знанията на доктор Уикрайт, Но трябва да направим всичко веднага.

– Добре – каза Кол – тогава по-бързо.

Доктор Моузес даде указания на операторите. Когато те размениха електродите, той се приближи до своя пациент и сложи ръка на рамото му. Погледна строго в празните очи на Уери и каза:

– Ще повторим всичко отново, Емерсон, разбирате ли ме? Първият път нищо не излезе, трябва да го повторим.

– Успех – промърмори Уери, но се подчини.

След половин час операцията беше завършена.

* * *

Вече се беше стъмнило, когато лимузината ги върна в къщи. Нева купи от ъгъла вечерния вестник. Когато се прибраха в къщи, тя го предложи на Кол, но той с усмивка ѝ отказа. Вместо това, той се придвижи с количката до пишещата машина, постави лист на нея и написа:

„Психосемантика и общество“ – част първа.